

TUARASCÁIL BHLIANTÚIL 2009

Don Aire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta:

De réir alt 30 d'Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003, tá an tuarascáil seo don bhliain 2009 á cur i láthair ag an gCoimisinéir Teanga.

Seán Ó Cuirreáin
An Coimisinéir Teanga

Feabhra 2010

RÁITEAS MISIN

“Ag cosaint cearta teanga”

Seirbhís neamhspleách d’ardchaighdeán a chur ar fáil i gcomhlíonadh ár ndualgas reachtúil le cinntiú go ndéanann an státchóras beart de réir a bhriathair maidir le cearta teanga.

Cothrom na féinne a chinntiú do chách trí ghearáin maidir le deacrachtaí teacht ar sheirbhísí poiblí trí Ghaeilge a láimhseáil ar bhealach atá éifeachtach, gairmiúil agus neamhchlaonta.

Eolas soiléir, cruinn a chur ar fáil:

- don phobal maidir le cearta teanga agus
- do chomhlachtaí poiblí maidir le dualgais teanga.

CLÁR

Réamhrá

Cúlra

Seirbhísí Eolais & Cumarsáide

An Ghaeilge sa Chúirt

Úsáid na Gaeilge ar Chomharthaí Tráchtá

Faireachán

Scéimeanna Teanga

Gearáin

Imscrúduithe

Achoimrí ar Imscrúduithe 2009

Comhairle Contae na Gaillimhe

Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim

Ard-Mhúsaem na hÉireann

Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath

Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte

An Roinn Oideachais & Eolaíochta

An Roinn Gnóthaí Eachtracha

Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte

Oifig an Choimisinéara Faisnéise

An Chomhairle Ealaíon

An Roinn Oideachais & Eolaíochta

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte

Comhairle Contae Fhine Gall

Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte

Iarnród Éireann

Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim

An Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais & Athchóirithe Dlí

Cúrsaí Airgeadais

Foireann & Sonraí Teagmhála

REÁMHRÁ

Cloch mhíle shuntasach a bhí sa bhliain 2009 i saolré na hOifige seo sa mhéid is gur thug sí chun críche, geall leis, mo théarma 6 bliana mar an chéad Choimisinéir Teanga.

Glacaim leis gan cheist gur onóir a bhí ann dom an deis a bheith tugtha dom an Oifig nua reachtúil, neamhspleách seo a bhunú agus a fhorbairt ón mbliain 2004 i leith. Ba mhaith liom ag an tráth seo mo bhuíochas a chur in iúl dóibh siúd ar fad a chabhraigh le comhlíonadh feidhmeanna na hOifige i gcaitheamh na tréimhse ama seo.

Ginearálta

Tá dhá rud dhearfacha is féidir a rá go cinnte ag deireadh na tréimhse ama seo:

- go bhfuil forbairt áirithe déanta ag cuid mhór den státchóras ar líon agus ar chaighdeán na seirbhísí a chuirtear ar fáil trí Ghaeilge, agus
- go bhfuil méadú ar thuiscint an phobail agus an státchórais ar chearta teanga.

Os a choinne sin, tá bearnaí suntasacha fós idir leibhéal na seirbhíse a sholáthraítear trí Ghaeilge i gcomparáid leis na seirbhísí céanna sin trí Bhéarla. Tionscnamh fadtéarmach a bheidh ann a chinntiú go líonfar na bearnaí sin.

Baineann soláthar seirbhísí trí Ghaeilge, thar aon ní eile, le cumas teanga na foirne sa státchóras. Go dtí go dtugtar aghaidh ar an bhfíric sin ar bhealach réalaíoch agus tomhaiste, ní bheidh sé furasta na bearnaí a líonadh.

Chomh maith leis sin, go dtí go mbíonn an pobal fíormhuiníneach maidir le seirbhísí a bheith ar fáil trí Ghaeilge atá ar chomhchaighdeán lena macasamhail trí Bhéarla, braithfear nach bhfuil de rogha ag daoine ach a gcearta agus a mianta teanga a thréigean agus géilleadh don Bhéarla éigeantach.

Seo é an spás ina mairimid agus is iad seo na hábhair a gcaithfear dul i ngleic leo.

Mura féidir le daoine an Ghaeilge a úsáid go furasta agus iad i mbun gnóthaí leis an stát nó lena chuid ball, baintear an bonn ó bhailíocht an choincheapa den stát a bheith ag tabhairt tacaíochta dá chéad teanga oifigiúil, bíodh sí ina teanga dhúchais a thugtar anuas ó ghlúin go glúin sa Ghaeltacht nó ina teanga a fhoghlaimítear sa chóras oideachais go náisiúnta.

Má thacaíonn an stát le sealbhú na teanga mar theanga dhúchais sa Ghaeltacht agus má éilítear ar an aos scoile go náisiúnta an teanga a fhoghlaim, luíonn sé le réasún go gcaithfidh an stát céanna úsáid na teanga ag an bpobal sin a éascú, go háirithe agus iad ag déileáil le heagraíochtaí stáit. B'fhéidir gur saothar in aisce a bheidh in iarrachtaí an stáit i leith na ceiste seo mura gcothaítear agus mura slánaítear go gníomhach an nasc idir sealbhú agus úsáid na teanga.

Straitéis 20 Bliain don Ghaeilge.

Bhí foilsíú *Straitéis 20 Bliain don Ghaeilge 2010 – 2030* (dréacht) ag an rialtas le linn 2009 ina ghníomh an-suntasach. Moladh bearta i réimse amháin den dréacht sin le cinntiú go mbeidh cion níos mó d’fhoireann na seirbhíse poiblí in ann feidhmiú i nGaeilge go fírinneach agus in ann seirbhísí a sheachadadh i nGaeilge do chustaiméirí a bhíonn á iarraidh sin. Moladh go ndéanfaí sin trí chláir feasacht teanga agus cláir oiliúna teanga a fhorbairt/a neartú. Maidir le cur leis an gcohort seirbhíseach poiblí atá in ann feidhmiú go dátheangach, dúradh go mbeadh comhshocruithe cuí le ceapadh ag an Roinn Airgeadais agus ag an tSeirbhís um Cheapacháin Phoiblí agus go mbunófaí na socruithe sin thar am, ós rud é go bhfuil srianta i bhfeidhm faoi láthair ar earcaíocht chuig an earnáil poiblí.

Cé gur maith ann na bearta seo sa dréachtstraitéis, níl siad chomh láidir, chomh soiléir nó chomh dearfach lena raibh molta sa réimse seo agamsa nó ag an ngrúpa comhairleach de shaineolaithe idirnáisiúnta a tugadh le chéile faoi stiúir Fiontar, Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath mar chuid d’ullmhú na dréachtstraitéise. Bhí an grúpa sin ar aon fhocal liom faoin riachtanas dul i ngleic le heaspa foirne le Gaeilge sa tseirbhís poiblí ag tráth na hearcaíochta. Mhol an grúpa comhairleach an méid seo:

“De dheasca a laghad d’oibríthe na hearnála poiblí a bhfuil sé d’acmhainn iontu seirbhísí poiblí a sheachadadh trí Ghaeilge, is gá gníomh cothromúcháin chun a chinntiú go mbeidh líon dóthanach foirne sa tseirbhís poiblí atá inniúil ar an nGaeilge. Molaimid dá réir sin ceanglas a thabhairt isteach arís i dtaca le scileanna Gaeilge san earnáil poiblí trí scéim earcaíochta a cheapadh a bheadh i bhfabhar daoine inniúla dátheangacha.”

Gearáin & Imscrúduithe

Ba í an bhliain 2009 an bhliain ba mhó ar cuireadh gearáin ón bpobal i láthair m’Oifige ó bunaíodh í maidir le deacrachtaí nó fadhbanna le seirbhísí stáit trí Ghaeilge. Rinneadh 687 gearán éagsúil leis an Oifig le linn na bliana, méadú 15% ar an mbliain roimhe sin. Léiríonn na staitisticí gur dhéileáil an Oifig le beagnach 3,000 gearán ar fad ó bunaíodh í sa bhliain 2004. Réitíodh formhór mór na gcásanna sin trí chomhairle a sholáthar don ghearánach nó trí idirbheartaíocht neamhfhoirmiúil leis an gcomhlacht poiblí cuí. Is mór agam an comhoibriú a tugadh d’fhoireann na hOifige sa ghnó seo. Glacaim buíochas ar leith le státseirbhísigh agus le seirbhísigh poiblí as a gcúnamh chun gearáin ón bpobal a réiteach ar an mbealach sin. Aithním freisin an dua a chaith mórán acu le cinntiú go raibh dualgais reachtúla teanga á gcomhlíonadh go cuí.

Seoladh 17 gcinn d’imscrúduithe foirmiúla le linn na bliana 2009 sa bhreis ar phéire a bhí fós idir lámha ó dheireadh na bliana roimhe sin. Tugadh chun críche 16 cinn de na himscrúduithe sin agus scoradh de phéire eile nuair a tháinig na comhlachtaí poiblí a bhí i gceist ar chomhaontú sásúil le m’Oifig. Bhí imscrúdú amháin fós idir lámha ag deireadh na bliana.

Ó ghearáin nár réitíodh tríd an gcóras neamhfhoirmiúil réitithe gearán a d'eascair 11 cheann de na himscrúduithe agus is ó fheidhm faireacháin na hOifige mar ghníomhaireacht ghéilliúlachta a tháinig an chuid eile. As na 16 imscrúdú ar eisíodh tuarascálacha críochnúla ina leith, rinneadh fionnachtana i gcoinne na gcomhlachtaí poiblí cuí i 13 chás acu agus sa 3 chás eile, cinneadh nár sháraigh na comhlachtaí poiblí cuí a ndualgais reachtúla teanga.

Cinneadh i dtrí imscrúdú éagsúla gur sháraigh Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte dualgais reachtúla teanga. Chruthaigh dhá imscrúdú ar leith go raibh dualgais sáraithe ag an Roinn Oideachais agus Eolaíochta agus b'amhlaidh an scéal i gcás amháin ag an Roinn Gnóthaí Eachtracha agus ag Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim. Rinne dhá údarás áitiúla, Comhairle Contae na Gaillimhe agus Comhairle Contae Fhine Gall, faillí ina ndualgais teanga de réir imscrúduithe. Bhí teip i gcomhlíonadh dualgais reachtúla teanga i gceist freisin i gcás na gcomhlachtaí poiblí seo a leanas: An Chomhairle Ealaíon, Ard-Mhúsaem na hÉireann, Oifig an Choimisinéara Faisnéise agus Iarnród Éireann.

D'fhonn amhras a sheachaint, is ceart a rá gur bhain na himscrúduithe i mbeagnach gach cás le hábhair shonracha ar leith seachas le tiomantas ginearálta maidir le forfheidhmiú dualgais reachtúla teanga. Dá bhrí sin, má theip ar chomhlachtaí poiblí dualgais teanga ar leith a chomhlíonadh go cuí, ní hionann sin agus a rá go raibh faillí á déanamh acu i leith dualgais teanga go ginearálta ná go raibh forálacha Acht na dTeangacha Oifigiúla i gcoitinne á sárú acu.

Géilliúlacht

Le linn 2009, lean m'Oifig le mionchlár iniúchtaí ar chomhlachtaí poiblí le monatóireacht a dhéanamh ar chomhlíonadh fhorálacha Acht na dTeangacha Oifigiúla. Bhain na hiniúchtaí sin le gnéithe ar leith de na dualgais dhíreacha faoin Acht féin, leis na Rialacháin atá déanta faoin Acht agus le scéimeanna reachtúla teanga. Rinneadh iniúchtaí freisin le cinntiú go raibh na moltaí a bhí déanta de thoradh imscrúduithe go dtí seo á gcomhlíonadh go cuí. Tá eolas cuimsitheach tugtha faoin ngné seo d'obair na hOifige sa chaibidil dar teideal "Faireachán" sa tuarascáil seo.

Comhairle & Cumarsáid

Tháinig méadú an-suntasach le linn 2009 ar obair na hOifige i dtaca le comhairle a sholáthar do chomhlachtaí poiblí faoina ndualgais reachtúla teanga. Eagraíodh seimineáir eolais ar fud na tíre d'fhostaithe stáit agus d'fhreastail ionadaithe ó 160 comhlacht poiblí ar na hócáidí sin. Anuas air sin, cuireadh seisiúin eolais ar leith ar fáil do bhainistíocht 45 comhlacht poiblí. Bhain na feachtais seo le heolas a scaipeadh faoi na Rialacháin nua a tháinig i bhfeidhm ar an 1 Márta 2009 i dtaca le húsáid na Gaeilge ar chomharthaíocht, ar stáiseanáireacht agus ar fhorálacha eile na reachtaíochta.

Díol suntas é gur tháinig méadú ollmhór – 153% d'ardú ón mbliain roimhe sin – ar líon na n-iarratas a tháinig chugainn ar chomhairle faoina ndualgais teanga ó fhostaithe i

gcomhlachtaí poiblí. Rinneadh 377 iarratas ar chomhairle dá leithéid in 2009 i gcomparáid le 149 sa bhliain 2008.

Seoladh feachtais eolais ar leith i dtaca le húsáid na Gaeilge sna cúirteanna agus maidir le húsáid na Gaeilge ar chomharthaí tráchta.

Ba í an bhliain 2009 an chéad bhliain ó bunaíodh an Oifig a raibh níos mó ná milliún “amas” ar an suíomh gréasáin www.coimisineir.ie, méadú 57% ar an mbliain roimhe sin. Rinneadh íoslódáil le linn na bliana ar bheagnach 30,000 cóip leictreonach den Treoirleabhar dátheangach ar Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003. Tá tuilleadh eolais faoin obair chomhairleach agus chumarsáide a rinne an Oifig le linn 2009 le fáil sa chaibidil dar teideal “Seirbhísí Eolais agus Cumarsáide” sa tuarascáil seo.

Scéimeanna Teanga

Léirigh mé inní i dtuarascáil bhliantúil 2008 faoin mhoill a bhí ar dhaingniú an dara babhta scéimeanna teanga le comhlachtaí poiblí. Fáiltím roimh dhaingniú 8 gcinn de dhara scéimeanna teanga nua le linn 2009. Daingníodh 15 scéim nua den chéad bhabhta freisin.

Mhéadaigh líon na gcomhlachtaí poiblí, áfach, a raibh a gcéad scéimeanna imithe “in éag” orthu, mar a deirtear i bhfo-alt 15(1) den Acht, go dtí 33 ag deireadh na bliana. Cé go mbeidh ar na comhlachtaí poiblí atá i gceist leanúint de sholáthar seirbhísí trí Ghaeilge mar a bhí geallta ina gcéad scéim teanga, ciallaíonn sé seo nach mbeidh tuilleadh forbartha le déanamh ar na seirbhísí sin in éagmais scéim nua. Creidim go bhfuil gá le tuilleadh dlúis a chur le comhaontú agus le daingniú dara scéimeanna teanga chun folús a sheachaint sa dul chun cinn atá le déanamh.

Faoi dheireadh na bliana 2009, bhí líon na gcomhlachtaí poiblí a raibh dualgais áirithe teanga orthu daingnithe i scéimeanna teanga (bíodh na scéimeanna sin ina gcéad scéimeanna, dara scéimeanna nó scéimeanna a bhí imithe “in éag”) méadaithe go dtí 181, faoi bhun 30% de chomhlachtaí poiblí na tíre atá faoi scáth na reachtaíochta.

Foireann & Comhoibriú

Dála cuid mhór eile den státhóras, bhí fadhbanna suntasacha foirne tagtha chun cinn san Oifig ag deireadh na bliana 2009 de bharr an choisc ar earcaíocht. Tá cuóta foirne d’ocht stáitseirbhíseach ceadaithe don Oifig ach bhí líon na bhfolúntas méadaithe go péire faoi dheireadh na bliana 2009. Is ionann sin agus an Oifig a bheith ag feidhmiú le 25% níos lú ná an t-íosmhéid foirne a bhí ceadaithe di, ag tráth is léir obair na hOifige a bheith ag méadú.

Thug an Roinn Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta – atá freagrach i gcomhar leis an Roinn Airgeadais as soláthar foirne na hOifige – le fios i ndeireadh 2009 go mbeadh athbhreithniú á dhéanamh aici ar chúrsaí foirne sa Roinn agus go mbeadh athdháileadh áirithe foirne á dhéanamh aici go luath sa bhliain 2010. Ach, ar ndóigh, tá folúntais foirne ag an Roinn féin freisin.

Is ceart a aithint go mbeadh sé ionann agus dodhéanta na dualgais reachtúla atá leagtha ag an Oireachas ar an Oifig a chomhlíonadh go cuí mura mbeadh an fhoireann atá riachtanach chuige sin ar fáil. Glacaim leis an deis seo le mo bhuíochas pearsanta a chur in iúl don fhoireann oibre as a ndúthracht agus a ndílseacht le linn na bliana. Glacaim buíochas freisin leis an Aire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta agus le foireann a Roinne.

Go deimhin, fuair m’Oifig comhoibriú an-mhaith ar fad ó iliomad daoine le linn na bliana agus arís, ba mhaith liom an deis seo a thapú le buíochas a ghlacadh leosan freisin. Ina measc, bhí fostaithe de chuid na státseirbhíse agus na seirbhíse poiblí i gcoitinne, ionadaithe ó eagraíochtaí Gaeilge agus Gaeltachta, na meáin chumarsáide, lucht taighde agus acadúil agus iliomad daoine eile nach iad.

CÚLRA

Cheap an tUachtarán mé mar Choimisinéir Teanga go foirmiúil ar an 23 Feabhra 2004 ar chomhairle an Rialtais tar éis do Thithe an Oireachtais rún a rith ag moladh an cheapacháin.

Cuireadh tús gan mhoill ina dhiaidh sin le bunú na hOifige agus is í seo an séú tuarascáil bhliantúil de chuid m'Oifige. Tá mionchur síos ar obair na hOifige go dtí seo sna tuarascálacha bliantúla atá ar fáil ar shuíomh gréasáin na hOifige www.coimisineir.ie. Tá fáil ar an suíomh freisin ar na cuntais airgeadais chuí.

Oifig neamhspleách reachtúil í Oifig an Choimisinéara Teanga a bhfuil sé mar chúram uirthi monatóireacht a dhéanamh ar an gcaoi a bhfuil forálacha Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 á gcomhlíonadh ag comhlachtaí poiblí an stáit. Déanann an Oifig gach beart riachtanach chun a chinntiú go gcomhlíonann comhlachtaí poiblí a ndualgais faoin Acht féin, faoi na Rialacháin faoin Acht agus faoi scéimeanna teanga, san áit arb ann dóibh.

Fiosraíonn an Oifig gearáin ón bpobal i gcásanna ina gcreidtear go bhfuil teipthe ar chomhlachtaí poiblí a ndualgais a chomhlíonadh faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla. Fiosraíonn an Oifig freisin aon ghearán bailí ina líomhnaítear nach bhfuil foráil d'aon achtachán eile a bhaineann le stádas nó le húsáid na Gaeilge á comhlíonadh.

Cuireann m'Oifig comhairle ar fáil don phobal maidir lena gcearta teanga agus comhairle ar chomhlachtaí poiblí maidir lena ndualgais teanga faoin Acht. Tá sé mar phríomhchuspóir ag an Acht a chinntiú go soláthraíonn an státseirbhís agus an tseirbhís phoiblí seirbhísí Gaeilge níos líonmhaire agus ar chaighdeán níos airde thar thréimhse ama.

Bheadh súil go mbeadh sé mar thoradh ar fheidhmiú an Achta go gcruthófaí spás nua don Ghaeilge i gcóras riaracháin phoiblí na tíre. Is léiriú é ar ghné amháin de pholasaí an stáit i leith na Gaeilge agus tá sé mar thaca leis na hiarrachtaí eile an teanga a chur chun cinn san oideachas, sa chraoltóireacht, sna healaíona, i saol na Gaeltachta agus i gcúrsaí an tsaoil go ginearálta.

Shínigh an tUachtarán Acht na dTeangacha Oifigiúla ina dhlí ar an 14 Iúil 2003 agus trí bliana ina dhiaidh sin ar an 14 Iúil 2006, tháinig gach foráil den Acht nach raibh tagtha i bhfeidhm le hOrdú Aire roimhe sin i bhfeidhm go hoifigiúil. Chiollaigh sin go raibh bunús reachtúil ón dáta sin ar aghaidh le gach foráil de chuid an Achta.

Is ar an 1 Deireadh Fómhair 2008 a shínigh an tAire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta na Rialacháin um Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 (Alt 9) 2008 (I.R. Uimh. 391 de 2008). Ba é an dáta feidhme ba thúisce faoi na Rialacháin ná an 1 Márta 2009 nuair a tháinig dualgais faoi leith i bhfeidhm maidir le húsáid na Gaeilge i gcomharthaí nua agus i stáiseanóireacht. Ní raibh aon Rialacháin déanta faoi dheireadh na bliana 2009 maidir le fógraí nua maidir le fógaí beo béil.

Faoi na Rialacháin, tá dualgas ar chomhlachtaí poiblí a chinntiú go bhfuil a gcuid stáiseanóireachta, a gcuid comharthaíochta agus a gcuid fógairtí taifeadta béal á soláthar i nGaeilge amháin, nó i nGaeilge agus i mBéarla, de réir critéir ar leith atá daingnithe sna Rialacháin. Chuir m’Oifig go leor seisiúin eolais ar fáil do chomhlachtaí poiblí in 2009 chun na Rialacháin úra a mhíniú.

Le linn na bliana 2009, dhaingnigh an tAire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta tuilleadh scéimeanna teanga faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla agus faoi dheireadh na bliana 2009 bhí 92 scéim teanga sa chéad bhabhta scéimeanna agus 8 scéim teanga sa dara babhta. Chlúdaigh na scéimeanna daingnithe móriomlán de 181 comhlacht poiblí.

Ag deireadh na bliana 2009, bhí 31 comhlacht poiblí ag ullmhú dréachtscéimeanna den chéad uair agus bhí treoir tugtha ag an Aire do 48 comhlacht poiblí an dara dréachtscéim a ullmhú. Scéimeanna nua atá i gceist sa dara babhta scéimeanna a leathnóidh agus a fhorbróidh na seirbhísí trí Ghaeilge atá á gcur ar fáil ag comhlachtaí poiblí mar thoradh ar chur i bhfeidhm a gcéad scéimeanna teanga. I gcaitheamh na bliana lean m’Oifig de phróiseas léirmheasa agus iniúchta ar chomhlachtaí poiblí a raibh scéimeanna teanga daingnithe acu.

SEIRBHÍ Sí EOLAIS & CUMARSÁIDE

Le linn na bliana 2009, lean m’Oifig le feachtais éagsúla le heolas a scaipeadh faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 agus faoi obair na hOifige féin. Cuireadh béim láidir in 2009 ar sheisiúin eolais a thairiscint ar bhonn réamhghníomhach do chomhlachtaí poiblí maidir le cur i bhfeidhm an Achta agus na Rialachán úr faoin Acht. Eagraíodh idir sheisiúin réigiúnacha agus sheisiúin ar leith do chomhlachtaí poiblí. Anuas air sin, thug m’Oifig faoi fheachtais eolais faoi úsáid na Gaeilge sna cúirteanna agus faoi úsáid na Gaeilge ar chomharthaí bóthair.

Seisiúin Eolais

Cuireadh béim láidir in 2009 ar sheisiúin eolais a chur ar fáil do chomhlachtaí poiblí ar bhonn réamhghníomhach. Aithním gur féidir leis an reachtaíocht a bhaineann le húsáid na Gaeilge a bheith casta go leor agus go bhféadfadh mearbhall a bheith ar oifigigh i gcomhlachtaí poiblí ó am go chéile maidir le comhlíonadh dualgais teanga faoi fhorálacha díreacha an Achta féin, faoi na Rialacháin faoin Acht agus faoi scéimeanna teanga, san áit arb ann dóibh.

I mí Feabhra agus i mí an Mhárta 2009, d’eagraigh m’Oifig 6 sheisiúin eolais réigiúnacha do chomhlachtaí poiblí maidir leis na Rialacháin nua; ceann amháin i Sligeach, i gCorcaigh, i nGaillimh, i Muineachán agus trí cinn i mBaile Átha Cliath. D’fhreastail 304 duine as 160 comhlacht poiblí ar na cruinnithe sin agus d’fhreagair m’Oifig go leor ceisteanna maidir le cur i bhfeidhm na Rialachán ag na cruinnithe sin agus ina ndiaidh. Sa bhreis air sin, rinne ionadaithe ó m’Oifig cur i láthair ag 45 sheisiúin eolais faoi leith don bhainistíocht agus don fhoireann i gcomhlachtaí poiblí ar fud na tíre.

Thug ionadaithe ó m’Oifig cuairt freisin ar choláistí tríú leibhéal in 2009 le cur i láthair a dhéanamh faoi obair na hOifige seo agus le heolas a scaipeadh faoi na seirbhísí atá ar fáil trí Ghaeilge ón státchóras. Tá sé mar aidhm ag an tionscnamh seo mic léinn le Gaeilge atá ag freastal ar choláistí tríú leibhéal a chur ar an eolas faoina gcearta an Ghaeilge a roghnú mar theanga chumarsáide leis an státchóras.

Gréasán Tacaíochta

Le linn na bliana 2009, lean m’Oifig le gréasán tacaíochta a reáchtáil do chomhlachtaí poiblí a bhfuil scéimeanna teanga daingnithe acu. Tá an gréasán tacaíochta rangaithe i dt trí chuid: (1) ranna agus oifigí rialtais, (2) údaráis áitiúla agus (3) comhlachtaí poiblí eile.

In 2009, chas baill an ghréasáin le chéile faoi dhó – i mBaile Átha Cliath i mí an Mheithimh agus i Leitir Ceanainn, Co. Dhún na nGall i mí na Samhna – le ceisteanna a bhain le feidhmiú a gcuid scéimeanna teanga agus forálacha eile an Achta a phlé. Rinneadh go leor plé ag na cruinnithe maidir leis na dúshláin a bhaineann le cur i bhfeidhm an Achta i bhfianaise cúinsí reatha eacnamaíochta agus an choisc ar earcaíocht san earnáil phoiblí. Thug ionadaithe ó na comhlachtaí poiblí atá páirteach sa ghréasán

tacaíochta eolas faoin gcaoi a bhfuil siad féin ag cur a gcuid scéimeanna teanga i bhfeidhm.

Rinne aoichainteoirí éagsúla cur i láthair don ghréasán le léargas a thabhairt ar ghnéithe áirithe de sheirbhísí dátheangacha, mar shampla luach ar airgead a fháil le linn an phróisis choimisiúnaithe aistriúcháin, tábhacht na tairisceana gníomhaí le húsáid teanga a mhéadú agus na seirbhísí tacaíochta atá á dtairiscint ag Foras na Gaeilge do chomhlachtaí poiblí.

Comhairle do Chomhlachtaí Poiblí

Is ceann d'fheidhmeanna na hOifige seo comhairle nó cúnaimh a sholáthar do chomhlachtaí poiblí a thagann faoi scáth na reachtaíochta maidir lena ndualgais faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla.

Le linn na bliana 2009, rinne oifigigh ó chomhlachtaí poiblí teagmháil le m'Oifig ar 377 ócáid éagsúil le ceisteanna sonracha nó le comhairle a fháil maidir le dualgais teanga faoin Acht. Bhain 220 de na fiosrúcháin seo le comhairle maidir leis na Rialacháin nua faoi chomharthaíocht, stáiseanóireacht agus fógairtí taifeadta béil.

Tugadh an chomhairle seo sa bhreis ar cheisteanna a cuireadh ag seisiúin eolais agus ag cruinnithe den ghréasán tacaíochta. Ar ndóigh, dá mhéad comhairle agus eolas soiléir, cruinn a chuirtear ar fáil do chomhlachtaí poiblí faoina ndualgais faoin Acht, is ea is fearr is féidir a chinntiú go gcloítear le forálacha an Achta.

Suíomh Gréasáin

Feidhmíonn an suíomh gréasáin www.coimisineir.ie mar fhoinsé eolais faoi gach a mbaineann le hOifig an Choimisinéara Teanga, le hAcht na dTeangacha Oifigiúla agus leis na Rialacháin nua maidir le húsáid na Gaeilge agus an Bhéarla i gcomharthaíocht, i stáiseanóireacht agus i bhfógairtí taifeadta béil. Tá cóip le fáil ar an suíomh de gach scéim teanga atá daingnithe faoin Acht, de gach Ordú Logainmneacha atá déanta faoin Acht agus den ábhar atá foilsithe ag m'Oifig idir thuarascálacha bliantúla agus achoimrí ar imscrúduithe oifigiúla. Anuas air seo, más mian le duine comhairle a lorg nó gearán a dhéanamh, is féidir foirm ghearáin ar líne a chomhlánú agus a sheoladh go leictreonach chuig m'Oifig. Baineann leibhéal inrochtaineachta AA ar a laghad le gach leathanach den suíomh.

Sa tréimhse ó thús Eanáir 2009 go deireadh mhí na Nollag 2009, bhí 1,002,735 “amas” ar an suíomh, figiúr a bhí níos mó ná aon bhliain roimhe sin ó bunaíodh an Oifig.

Tá *Treoirleabhar d'Acht na dTeangacha Oifigiúla* le fáil ar an suíomh gréasáin chun cúnaimh a sholáthar don phobal maidir lena gcearta teanga agus go háirithe chun comhairle a sholáthar do chomhlachtaí poiblí maidir lena ndualgais faoin Acht. Tá soiléiriú tugtha sa *Treoirleabhar* faoi na Rialacháin maidir le húsáid na Gaeilge ar stáiseanóireacht, comharthaíocht agus fógairtí taifeadta béil. Tá an *Treoirleabhar dátheangach* 68 leathanach ar fáil go príomha i bhfoirm leictreonach agus is féidir é a

íoslódáil ón suíomh ag www.coimisineir.ie/treoirleabhar. Ón dáta a foilsíodh é i bhfómhar na bliana 2008, scaipeadh timpeall 3,000 cóip chrua den Treoirleabhar ar chomhlachtaí poiblí ag seisiúin eolais agus ar iarratas. Le linn na bliana 2009, rinneadh beagnach 30,000 cóip den Treoirleabhar a íoslódáil ón suíomh gréasáin, 20,708 ón suíomh i mBéarla agus 9,281 ón suíomh i nGaeilge.

Meáin Chumarsáide

Le linn na bliana 2009, lean mé d'agallaimh a dhéanamh leis na meáin chumarsáide le léargas a thabhairt ar obair na hOifige, ar fheidhmiú an Achta agus ar cheisteanna gaolmhara. Ba mhaith liom buíochas a ghabháil leis na hiriseoirí ar fad a chuir an oiread sin suime in obair na hOifige le linn na bliana agus a chabhraigh le cur chun cinn na hoibre sin trína gcuid tuairisceoireachta i mBéarla agus i nGaeilge.

Duaiseanna an Choimisinéara Teanga

Tá ceangal ag m'Oifig leis an gcúrsa céime MA sa Chleachtas Dátheangach in Fiontar in Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath, áit a mbronnar Bonn Óir an Choimisinéara Teanga ar an gcéimí a fhaigheann na marcanna is airde sa tráchtas iarchéime.

Ar Áine Ní Cheárnaigh a bronnadh Bonn Óir na bliana 2009 dá tráchtas ag ócáid bhronnadh na gcéimeanna in Fiontar, Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath ar an 9 Samhain.

Tá sé mar aidhm ag an gcúrsa MA sa Chleachtas Dátheangach – a bhfuil Stiúrthóir Fiontar, an Dr. Peadar Ó Flatharta, ina cheannas – oiliúint a chur ar fhoireann a bheidh ag obair sna hearnálacha poiblí agus deonacha le seirbhís ardcháilíochta do chustaiméirí a bhainistiú agus a sholáthar go dátheangach, ag freagairt go háirithe do riachtanais Acht na dTeangacha Oifigiúla. Tugtar an t-eolas agus an scil is gá dóibhsean atá páirteach lena chinntiú go soláthrófar seirbhís ardcháilíochta dhátheangach don phobal a bheidh ag teacht le caighdeáin idirnáisiúnta.

Bronntar duais bhliantúil chomh maith don aiste taighde is fearr sa scrúdú sochtheangeolaíochta don chéim BA in Ollscoil na hÉireann, Gaillimh. Ar Dhoireann McCombe a bronnadh Duais an Choimisinéara Teanga 2009.

Caidreamh Seachtrach

Le linn 2009, lean m'Oifig den pholasáí glacadh le cuirí le labhairt maidir le cearta agus dualgais teanga ag seimineáir, léachtaí agus ócáidí poiblí éagsúla eile mar ba chuí.

D'fhreastail Stiúrthóir na hOifige ar Chomhdháil Dhébhliantúil Chumann Ombudsman na Breataine agus na hÉireann a tionóladh in Ollscoil Warwick i Sasana ar an 7 Bealtaine 2009.

Ar an 22 Iúil 2009, d'fhreastail ionadaithe ó m'Oifig ar lá oiliúna de chuid Bhord na Breatnaise i gCaerdydd, an Bhreatain Bheag agus rinne siad cur i láthair i dtaca le himscrúduithe agus cúrsaí géilliúlachta. Ba mhór ag an Oifig seo an deis a tugadh dúinn ár dtaithí a roinnt le Bord na Breatnaise agus eolas a fháil ar an gcur chuige atá acu féin i leith na n-ábhar seo.

Lean m'Oifig le linn na bliana dá caidreamh dearfach le hOifig Choimisinéir na dTeangacha Oifigiúla i gCeanada. Ar an 17 Lúnasa 2009, labhair mé féin agus Graham Fraser, Coimisinéir na dTeangacha Oifigiúla i gCeanada, ag comhdháil leathlae ar chearta teanga i mBaile Átha Cliath. Bhí an chomhdháil eagraithe mar chuid de chomhdháil dlí ag Comhlachas Barra Cheanada.

Labhair Stiúrthóir na hOifige ag teacht le chéile do mhic léinn Fulbright in Ollscoil na hÉireann, Má Nuad ar an 2 Deireadh Fómhair 2009. An mhí chéanna, d'fhreastail Bainisteoir Imscrúduithe na hOifige ar chúrsa oiliúna de chuid Chumann Ombudsman na Breataine agus na hÉireann i nDún Éideann in Albain.

Ar an 13 Samhain 2009, labhair mé ag Comhdháil Idirnáisiúnta Teanga de chuid ALTE (Cumann Thástálaithe Teanga na hEorpa) a d'eagraigh Ollscoil na hÉireann, Má Nuad. D'fhreastail ionadaithe ó 31 tír, a bhí ionadaíoch ar 26 teanga, ar an gcomhdháil.

Ar an 27 Samhain 2009, thug mé an eochairchaint ag ócáid bhronnta teastas sa Ghaeilge sa Centre Culturel Irlandais i bPáras na Fraince. Bhí an ócáid eagraithe ag Ollscoil na hÉireann, Má Nuad i gcomhar leis an Centre Culturel Irlandais.

AN GHAeilGE SA CHúIRT

Tá ceart an duine an Ghaeilge a úsáid in aon chúirt daingnithe sa dlí in alt 8 d'Acht na dTeangacha Oifigiúla agus ní féidir duine a fhágáil faoi aon mhíbhuntáiste ná aon cheataí nó caiteachas breise a chur air/uirthi de bharr na rogha teanga sin. Sheol mé feachtas eolais in 2009, a bhí dírithe ar phobal na Gaeilge agus na Gaeltachta ach go háirithe, le dul i ngleic leis an tuairim go bhfuil Béarla éigeantach sna cúirteanna.

Mar chuid den fheachtas, d'fhoilsigh m'Oifig bileog dar teideal *An Ghaeilge sa Chúirt* agus póstaer dar teideal *Tá sé de cheart agat an Ghaeilge a úsáid in aon chúirt*. Seoladh iad tríd an bpost chuig na cúirteanna ar fud na tíre agus chuig na heagrais Ghaeilge agus Ghaeltachta. Cuireadh ar fáil iad, chomh maith, ag Oireachtas na Gaeilge agus dáileadh an bhileog le nuachtáin áitiúla i roinnt ceantair Ghaeltachta. Is féidir an bhileog eolais agus an póstaer a íoslódáil ón suíomh gréasáin ag an nasc www.coimisineir.ie/cuirteanna.

Dealraíonn sé ó thuairiscí sna meáin chumarsáide go gcosnaíonn an tseirbhís ateangaireachta i gcúirteanna na tíre os cionn €2 mhilliún sa bhliain. Is seirbhís í seo atá ríthábhachtach agus ní bheadh sé inghlactha ar bhealach ar bith mura raibh sé iomlán soiléir go raibh cothrom na féinne le fáil gan cheist ag daoine beag beann ar a gcumas teanga le linn dóibh a bheith os comhair cúirte.

Léiríonn an tuarascáil bhliantúil is déanaí a d'fhoilsigh an tSeirbhís Chúirteanna go bhfuarthas breis agus 10,000 iarratas le haghaidh ateangairí i rith 2008. Bhí 71 teanga ar fad i gceist agus is san ord seo a bhí na teangacha de réir mhéid an éilimh: Polainnis, Rómáinis, Liotuáinis, Rúisis, Sínis Mhandairín, Laitvis, Portaingéilis, Francis, Seicis agus Araibis.

Ní raibh an Ghaeilge fiú san áireamh ar an liosta den deich dteanga ba choitianta ar soláthraíodh ateangairí dóibh sna cúirteanna le linn 2008. De réir figiúirí a chuir an tSeirbhís Chúirteanna ar fáil, bhí caiteachas de €1,933 ar sheirbhísí ateangaireachta Gaeilge sa bhliain 2006. Thit sé go dtí €1,012 sa bhliain 2007. Mar sin, is faoi bhun €3,000 a caitheadh ar ateangaireacht Ghaeilge as buiséad de níos mó ná €1 mhilliún in imeacht dhá bhliain.

Tugann an chuid den bhuiséad ateangaireachta a chaitear ar an nGaeilge sna cúirteanna léargas spéisiúil dúinn. Feictear dom gur minic a fhágann pobal na Gaeilge, sa Ghaeltacht agus ar fud na tíre, a gcearta agus a rogha teanga ar leataobh nuair a bhíonn siad ag plé le gnóthaí oifigiúla cúirte. Ó tharla an ceart teanga sin a bheith daingnithe le dlí, ní miste an t-eolas maidir le húsáid na Gaeilge sa chúirt a scaipeadh go forleathan agus sin a bhí i gceist agam a dhéanamh leis an bhfeachtas eolais seo. Má fhágtar an Ghaeilge ar leataobh nó ar lár ó imeachtaí cúirte na tíre seo, ní chun leas na teanga a bheidh sé. Má chruthaítear áit níos lárnaí di sa réimse seo, beidh a thoradh dearfach sin le feiceáil sna blianta amach romhainn.

ÚSÁID NA GAEILGE AR CHOMHARHAÍ TRÁCHTA

Sheol mé feachtas eolais in 2009 le dul i ngleic le botúin agus/nó faillí in úsáid na Gaeilge ar chomharthaí tráchta na tíre. D'fhoilsigh m' Oifig bileog eolais, dar teideal *Úsáid na Gaeilge ar Chomharthaí Tráchta* agus foirm ghearáin mar chuid den fheachtas sin.

Tá úsáid na Gaeilge ar chomharthaí tráchta na tíre ar an léiriú is feiceálaí de pholasaí an stáit i leith ár dteangacha oifigiúla, Gaeilge agus Béarla. Caithfidh údaráis bhóithre na tíre cloí leis na dualgais atá leagtha orthu maidir le húsáid na dteangacha sin ar chomharthaí tráchta faoin *Lámhleabhar do Chomharthaí Tráchta*. Is iad na húdaráis atá i gceist ná an tÚdarás um Bóithre Náisiúnta agus údaráis áitiúla na tíre.

Tugtar achoimre sa bhileog eolais *Úsáid na Gaeilge ar Chomharthaí Tráchta* ar na príomhdualgais teanga atá leagtha ar na húdaráis bhóithre maidir le comharthaí tráchta. An pointe is tábhachtaí atá ann ná go gcaithfidh logainmneacha ar chomharthaí eolais a bheith i nGaeilge agus i mBéarla ach amháin:

- I gcás logainmneacha Gaeltachta, a chaithfidh a bheith i nGaeilge amháin.
- Sa chás gur cosúil litriú logainm sa dá theanga, is í foirm Ghaeilge an logainm amháin ba chóir a úsáid.

Ba chóir don téacs i nGaeilge a bheith i gcló iodálach, i gcás íochtair, leis an túslitir mar cheannlitir. Ba chóir go mbeadh claonadh 15 chéim ar dheis ar an script i nGaeilge. Ba chóir don téacs i mBéarla a bheith i gcló rómhánach agus i gcás uachtair. Ba chóir na riachtanais thuasluaite a chur i bhfeidhm ar gach uile chomhartha eolais, ar a n-áirítear comharthaí rabhaidh agus plátaí eolais a chuirtear in airde in éineacht le comharthaí.

Go dtí le déanaí, is ar bhonn neamhfhoirmiúil a lorg m' Oifig comhoibriú agus dea-thoil na n-údarás bóithre cuí le ceartú a dhéanamh ar chomharthaí tráchta a bhí ag sárú forálacha teanga an *Lámhleabhair do Chomharthaí Tráchta*. Tá sé dearbhaithe anois go bhfuil údarás ag m' Oifig gearáin a fhiosrú go hoifigiúil maidir le fadhbanna a bhaineann le húsáid na Gaeilge nó le heaspa Gaeilge ar chomharthaí tráchta.

Cuireadh cóipeanna den bhileog eolais agus den fhoirm ghearáin chuig na heagrais Ghaeilge agus Ghaeltachta agus chuig na húdaráis bhóithre. Anuas air sin cuireadh iad ar fáil don phobal ag seastán na hOifige ag Oireachtas na Gaeilge i Leitir Ceanainn i gCo. Dhún na nGall.

Is féidir an bhileog eolais agus an fhoirm ghearáin a íoslódáil ón suíomh gréasáin ag an nasc www.coimisineir.ie/comharthaitrachta.

FAIREACHÁN

Scéimeanna Teanga

Le linn na bliana 2009, ba léir dúinn go raibh níos mó deacrachtaí ná riamh ag roinnt comhlachtaí poiblí na scéimeanna reachtúla teanga a bhí aontaithe acu féin a chur i bhfeidhm. Go ginearálta, bhain an chuid is mó de na deacrachtaí le heaspa pleanála agus leis na struchtúir chúí agus acmhainní mar is ceart gan a bheith curtha ar fáil chun an méid a bhí geallta a bhaint amach. Léiríonn an t-iniúchadh a rinneadh ar scéimeanna teanga a bhí sa tríú bhliain nach raibh an scéim teanga á cur i bhfeidhm go hiomlán sásúil ach ag 22% de na comhlachtaí poiblí a raibh scéimeanna acu. Ba ghá céimeanna a aontú leis an 78% eile le cinntiú go raibh siad ag cloí lena ndualgais teanga.

Fearacht blianta eile, leanadh de phróiseas caighdeánach léirmheasa agus iniúchta ar chomhlachtaí poiblí a raibh scéimeanna teanga daingnithe acu. Feidhmíodh plean iniúchta a chuir san áireamh scéimeanna teanga a raibh a gcéad bhliain agus a dtríú bliain feidhme tagtha chun críche. Faoi dheireadh na bliana 2009, bhí an próiseas iniúchta críochnaithe i gcás 39 scéim teanga. Bhain 21 acu seo le léirmheas céad bhliana agus bhain 18 acu le hiniúchadh tríú bliain.

Dhírigh iniúchadh na chéad bhliana ar aon bhaol d'fhorfheidhmiú a aithint go luath sa phróiseas agus aird bhainistíocht na gcomhlachtaí poiblí a dhíriú ar an méid a bhí tagtha chun solais de dheasca an phróisis faireacháin.

Le linn 2009, lean m'Oifig d'iniúchadh tríú bliain a dhéanamh ar scéimeanna teanga a raibh a dtréimhse feidhme tagtha chun críche. Tugadh faoi chóras iniúchta a leanúint inar lorgaíodh cruthúnais agus dearbhú go raibh na gealltanais reachtúla a bhí tugtha sna scéimeanna teanga curtha i bhfeidhm ina n-iomláine. Chomh maith leis seo, fiosraíodh na córais a bhí i bhfeidhm ag comhlachtaí poiblí chun a chinntiú go raibh sé d'acmhainn acu seirbhís trí Ghaeilge a thabhairt don phobal, mar a bhí geallta.

Nuair a tháinig sé chun solais nach raibh gealltanais áirithe curtha i bhfeidhm ag comhlachtaí poiblí, lorgaíodh míniú, réiteach agus amscála cuí forfheidhmithe uathu. Ba ghá tabhairt faoin gcéim seo i gcás 78% de na hiniúchtaí ar cuireadh tús leo le linn na bliana 2009, sin ardú ó 60% sa bhliain 2008. Tá monatóireacht leanúnach á déanamh ar na pleananna forfheidhmithe sin. Cé gur éirigh linn teacht ar réiteach sásúil leis na comhlachtaí poiblí i bhformhór na gcásanna, theip orainn an méid sin a dhéanamh chomh fada agus a bhain sé le ceithre chomhlacht phoiblí. Sna cásanna sin, ní raibh de rogha againn ach dul i muinín an phróisis fhoirmiúil imscrúdaithe.

Feictear dúinn go dteipeann ar chomhlachtaí poiblí gnéithe áirithe dá scéimeanna teanga a chur i bhfeidhm go sásúil mura bhfuil:

- (1) Anailís agus cúram mar is ceart déanta de na riachtanais agus de na ciallachais, idir chórais, chostais agus acmhainní daonna, a bhaineann le gealltanais áirithe a thugtar i scéim teanga.

- (2) Úinéireacht glactha ag ardbhainistíocht an chomhlachta poiblí ar an scéim teanga.
- (3) Struchtúr feiliúnach forfheidhmithe agus tuairiscithe bunaithe ag an gcomhlacht poiblí.
- (4) Plean forfheidhmithe leis na hacmhainní cuí ullmhaithe ag an gcomhlacht poiblí.
- (5) Gealltanais na scéime aontaithe agus curtha in iúl don fhoireann chuí atá ceaptha iad a chur i bhfeidhm.
- (6) Córas monatóireachta feiliúnach forbartha ag an gcomhlacht poiblí.

Is léir ón bpróiseas faireacháin go laghdaítear go mór an éifeacht agus an tionchar atá ag scéim teanga má tá sí aontaithe i bhfolús seachas a bheith ina cuid dhílis de struchtúr agus seachadadh seirbhíse an chomhlachta poiblí.

Léirmheas déanta agus tuairiscí eisithe 2009

Reviews completed and reports issued 2009

Ainm an Chomhlachta Phoiblí	Name of Public Body
Údarás Áitiúla Chontae na Gaillimhe	County Galway Local Authorities
Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte, Limistéar an Iarthair	Health Service Executive, Western Area
Institiúid Teicneolaíochta na Gaillimhe-Maigh Eo	Galway-Mayo Institute of Technology
Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim	Office of the Revenue Commissioners
Údarás Áitiúla Dhún na nGall	Donegal Local Authorities
An Roinn Oideachais agus Eolaíochta	Department of Education and Science
An Roinn Airgeadais	Department of Finance
Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath	Dublin City University
Seirbhís Oideachais Chontae Chiarraí	Kerry Education Service
An Roinn Talmhaíochta agus Bia	Department of Agriculture and Food
Ollscoil Luimnigh	University of Limerick
An Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí	Department of Justice, Equality and Law Reform
Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath	Dublin City Council
Coiste Gairmoideachais Chontae na Gaillimhe	County Galway Vocational Education Committee
Óglaigh na hÉireann	The Defence Forces
Comhairle Cathrach na Gaillimhe	Galway City Council
Údarás Áitiúla Fhine Gall	Fingal Local Authorities
Banc Ceannais & Údarás Seirbhísí Airgeadais na hÉireann	Central Bank and Financial Services Authority of Ireland
Institiúid Teicneolaíochta Leitir Ceanainn	Letterkenny Institute of Technology
Coiste Gairmoideachais Chathair Bhaile Átha Cliath	City of Dublin Vocational Education Committee
Comhairle Cathrach Luimnigh	Limerick City Council
Coláiste Oideachais Eaglais na hÉireann	Church of Ireland College of Education
An Phríomh-Oifig Staidrimh	Central Statistics Office
Údarás Áitiúla Lú	Louth Local Authorities
Teagasc	Teagasc
An Foras Áiseanna Saothair (FÁS)	The Training and Employment Authority (FÁS)
An Crannchur Náisiúnta	The National Lottery
Comhairle Contae Luimnigh	Limerick County Council
Bord Soláthair an Leictreachais	Electricity Supply Board
An tÚdarás um Ard-Oideachas	Higher Education Authority
Údarás Áitiúla Chontae Mhuineacháin	Monaghan Local Authorities
Comhairle Cathrach Phort Láirge	Waterford City Council
Leabharlann Chester Beatty	Chester Beatty Library
Údarás Áitiúla an Longfoirt	Longford Local Authorities
An Bord um Fhaisnéis do Shaoránaigh	Citizens Information Board
Oifig an Stiúrthóra um Fhorfheidhmiú Corparáideach	Office of the Director of Corporate Enforcement
Údarás Áitiúla Chontae Chill Dara	Kildare Local Authorities

Coiste Gairmoideachais Chontae Átha Cliath	County Dublin Vocational Education Committee
Údaráis Áitiúla Cheatharlach	Carlow Local Authorities

Faireachán ar chur i bhfeidhm moltaí imscrúduithe

Cúlra

I ndiaidh do thréimhse réasúnta ama a bheith caite, tá sé de cheart ag an gCoimisinéir Teanga tuarascáil a thabhairt do gach Teach den Oireachtas más rud é go dtagann sé ar an tuairim nach bhfuil moltaí imscrúdaithe curtha i bhfeidhm ag comhlacht poiblí.

Is le linn 2007 a tionscnaíodh na chéad imscrúduithe agus mar chuid de phlean gnó inmheánach Oifig an Choimisinéara Teanga do 2009, socraíodh faireachán a dhéanamh ar an mbealach ina raibh comhlachtaí poiblí ag cur i bhfeidhm na moltaí a d'eascair ó na himscrúduithe éagsúla a rinneadh in 2007 agus 2008. Ba í seo an chéad bhliain don Oifig tabhairt faoin bpróiseas seo.

Modh Iniúchta

Tugadh faoin iniúchadh trí:

- (1) Scrúdú a dhéanamh ar na comhaid imscrúdaithe agus trí aon chomhfhreagras agus deimhnithe a lean an t-imscrúdú a bhailiú.
- (2) Litir a eisiúint chuig ceann an chomhlachta poiblí ag lorg breis eolais, dearbhaithe agus cruthúnais faoi mar ba ghá.
- (3) I gcásanna áirithe, cruinniú a reáchtáil leis an gcomhlacht poiblí chun soiléiriú agus eolas breise a fháil.

Torthaí

Tá sé le feiceáil ón tábla thíos go bhfuil formhór mór na gcomhlachtaí poiblí ag cur i bhfeidhm mholtaí na n-imscrúduithe go sásúil. I roinnt cásanna, ba ghá teacht ar chomhaontú maidir le clár ama sonrach ina mbeadh na moltaí éagsúla comhlíonta. Sna cásanna sin, déanfar athbhreithniú ar chur i bhfeidhm an mhéid a aontaíodh in am trátha. Ag deireadh 2009, bhíothas fós i mbun idirphlé le dhá chomhlacht poiblí maidir leis an mbealach ina raibh siad ag cur i bhfeidhm mholtaí na n-imscrúduithe a bhain leo.

Bliain inar tionscnaíodh na himscrúduithe	2007	2008
Líon imscrúduithe críochnaithe	10	17
Gan sárú	1	2
Scortha	1	0
Líon na n-imscrúduithe a ndearnadh faireachán orthu	<u>8</u>	<u>15</u>
Deimhniú sásúil faighte	8	10
Cur chuige aontaithe ach monatóireacht le déanamh ar chur i bhfeidhm	0	3
I mbun faireacháin go fóill	0	2
Iomlán	<u>8</u>	<u>15</u>

An Roinn Gnóthaí Sóisialacha agus Teaghlaigh	Alt 10(a) – Acht na dTeangacha Oifigiúla, 2003	Páipéar Glas ar Phinsin	Deimhniú faighte
	Bliain Imscrúdaithe: 2007		
Oifig Thithe an Oireachtais	Alt 7 – Acht na dTeangacha Oifigiúla, 2003	Foilsíú billí Oireachtais	Gan sárú
Comhlacht Poiblí	Reachtaíocht	Ábhar	Stádas
An Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí	Alt 71 – Acht Cúirteanna Breithiúnais, 1924	Ceapadh breithimh	Scortha
Coimisiún na Scrúduithe Stáit	Alt 7(2)(d) – Acht Oideachais, 1998	Scéimeanna marcála	Deimhniú faighte
Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte	Alt 18 – Acht na dTeangacha Oifigiúla, 2003		Deimhniú faighte
An Garda Síochána	Alt 9(2) – Acht na dTeangacha Oifigiúla, 2003	Fógra Muirear Seasta	Deimhniú faighte
An tÚdarás Náisiúnta Míchumais	Alt 9(3) – Acht na dTeangacha Oifigiúla, 2003	Cora poist	Deimhniú faighte
An Roinn Oideachais & Eolaíochta	Alt 7(2)(d) – Acht Oideachais, 1998	Siollabais dara leibhéal & foilseacháin eile	Deimhniú faighte
Bus Éireann	Alt 57(2) – Acht Iompair, 1950	Ticéad bus scoile	Deimhniú faighte
Comhairle Contae Fhine Gall	Alt 9(2) – Acht na dTeangacha Oifigiúla, 2003	Freagra i mBéarla ar chumarsáid i nGaeilge	Deimhniú faighte

Bliain Imscrúdaithe: 2008

Comhlacht Poiblí	Reachtaíocht	Ábhar	Stádas
An Chomhairle Oidhreachta	Alt 18(1) – Acht Oidhreachta, 1995	Líon leordhóthanach foirne le seirbhís trí Ghaeilge a sholáthar	Cur chuige aontaithe & monatóireacht le déanamh
An Roinn Gnóthaí Pobail, Tuaithe & Gaeltachta	Alt 18 – Acht na dTeangacha Oifigiúla, 2003	Agallaimh agus cúrsaí oiliúna	Deimhniú faighte
An Roinn Iompair	Alt 10(a) – Acht na dTeangacha Oifigiúla, 2003	Foilsíú an doiciméid <i>2020 Vision – Sustainable Travel and Transport: Public Consultation</i>	Deimhniú faighte
An Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil	Alt 18 – Acht na dTeangacha Oifigiúla, 2003	Suíomh gréasáin www.npws.ie	Cur chuige aontaithe & monatóireacht le déanamh
An Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil	Alt 10(a) – Acht na dTeangacha Oifigiúla, 2003	Páipéar Glas faoin Rialtas Áitiúil	Deimhniú faighte
Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte	Alt 18 – Acht na dTeangacha Oifigiúla, 2003	Cigireacht réamhscolaíochta	Deimhniú faighte
An Chomhairle um Thaighde sna Dána & sna hEolaíochtaí Sóisialta	Alt 9(2) – Acht na dTeangacha Oifigiúla, 2003	Freagra i mBéarla ar chumarsáid i nGaeilge	Deimhniú faighte
Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath	Alt 10(a) – Acht na dTeangacha Oifigiúla, 2003	Foilsíú an doiciméid <i>Maximising the City's Potential</i>	Gan sárú
Iarnród Éireann	Alt 57(2) – Acht Iompair, 1950	Ticéad taistil traenach	I mbun idirphlé
An Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil	Alt 10(a) – Acht na dTeangacha Oifigiúla, 2003	Foilsíú an doiciméid <i>Resourcing the Planning System</i>	Deimhniú faighte
An tÚdarás Comhionannais	Alt 10(b) – Acht na dTeangacha Oifigiúla, 2003	Tuarascáil bhliantúil gan a bheith foilsithe go comhuaineach sa dá theanga oifigiúla	Deimhniú faighte
An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta	Alt 9(3) – Acht na dTeangacha Oifigiúla, 2003	Cora poist eFlow – córas dola	Deimhniú faighte
An Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí	Alt 18 – Acht na dTeangacha Oifigiúla, 2003	Suíomh gréasáin na Roinne	Deimhniú faighte
An Roinn Gnóthaí Sóisialacha agus Teaghlaigh	Alt 9(3) – Acht na dTeangacha Oifigiúla, 2003	Cora poist maidir le heolas a bhí ar ríomhaire glúine	Deimhniú faighte
FBD	Alt 108 – Acht Árachais, 1936	Doiciméid áirithe árachais gan a bheith i nGaeilge	Gan sárú
An Roinn Oideachais agus Eolaíochta	Alt 7(2)(d) – Acht Oideachais, 1998	Treoirlínte do mhúinteoirí	I mbun idirphlé
An Roinn Gnóthaí Sóisialacha agus Teaghlaigh	Alt 18 – Acht na dTeangacha Oifigiúla, 2003	Cumas córas ríomhaireachta déileáil leis an nGaeilge	Cur chuige aontaithe & monatóireacht le déanamh

Faireachán ar Stáiseanóireacht de chuid Comhlachtaí Poiblí

Ar an 1 Deireadh Fómhair 2008, shínigh an tAire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta Ionstraim Reachtúil a thug tús feidhme d'fho-alt 9(1) d'Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003. Tá soláthar déanta don Ghaeilge ar stáiseanóireacht, comharthaí agus fógairtí taifeadta béil sna Rialacháin sin (I.R. Uimh. 391 de 2008). Tá na riachtanais atá leagtha ar chomhlachtaí poiblí faoi na Rialacháin le teacht i bhfeidhm go hincriminteach agus tá spriocdhátaí faoi leith sonraithe do na catagóirí éagsúla.

D'eisigh an Oifig seo Treoirleabhar i bhfómhar na bliana 2008 inar tugadh eolas cuimsitheach ar an Acht agus ar na Rialacháin. Ina theannta seo, eagraíodh seisiúin eolais maidir leis na Rialacháin le haghaidh comhlachtaí poiblí, idir sheisiúin ghinearálta agus sheisiúin i gcomhair comhlachtaí poiblí ar leith le linn 2008 agus 2009.

Mar chuid de phlean iniúchta na hOifige seo don bhliain 2009, socraíodh iniúchadh a dhéanamh ar an mbealach ina raibh grúpa sainiúil de chomhlachtaí poiblí ag cur na Rialachán a bhaineann le stáiseanóireacht i bhfeidhm.

Critéir Iniúchta

De réir na Rialachán, baineann na riachtanais Ghaeilge maidir le ceanteidil stáiseanóireachta leis na haicmí stáiseanóireachta seo a leanas: nóta-pháipéar, duillíní dea-mhéine, leatháin clúdaigh facs, clúdaigh comhaid agus fillteáin eile, lipéid agus clúdaigh litreach.

Tá dualgas ar chomhlachtaí poiblí a chinntiú go bhfuil ceanteidil na n-aicmí stáiseanóireachta thuasluaite ag teacht leis na critéir ar leith atá sonraithe faoi na Rialacháin. Tá sé de dhualgas orthu freisin a chinntiú go bhfuil gach stáiseanóireacht ar glacadh seilbh air ón 1 Márta 2009 ag teacht leis na Rialacháin.

Modh Iniúchta

Iarradh ar na comhlachtaí poiblí atá liostáilte i bhfo-alt 1(1) de Sceideal 1 d'Acht na dTeangacha Oifigiúla, 25 comhlacht poiblí ina n-iomláine (ranna agus oifigí rialtais), samplaí a chur chugainn d'aon nóta-pháipéar, duillíní dea-mhéine agus clúdaigh litreach ar glacadh seilbh orthu ón 1 Márta 2009. Sa chás nár glacadh seilbh ar aon ábhar nua ón dáta sin, iarradh ar na comhlachtaí poiblí an méid sin a dhearbhu.

Torthaí

Léiríonn an tábla thíos torthaí an tsuirbhé.

Sonraí	Líon
Comhlachtaí poiblí liostáilte i bhfo-alt 1(1) de Sceideal 1 den Acht	25
Freagraí faighte faoi dheireadh na bliana 2009	21
Líon comhlachtaí poiblí a ghlac seilbh ar stáiseanóireacht tar éis an 1 Márta 2009	17
Stáiseanóireacht atá ag cloí go hiomlán leis na Rialacháin	7

Mar a fheictear ón tábla seo, bhí an stáiseanóireacht ag cloí go hiomlán leis na Rialacháin i gcás 41% dóibh siúd a chuir samplaí ar fáil. Is gá a aithint, áfach, go raibh roinnt mhaith cásanna ina raibh mórchuid den stáiseanóireacht ag cloí leis na Rialacháin ach go raibh roinnt áirithe de na ceanteidil nach raibh go hiomlán sásúil. Go ginearálta, ba léir dúinn gur tugadh aird ar na Rialacháin ach nach rabhthas go hiomlán críochnúil maidir le gach cuid den cheanteideal stáiseanóireachta a bheith ag teacht leis na Rialacháin.

Ba léir dúinn, áfach, go raibh easnaimh eile a bhí níos tromchúisí agus a mbeadh de thionchar acu laghdú a dhéanamh ar stádas na Gaeilge le hais an Bhéarla ar na ceanteidil stáiseanóireachta. Bhain na heasnaimh seo:

- (1) Leis an téacs i nGaeilge gan a bheith chomh feiceálach, chomh sofheicthe agus chomh hinléite céanna leis an téacs i mBéarla, go háirithe i gcás ainm an chomhlachta poiblí.
- (2) Le húsáid a bheith á baint as leagan ar leith i nGaeilge agus i mBéarla de dhuillíní dea-mhéine.
- (3) Le hainm an chomhlachta poiblí a bheith i mBéarla ar dtús.
- (4) Le húsáid a bheith á baint as ceanteidil i mBéarla amháin i gcás sonraí teagmhála nó leis na ceanteidil a bheith i mBéarla ar dtús.

Tá na comhlachtaí poiblí éagsúla curtha ar an eolas maidir leis na deacrachtaí nó na heasnaimh a bhain leis na samplaí a cuireadh ar fáil dúinn. Le linn 2010, breathnófar ar an dul chun cinn a bheidh déanta ag na comhlachtaí sin agus ag aicmí eile de chomhlachtaí poiblí, más cuí, chun a chinntiú go dtagann a gcuid stáiseanóireachta leis na Rialacháin.

Faireachán ar fhoilsiú pleananna forbartha agus dréacthpleananna forbartha na n-údarás áitiúil

Cúlra

Tá sé sonraithe i bhfo-ailt 9(1) agus 9(2) den Acht um Pleanáil agus Forbairt 2000 go bhfuil dualgas ar gach údarás pleanála plean forbartha den limistéar feidhme atá faoina chúram a ullmhú gach 6 bliana.

De réir fho-alt 10(a) d'Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003, tá sé riachtanach go bhfoilsíodh gach comhlacht poiblí a thagann faoi scáth na reachtaíochta aon doiciméad a leagann amach tograí beartais phoiblí go comhuaineach i ngach ceann de na teangacha oifigiúla. Tá tagairt déanta san Ordú um Thosach Feidhme a bhaineann leis an gcuid seo den Acht (I.R. Uimh. 32 de 2004) den riachtanas atá curtha ar údaráis áitiúla agus iad ag foilsiú doiciméad a leagann amach tograí beartais phoiblí.

Tá sé aitheanta gur doiciméad é an dréacthplean forbartha a chuimsíonn tograí beartais phoiblí agus a thagann faoi scáth fho-alt 10(a) d'Acht na dTeangacha Oifigiúla. Chun go gcomhlíonfaí riachtanais an Achta, ba cheart go mbeadh gach dréacthplean forbartha a foilsíodh ón 1 Bealtaine 2004 curtha ar fáil go comhuaineach sa dá theanga oifigiúla.

Faireachán ar chur i bhfeidhm

Mar chuid de phlean gnó inmheánach Oifig an Choimisinéara Teanga do 2009, socraíodh faireachán a dhéanamh ar an mbealach ina gcomhlíonann údaráis áitiúla riachtanais Acht na dTeangacha Oifigiúla agus iad ag foilsiú pleananna forbartha agus dréacthpleananna forbartha. Tugadh faoin obair seo trí cheistneoir a eisiúint chuig gach údarás áitiúil sa tír ag lorg sonraí maidir leis na cleachtais foilseacháin a leanadh don dhréacthplean agus don phlean forbartha contae/cathrach ba dhéanaí a foilsíodh. Dhírigh an ceistneoir ar na réimsí seo a leanas:

- (1) Na modhanna foilsitheoireachta a úsáideadh don leagan Gaeilge agus Béarla de na doiciméid éagsúla, agus
- (2) Ar foilsíodh na doiciméid éagsúla go comhuaineach?

Scaipeadh an ceistneoir i measc na 33 údarás áitiúil sa tír agus tá ár gcuid anailíse bunaithe ar fhreagraí ó 27 acu sin (82%) a bhí faighte againn roimh dheireadh na bliana 2009.

Bhí 6 údarás áitiúla nach raibh aon dréacthplean forbartha foilsithe acu ón 1 Bealtaine 2004. Chomh maith leis seo, bhí 7 n-údarás áitiúla a d'fhoilsigh an plean forbartha tar éis an 1 Bealtaine 2004 ach go raibh an dréacthplean foilsithe acu roimh an dáta sin. Tháinig siad seo faoi dhíolúine an Ordaithe um Thosach Feidhme.

Príomhthorthaí

Is é príomhthoradh an iniúchta go dáta ná gur fhoilsigh 90% de na húdaráis áitiúla an plean forbartha sa dá theanga oifigiúla. Ba níos lú ná 50% de na húdaráis áitiúla a d'fhoilsigh an dréachtphlean forbartha sa dá theanga oifigiúla. Díol suntais is ea é freisin nár cuireadh ach timpeall 50% de na pleananna agus de na dréachtphleananna a foilsíodh i nGaeilge ar fáil go comhuaineach.

a. Plean Forbartha

- D'fhoilsigh 89% de na húdaráis áitiúla a thagann faoi scáth riachtanas na reachtaíochta leagan Gaeilge den phlean forbartha.
- Chuir 53% de na húdaráis áitiúla sin an leagan Gaeilge den phlean forbartha ar fáil ag an am céanna leis an leagan Béarla.
- Cuireadh an leagan Gaeilge agus an leagan Béarla ar fáil sna slite céanna i gcás 65% dóibh siúd a foilsíodh.
- Maidir le contaetha ina bhfuil ceantair Ghaeltachta agus a tháinig faoi scáth riachtanas na reachtaíochta, d'fhoilsigh 80% acu an plean forbartha go comhuaineach sa dá theanga oifigiúla.

b. Dréachtphlean Forbartha

- D'fhoilsigh 48% de na húdaráis áitiúla a thagann faoi scáth riachtanas na reachtaíochta leagan Gaeilge den dréachtphlean forbartha.
- Chuir 50% de na húdaráis áitiúla sin an leagan Gaeilge den dréachtphlean ar fáil ag an am céanna leis an leagan Béarla.
- Cuireadh an leagan Gaeilge agus an leagan Béarla ar fáil sna slite céanna i gcás 80% dóibh siúd a foilsíodh.
- Maidir le contaetha ina bhfuil ceantair Ghaeltachta agus a tháinig faoi scáth riachtanas na reachtaíochta, d'fhoilsigh 50% acu an dréachtphlean forbartha go comhuaineach sa dá theanga oifigiúla.

Nuair a chuirfear bailchríoch ar an bpróiseas iniúchta seo, scaipfear nóta dea-chleachtais ar na húdaráis áitiúla.

Faireachán ar Thuarascálacha Bhliantúla, ar Chuntais Iniúchta nó Ráitis Airgeadais

Tá dualgas ar gach comhlacht poiblí a thagann faoi scáth Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 aon tuarascáil bhliantúil agus aon chuntais iniúchta nó ráitis airgeadais a fhoilsiú go comhuaineach sa dá theanga oifigiúla. Chun go gcomhlíonfaí riachtanais an Achta, is gá go mbeadh aon tuarascáil bhliantúil, cuntais iniúchta nó ráitis airgeadais a bhaineann leis an mbliain 2003 nó aon bhliain ina dhiaidh sin foilsithe go comhuaineach i nGaeilge agus i mBéarla.

Le linn 2009, bheartaigh Oifig an Choimisinéara Teanga faireachán a dhéanamh ar an mbealach ina raibh institiúidí tríú leibhéal ag comhlíonadh an dualgais seo. Scaipeadh ceistneoir ar 31 institiúid tríú leibhéal agus lorgaíodh eolas maidir leis an mbealach inar foilsíodh an tuarascáil bhliantúil dheireanach agus na cuntais iniúchta nó na ráitis airgeadais ba dhéanaí. Bhí freagra faighte faoi dheireadh na bliana 2009 ar an gceistneoir ó 23 institiúid tríú leibhéal, nó 74% díobh siúd ar scaipeadh an ceistneoir orthu.

De réir an eolais a cuireadh ar fáil dúinn, tríd is tríd tá institiúidí tríú leibhéal ag cloí leis na dualgais reachtúla atá leagtha orthu faoi alt 10 d'Acht na dTeangacha Oifigiúla. Tugann an tábla thíos léargas ar thorthaí an iniúchta.

Sonraí	Tuarascáil Bhliantúil	Cuntais Iniúchta / Ráitis Airgeadais
Líon freagraí faighte ag deireadh 2009	23	23
Institiúidí nár fhoilsigh aon tuarascáil bhliantúil ná cuntais iniúchta/ráitis airgeadais ón mbliain 2003 ar aghaidh	6	7
Dearbhuithe faighte gur foilsíodh na cáipéisí cuí go dátheangach agus go comhuaineach	16	15

SCÉIMEANNA TEANGA

Le linn na bliana 2009, dhaingnigh an tAire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta 15 scéim teanga nua a chuimsigh 26 comhlacht poiblí. Chomh maith leis seo, dhaingnigh an tAire an dara scéim teanga le 8 gcomhlacht phoiblí. D'fhág sin go raibh 100 scéim teanga, a chuimsigh móriomlán de 181 comhlacht poiblí, daingnithe faoi dheireadh 2009.

Ag deireadh na bliana 2009, bhí 79 dréachtscéim ann a raibh an próiseas comhaontaithe agus daingnithe fós le críochnú ina leith. Bhain 31 acu seo le hiarratais ar chomhlachtaí poiblí an chéad dréachtscéim teanga a ullmhú agus bhain 48 le hiarratais ar ullmhú an dara dréachtscéim.

Bliain inar daingníodh an chéad Scéim Teanga		
Bliain	Scéimeanna	Comhlachtaí Poiblí san Áireamh
2004	01	01
2005	22	35
2006	18	36
2007	29	55
2008	15	28
2009	15	26
Iomlán	100	181

Year in which first Language Scheme was confirmed		
Year	Schemes	Public Bodies Included
2004	01	01
2005	22	35
2006	18	36
2007	29	55
2008	15	28
2009	15	26
Total	100	181

Céad dréachtscéim fós le daingniú		
Bliain	Dréacht-scéimeanna	Comhlachtaí Poiblí san Áireamh
2005	16	25
2006	71	129
2007	42	79
2008	30	54
2009	31	43

First draft scheme to be confirmed		
Year	Draft Schemes	Public Bodies Included
2005	16	25
2006	71	129
2007	42	79
2008	30	54
2009	31	43

Dara dréachtscéim fós le daingniú

Bliain	Dréacht-scéimeanna	Comhlachtaí Poiblí san Áireamh
2007	20	33
2008	22	35
2009	48	84

Léirmheasanna / Iniúchtaí Críochnaithe		
Bliain	Scéimeanna	Comhlachtaí Poiblí san Áireamh
2006	09	16
2007	25	43
2008	42	74
2009	39	73
Iomlán	115	206

Second draft scheme to be confirmed		
Year	Draft Schemes	Public Bodies Included
2007	20	33
2008	22	35
Reviews / Audits Completed		
Year	Schemes	Public Bodies Included
2006	09	16
2007	25	43
2008	42	74
2009	39	73
Total	115	206

Scéimeanna daingnithe faoi dheireadh 2009
Schemes confirmed by the end of 2009

Ainm an Chomhlachta Phoiblí	Name of Public Body	Dáta tosaithe na chéad scéime / an dara scéim. Commencement date of first scheme / of second scheme.
An Roinn Gnóthaí Pobail, Tuaithe & Gaeltachta	Department of Community, Rural & Gaeltacht Affairs	22/09/2004 30/06/2009
Oifig an Uachtaráin	Office of the President	28/04/2005
Oifig an Choimisiúin um Cheapacháin Seirbhíse Phoiblí	Office of the Commission for Public Service Appointments	30/05/2005 11/05/2009
An Roinn Ealaíon, Spóirt & Turasóireachta	Department of Arts, Sport & Tourism	01/07/2005 07/05/2009
Oifig an Stiúrthóra Ionchúiseamh Phoiblí	Office of the Director of Public Prosecutions	01/07/2005
An Chomhairle Ealaíon	The Arts Council	01/07/2005
Oifig an Ombudsman & Oifig an Choimisinéara Faisnéise	Office of the Ombudsman & Office of the Information Commissioner	01/07/2005
Coiste Gairmoideachais Chontae Dhún na nGall	County Donegal Vocational Educational Committee	01/07/2005 22/09/2009
Údarás Áitiúla Chiarraí	Kerry Local Authorities	26/07/2005
An tSeirbhís Chúirteanna	The Courts Service	31/07/2005
Údarás Áitiúla Chontae Phort Láirge	Waterford County Local Authorities	01/08/2005
An Roinn Comhshaoil, Oidhreachta & Rialtais Áitiúil	Department of the Environment, Heritage & Local Government	15/08/2005 20/07/2009
Údarás Áitiúla Chontae na Gaillimhe	County Galway Local Authorities	23/08/2005
Roinn an Taoisigh	Department of the Taoiseach	01/09/2005 21/12/2009
Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte, Limistéar an Iarthair	Health Service Executive, Western Area	01/09/2005
Ollscoil na hÉireann, Má Nuad	National University of Ireland, Maynooth	19/09/2005
Institiúid Teicneolaíochta na Gaillimhe-Maigh Eo	Galway-Mayo Institute of Technology	28/09/2005
Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim	Office of the Revenue Commissioners	01/10/2005
Ollscoil na hÉireann, Gaillimh	National University of Ireland, Galway	01/10/2005
Údarás Áitiúla Dhún na nGall	Donegal Local Authorities	01/10/2005
An tSeirbhís um Cheapacháin Phoiblí	Public Appointments Service	03/10/2005
An Roinn Oideachais & Eolaíochta	Department of Education & Science	01/12/2005
An Roinn Airgeadais	Department of Finance	01/02/2006
Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath	Dublin City University	03/04/2006
Seirbhís Oideachais Chontae Chiarraí	Kerry Education Service	15/05/2006
An Roinn Talmhaíochta & Bia	Department of Agriculture & Food	01/06/2006
Ollscoil Luimnigh	University of Limerick	01/06/2006 29/12/2009
An Roinn Dlí & Cirt, Comhionannais & Athchóirithe Dlí	Department of Justice, Equality & Law Reform	30/06/2006
Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath	Dublin City Council	13/07/2006
Coiste Gairmoideachais Chontae na	County Galway Vocational	01/08/2006

Gaillimhe	Education Committee	
Óglaigh na hÉireann	The Defence Forces	01/09/2006
Comhairle Cathrach na Gaillimhe	Galway City Council	01/09/2006 23/12/2009
Údarás Áitiúla na Mí	Meath Local Authorities	01/09/2006
Údarás Áitiúla Fhine Gall	Fingal Local Authorities	01/10/2006
An Roinn Cumarsáide, Fuinnimh & Acmhainní Nádurtha	Department of Communications, Energy & Natural Resources	02/10/2006
An Roinn Gnóthaí Eachtracha	Department of Foreign Affairs	01/12/2006
Banc Ceannais & Údarás Seirbhísí Airgeadais na hÉireann	Central Bank & Financial Services Authority of Ireland	01/12/2006
Coláiste na hOllscoile Corcaigh	University College Cork	01/12/2006
Comhairle Contae Átha Cliath Theas	South Dublin County Council	20/12/2006
Údarás Áitiúla Mhaigh Eo	Mayo Local Authorities	22/12/2006
Comhairle Contae Liatroma	Leitrim County Council	01/01/2007
An Bord Seirbhísí Ríomhaire Rialtais Áitiúil	Local Government Computer Services Board	02/01/2007
An Roinn Cosanta	Department of Defence	26/02/2007
Oifig an Choimisinéara Cosanta Sonraí	Office of the Data Protection Commissioner	01/04/2007
An tÚdarás Clárúcháin Maoine	Property Registration Authority	02/04/2007
An Foras Riaracháin	Institute of Public Administration	10/04/2007
Coimisiún Forbartha an Iarthair	Western Development Commission	10/04/2007
An Bord Seirbhísí Bainistíochta Rialtais Áitiúil	Local Government Management Services Board	23/04/2007
An Roinn Iompair	Department of Transport	30/04/2007
Coiste Gairmoideachais Chathair Chorcaí	Cork City Vocational Education Committee	30/04/2007
Oifig na nOibreacha Poiblí	Office of Public Works	08/05/2007
An Bord um Chúnamh Dlíthiúil	Legal Aid Board	28/05/2007
An Roinn Gnóthaí Sóisialacha & Teaghlaigh	Department of Social & Family Affairs	01/06/2007
Coiste Gairmoideachais Chathair na Gaillimhe	Galway City Vocational Education Committee	01/06/2007
Údarás Áitiúla Thiobraid Árann Thuaidh & Comhchoiste Leabharlann Chontae Thiobraid Árann	North Tipperary Local Authorities & County Tipperary Joint Libraries Committee	01/06/2007
Oifig an Ard-Aighne; Oifig na nDréachtóirí Parlaiminte don Rialtas; Oifig an Phríomh-Aturnae Stáit	Office of the Attorney General; Office of the Parliamentary Counsel to the Government; Chief State Solicitor's Office	20/06/2007
Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin	Dún Laoghaire-Rathdown County Council	01/07/2007
Údarás Áitiúla an Chláir	Clare Local Authorities	20/08/2007
An Bord Pleanála	An Bord Pleanála	01/09/2007
Institiúid Teicneolaíochta Leitir Ceanainn	Letterkenny Institute of Technology	26/09/2007
Coiste Gairmoideachais Chathair Bhaile Átha Cliath	City of Dublin Vocational Education Committee	01/10/2007
Údarás Áitiúla Chorcaí	Cork Local Authorities	01/10/2007
Comhairle Cathrach Luimnigh	Limerick City Council	01/10/2007
Údarás Áitiúla Ros Comáin	Roscommon Local Authorities	01/10/2007
Údarás Áitiúla na hIarmhí	Westmeath Local Authorities	01/10/2007

Comhairle Cathrach Chorcaí	Cork City Council	31/10/2007
Coláiste Oideachais Eaglais na hÉireann	Church of Ireland College of Education	01/11/2007
An Phríomh-Oifig Staidrimh	Central Statistics Office	05/11/2007
Údarás Áitiúla Lú	Louth Local Authorities	20/11/2007
Teagasc	Teagasc	01/01/2008
An Foras Áiseanna Saothair (FÁS)	The Training and Employment Authority (FÁS)	02/01/2008
An Crannchur Náisiúnta	The National Lottery	02/01/2008
Comhairle Contae Luimnigh	Limerick County Council	01/02/2008
An Coimisiún Reifrinn	The Referendum Commission	06/03/2008
Bord Soláthair an Leictreachais	Electricity Supply Board	17/03/2008
An tÚdarás um Ard-Oideachas	Higher Education Authority	01/06/2008
Údarás Áitiúla Chontae Mhuineacháin	Monaghan Local Authorities	01/06/2008
Comhairle Cathrach Phort Láirge	Waterford City Council	01/06/2008
Leabharlann Chester Beatty	Chester Beatty Library	15/06/2008
Údarás Áitiúla an Longfoirt	Longford Local Authorities	01/07/2008
An Bord um Fhaisnéis do Shaoránaigh	Citizens Information Board	07/07/2008
Oifig an Stiúrthóra um Fhorfheidhmiú Corparáideach	Office of the Director of Corporate Enforcement	14/07/2008
Údarás Áitiúla Chontae Chill Dara	Kildare Local Authorities	08/09/2008
Coiste Gairmoideachais Chontae Átha Cliath	County Dublin Vocational Education Committee	01/10/2008
Údarás Áitiúla Cheatharlach	Carlow Local Authorities	01/10/2008
Oifig an Ard-Reachtair Cuntas & Ciste	Office of the Comptroller & Auditor General	19/01/2009
Coiste Gairmoideachais Chontae Chorcaí	County Cork Vocational Education Committee	01/02/2009
An Binse Comhionannais	The Equality Tribunal	01/02/2009
Gailearaí Náisiúnta na hÉireann	National Gallery of Ireland	01/03/2009
Bord Scannán na hÉireann	Irish Film Board	27/04/2009
An Garda Síochána	An Garda Síochána	21/05/2009
Údarás Áitiúla Chill Mhantáin	Wicklow Local Authorities	25/05/2009
An Oifig um Chlárú Cuideachtaí & Clárlann na gCara-Chumann	Companies Registration Office & Registry of Friendly Societies	26/05/2009
Coiste Gairmoideachais Chontae an Chláir	County Clare Vocational Education Committee	01/07/2009
Foras na Mara	Marine Institute	06/07/2009
Údarás Áitiúla Chontae an Chabháin	Cavan Local Authorities	20/07/2009
Comhairlí Contae & Cathrach Chill Chainnigh	Kilkenny County & City Councils	10/08/2009
Údarás Áitiúla Chontae Laoise	Laois Local Authorities	01/12/2009
An Roinn Sláinte & Leanaí	Department of Health & Children	15/12/2009
Coláiste na Tríonóide, Baile Átha Cliath	Trinity College Dublin	01/01/2010

Dréachtscéimeanna le daingniú / Draft Schemes to be confirmed

Dara Scéim / Second Scheme

Ainm an Chomhlachta Phoiblí	Name of Public Body	Dáta a d'Éag* Date Expired*	Tréimhse (míonna) ón Dáta Éaga / Period (months) from Date Expired
Oifig an Uachtaráin	Office of the President	27/04/2008	20
Oifig an Stiúrthóra Ionchúiseamh Poiblí	Office of the Director of Public Prosecutions	30/06/2008	18
Oifig an Ombudsman & Oifig an Choimisinéara Faisnéise	Office of the Ombudsman & Office of the Information Commissioner	30/06/2008	18
An Chomhairle Ealaíon	The Arts Council	30/06/2008	18
An tSeirbhís Chúirteanna	The Courts Service	30/08/2008	17
Údarás Áitiúla Chiarraí	Kerry Local Authorities	25/07/2008	17
Údarás Áitiúla Chontae Phort Láirge	Waterford County Local Authorities	31/07/2008	17
Ollscoil na hÉireann, Má Nuad	National University of Ireland, Maynooth	31/08/2008	16
Údarás Áitiúla Chontae na Gaillimhe	County Galway Local Authorities	22/08/2008	16
An tSeirbhís um Cheapacháin Phoiblí	Public Appointments Service	02/10/2008	15
Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim	Office of the Revenue Commissioners	30/09/2008	15
Údarás Áitiúla Chontae Dhún na nGall	Donegal Local Authorities	30/09/2008	15
Ollscoil na hÉireann, Gaillimh	National University of Ireland, Galway	30/09/2008	15
Institiúid Teicneolaíochta na Gaillimhe-Maigh Eo	Galway-Mayo Institute of Technology	27/09/2008	15
An Roinn Oideachais & Eolaíochta	Department of Education & Science	30/11/2008	13
An Roinn Airgeadais	Department of Finance	31/01/2009	11
Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath	Dublin City University	02/04/2009	9
Seirbhís Oideachais Chiarraí	Kerry Education Service	14/05/2009	8
An Roinn Talmhaíochta, Iascaigh & Bia	Department of Agriculture, Fisheries & Food	31/05/2009	7
An Roinn Dlí & Cirt, Comhionannais & Athchóirithe Dlí	Department of Justice, Equality & Law Reform	29/06/2009	6
Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath	Dublin City Council	12/07/2009	6
Coiste Gairmoideachais Chontae na Gaillimhe	County Galway Vocational Education Committee	31/07/2009	5
Óglaigh na hÉireann	The Defence Forces	31/08/2009	4
Údarás Áitiúla Chontae na Mí	Meath Local Authorities	31/08/2009	4
Údarás Áitiúla Fhine Gall	Fingal Local Authorities	30/09/2009	3
An Roinn Cumarsáide, Fuinnimh	Department of Communications,	01/10/2009	3

& Acmhainní Nádúrtha	Energy & Natural Resources		
Banc Ceannais & Údarás Seirbhísí Airgeadais na hÉireann	Central Bank & Financial Services Authority of Ireland	30/11/2009	1
An Roinn Gnóthaí Eachtracha	Department of Foreign Affairs	30/11/2009	1
Ollscoil na hÉireann Corcaigh	University College Cork	30/11/2009	1
Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas	South Dublin County Council	19/12/2009	0
Údarás Áitiúla Mhaigh Eo	Mayo Local Authorities	21/12/2009	0
Comhairle Contae Liatroma	Leitrim County Council	31/12/2009	0
An Bord um Chúnadh Dlíthiúil	Legal Aid Board	-	0
Oifig an Ard-Aighne; Oifig na nDréachtóirí Parlaiminte don Rialtas; Oifig an Phríomh-Aturnae Stáit	Office of the Attorney General; Office of the Parliamentary Counsel to the Government; Chief State Solicitor's Office	-	0
Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin	Dún Laoghaire-Rathdown County Council	-	0
An Bord Seirbhísí Ríomhaire Rialtais Áitiúil	Local Government Computer Services Board	-	0
An Roinn Cosanta	Department of Defence	-	0
Oifig an Choimisinéara Cosanta Sonraí	Office of the Data Protection Commissioner	-	0
An tÚdarás Clárúcháin Maoine	Property Registration Authority	-	0
An Foras Riaracháin	Institute of Public Administration	-	0
Coimisiún Forbartha an Iarthair	Western Development Commission	-	0
An Bord Seirbhísí Bainistíochta Rialtais Áitiúil	Local Government Management Services Board	-	0
An Roinn Iompair	Department of Transport	-	0
Coiste Gairmoideachais Chathair Chorcaí	Cork City Vocational Education Committee	-	0
Oifig na nOibreacha Poiblí	Office of Public Works	-	0
An Roinn Gnóthaí Sóisialacha & Teaghlaigh	Department of Social & Family Affairs	-	0
Coiste Gairmoideachais Chathair na Gaillimhe	Galway City Vocational Education Committee	-	0
Údarás Áitiúla Thiobraid Árann Thuaidh & Comhchoiste Leabharlann Chontae Thiobraid Árann	North Tipperary Local Authorities & County Tipperary Joint Libraries Committee	-	0

* Nuair a théann scéim “in éag” (fo-alt 15(1) d’Acht na dTeangacha Oifigiúla), fanann forálacha na scéime i bhfeidhm go dtí go ndaingnítear scéim nua (fo-alt 14(3) den Acht).

* When a scheme “expires” (subsection 15(1) of the Official Languages Act), the scheme’s provisions remain in force until a new scheme has been confirmed (subsection 14(3) of the Act).

Dréachtscéimeanna le daingniú / Draft Schemes to be confirmed

An Chéad Scéim / First Scheme

Ainm an Chomhlachta Phoiblí	Name of Public Body	Dáta an Fhógra / Date Notice Issued	Tréimhse ó Dháta an Fhógra (míonna) / Period Elapsed from Date of Notice (months)
Údarás Áitiúla Thiobraid Árann Theas	South Tipperary Local Authorities	30/07/2006	41
An Ceoláras Náisiúnta	National Concert Hall	21/09/2006	39
Amharclann na Mainistreach (An Chuideachta Amharclann Náisiúnta Teoranta)	Abbey Theatre (National Theatre Society Ltd.)	21/09/2006	39
An tÚdarás Comhionannais	Equality Authority	21/09/2006	39
Coimisiún na Scrúduithe Stáit	State Examinations Commission	21/09/2006	39
Institiúid Teicneolaíochta Thamhlachta	Institute of Technology, Tallaght	21/09/2006	39
Institiúid Teicneolaíochta Thrá Lí	Institute of Technology, Tralee	21/09/2006	39
Leabharlann Náisiúnta na hÉireann	National Library of Ireland	27/09/2006	39
Ard-Mhúsaem na hÉireann	National Museum of Ireland	27/09/2006	39
Suirbhéireacht Ordanáis Éireann	Ordnance Survey Ireland	27/09/2006	39
An Chomhairle Oidhreachta	Heritage Council	27/09/2006	39
Údarás Áitiúla Shligigh	Sligo Local Authorities	27/09/2006	39
Údarás Áitiúla Chontae Uíbh Fhailí	Offaly Local Authorities	10/06/2007	31
Údarás Áitiúla Loch Garman	Wexford Local Authorities	10/06/2007	31
Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte	The Health Service Executive	10/06/2007	31
An Roinn Fiontair, Trádála & Fostaíochta	Department of Enterprise, Trade & Employment	10/02/2009	11
An Post	An Post	10/02/2009	11
Coláiste na hOllscoile, Baile Átha Cliath	University College Dublin	10/02/2009	11
Institiúid Teicneolaíochta Chorcaí	Institute of Technology, Cork	10/02/2009	11
Institiúid Teicneolaíochta Bhaile Átha Cliath	Institute of Technology, Dublin	10/02/2009	11
Oifig Thithe an Oireachtais	Office of the Houses of the Oireachtas	11/09/2009	4
Institiúid Teicneolaíochta Shligigh	Institute of Technology, Sligo	05/10/2009	3
Institiúid Teicneolaíochta Bhaile Átha Luain	Institute of Technology, Athlone	05/10/2009	3
Institiúid Teicneolaíochta Dhún Dealgan	Institute of Technology, Dundalk	05/10/2009	3
Institiúid Teicneolaíochta Phort Láirge	Institute of Technology, Waterford	05/10/2009	3
Coiste Gairmoideachais Chontae Chill Dara	County Kildare Vocational Education Committee	05/10/2009	3
Coiste Gairmoideachais Chontae Chill Mhantáin	County Wicklow Vocational Education Committee	05/10/2009	3
Coiste Gairmoideachais Chontae na Mí	County Meath Vocational Education Committee	05/10/2009	3
Coiste Gairmoideachais Chontae Mhaigh Eo	County Mayo Vocational Education Committee	05/10/2009	3
Raidió Teilifís Éireann	Raidió Teilifís Éireann	05/10/2009	3
An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta	National Roads Authority	05/10/2009	3

GEARÁIN

Tháinig méadú suntasach le linn na bliana 2009 ar líon na gcásanna nua, 687 ar fad, a cuireadh faoi mo bhráid inar chreid baill den phobal go raibh cúis ghearáin acu de bharr

deacrachta nó faidhbe seirbhís a fháil trí Ghaeilge ón státchóras. B'ionann seo agus méadú os cionn 15% ar líon na ngearán sa bliain 2008.

Mar a rinneadh sna blianta roimhe seo, fuarthas comhréiteach ar chuid mhór de na gearáin sin tríd an gcóras neamhfhoirmiúil réitithe gearán a fheidhmíonn m'Oifig nó trí chomhairle a chur ar fáil do ghearánaithe. Tá achoimre ar na cásanna nár réitíodh ar an mbealach sin sa chéad chaibidil eile den tuarascáil seo dar teideal "Imscrúduithe".

Is ceart a rá nár bhain na gearáin ar fad chun na hOifige le linn na bliana le sárú ar dhualgais reachtúla faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 agus, mar a bhí i mblianta eile, gur bhain cuid díobh le deacrachtaí agus fadhbanna níos ginearálta gnó a dhéanamh trí Ghaeilge le heagraíochtaí stáit.

I measc na nithe a ndearnadh gearán fúthu, bhain an chuid ba líonmhaire díobh (28%) le cur i bhfeidhm gealltanais a thug comhlachtaí poiblí faoi scéimeanna reachtúla teanga a aontaíodh faoi alt 11 den Acht. Bhain 18% de na gearáin le húsáid na Gaeilge ar chomharthaíocht agus ar stáiseanóireacht comhlachtaí poiblí, i gcomhréir leis na Rialacháin faoi fho-alt 9(1) den Acht.

Bhí ardú beag ar chéatadán na ngearán maidir le deacrachtaí a bhain le hainm agus seoladh i nGaeilge, ó 9% in 2008 go dtí 10% in 2009. Bhain siadsan le hainmneacha agus seoltaí a bheith litrithe go míchruinn i nGaeilge, nó litrithe i mBéarla, nó le córas ríomhaireachta gan a bheith in oiriúint don síneadh fada. Tháinig titim bheag ar chéatadán na ngearán i dtaca le freagraí i mBéarla ar chomhfhreagras i nGaeilge, ó 12% in 2008 go dtí 9% in 2009. Bhí méid áirithe gearán ann chomh maith a bhain le bileoga nó ciorcláin i mBéarla amháin (8%) agus le sárú ar fhorálacha d'achtacháin eile a bhaineann le stádas nó le húsáid na Gaeilge (9%).

Bhain 3% de na gearáin le húsáid na Gaeilge ar chomharthaí tráchta. Ní miste a lua nach bhfuil úsáid na Gaeilge ar chomharthaí tráchta san áireamh faoi na Rialacháin faoi fho-alt 9(1) d'Acht na dTeangacha Oifigiúla. Tá forálacha reachtúla eile ann, faoin *Lámhleabhar do Chomharthaí Tráchta*, a leagann dualgais i leith úsáid na Gaeilge ar chomharthaí tráchta ar na húdarais bhóithre.

Tá sé soiléirithe anois go bhfuil údarás ag m'Oifig déileáil go hoifigiúil le gearáin maidir le húsáid na Gaeilge ar chomharthaí tráchta faoi fho-alt 21(f) den Acht, fo-alt a bhaineann le forálacha d'achtacháin maidir le stádas nó le húsáid teanga oifigiúla. Dá bhrí sin, chuir m'Oifig foirm ghearáin ar leith i dtoll a chéile i rith na bliana le dul i ngleic le gearáin sa réimse sin.

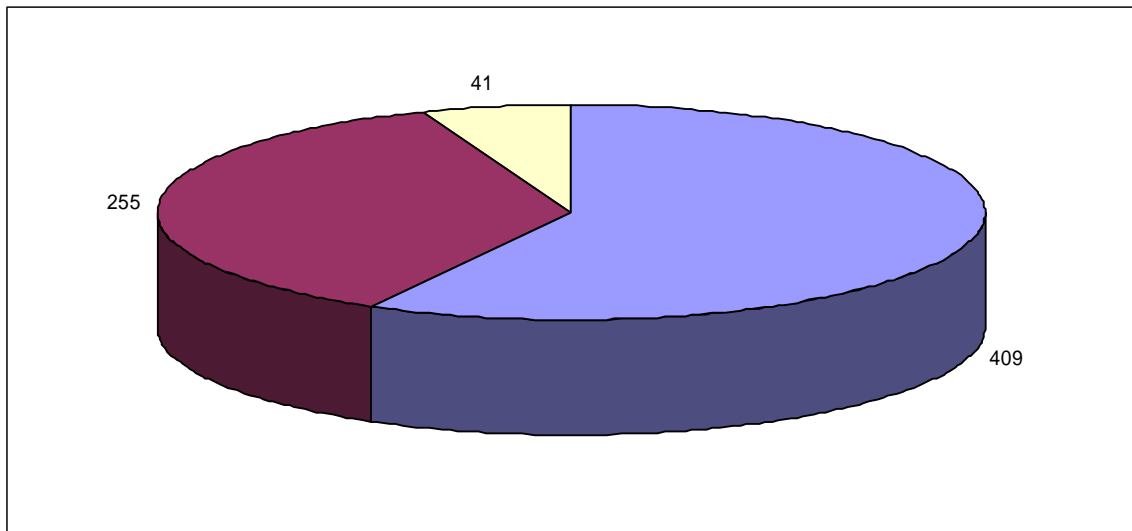
Ó thaobh na tíreolaíochta de, is ó Chontae Bhaile Átha Cliath is mó a tháinig na gearáin i mbliana arís, is é sin 38% de na gearáin. Is ó Chontae na Gaillimhe a tháinig an dara líon is mó, is é sin 16% de na gearáin. Ón nGaeltacht a tháinig 24% de na gearáin agus tháinig an 76% eile ó cheantair lasmuigh den Ghaeltacht.

GEARÁIN: DEACRACHTAÍ AGUS FADHBANNA – STAITISTICÍ

Gearáin le linn 2009

Gearáin nua 2009	687
Gearáin tugtha ar aghaidh ó 2008	18
Móiriomlán gearán – fadhbanna agus deacrachtaí	705

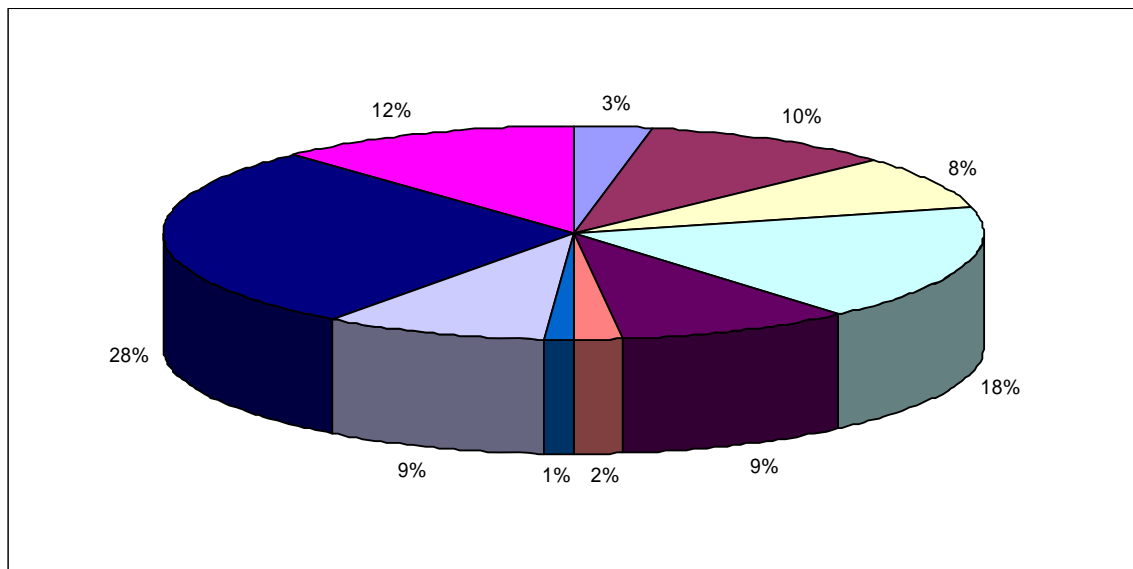
	2007	2008	2009
Comhairle tugtha maidir le gearáin	282	329	409
Gearáin fiosraithe agus críochnaithe	378	271	255
Gearáin oscailte ag deireadh na bliana	22	18	41

Tá anailís ar na cásanna éagsúla sna staitisticí agus sna léaráidí seo a leanas:

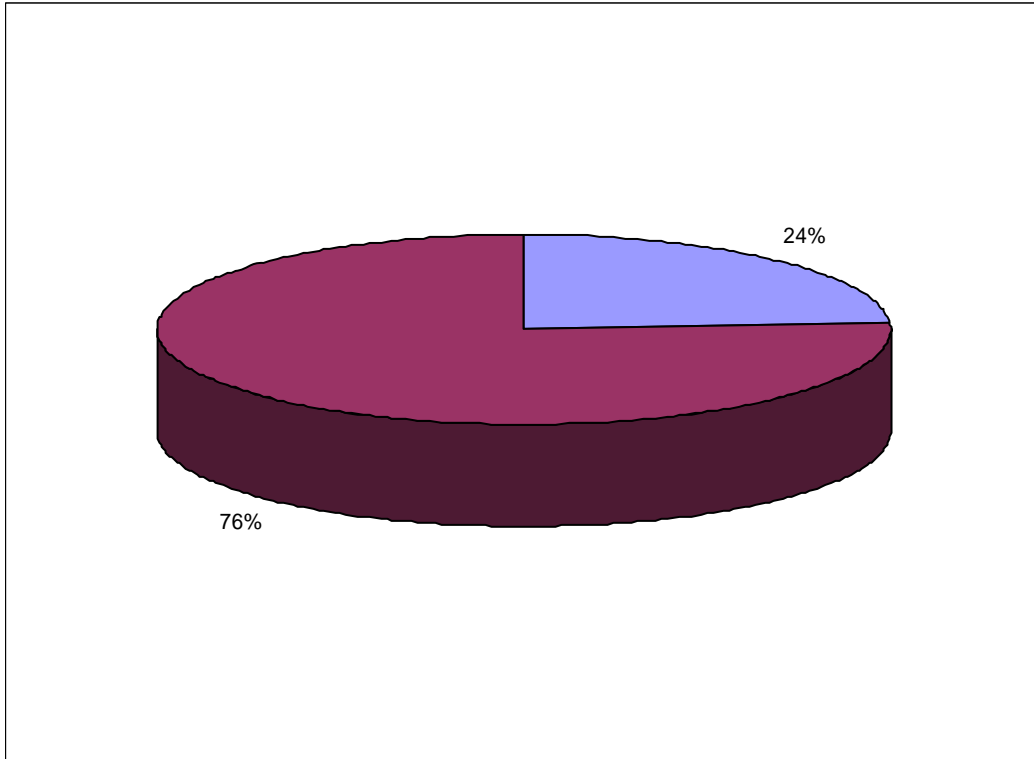
Céatadán gearán de réir cineáil

	2007	2008	2009
Easpa Gaeilge ar chomharthaí bóthair	13%	3%	3%
Fadhb le hainm agus/nó seoladh i nGaeilge	10%	9%	10%
Bileoga nó ciorcláin i mBéarla amháin	10%	10%	8%
Easpa Gaeilge i gcomharthaíocht & stáiseanóireacht	9%	18%	18%
Freagraí i mBéarla ar chumarsáid i nGaeilge	8%	12%	9%
Foilseacháin i mBéarla amháin	3%	4%	2%
Alt 8 – Na cúirteanna/Riaradh an cheartais	-	1%	1%
Achtacháin eile a bhaineann le stádas nó le húsáid na Gaeilge -		4%	9%
Foráil de scéim teanga (san áireamh: cártaí aitheantas, suíomh gréasáin agus foirmeacha)	23%	26%	28%
Eile (cúiseanna aonair)	24%	13%	12%
IOMLÁN	100%	100%	100%

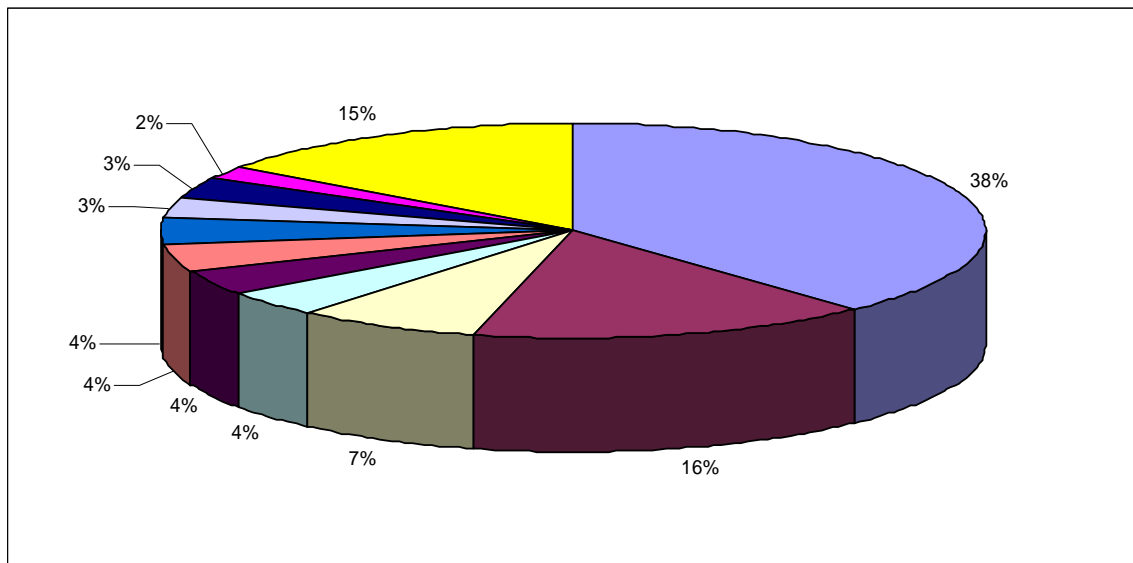
Gearáin: An Ghaeltacht agus lasmuigh den Ghaeltacht

	2007	2008	2009
An Ghaeltacht	40%	32%	24%
Lasmuigh den Ghaeltacht	60%	68%	76%
IOMLÁN	100%	100%	100%

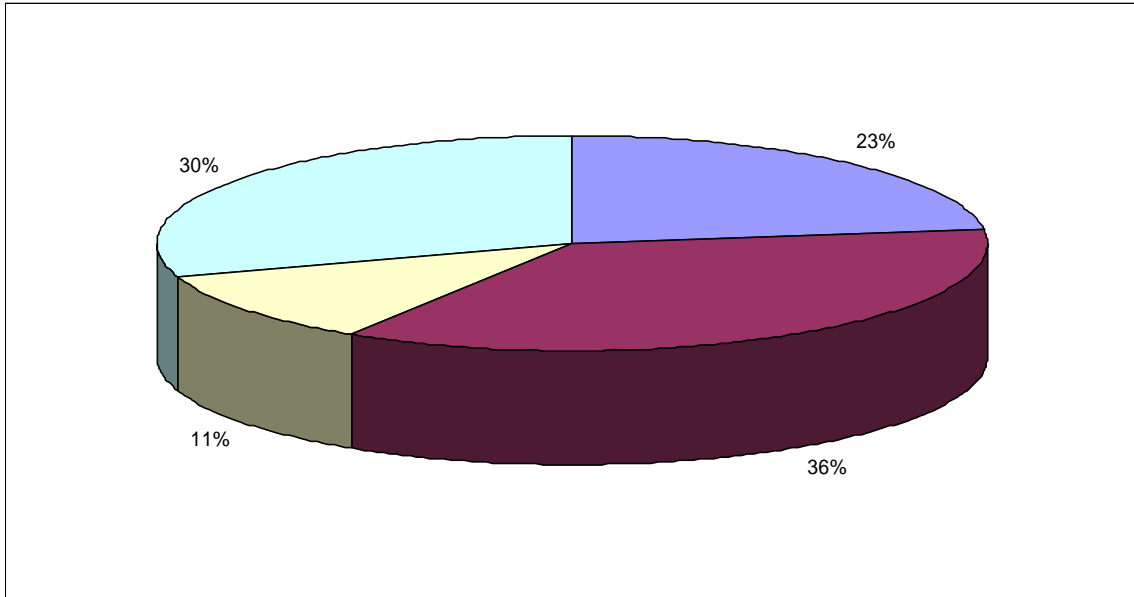
Gearáin de réir contae

	2007	2008	2009
Baile Átha Cliath	32%	38%	38%
Gaillimh	24%	22%	16%
An Clár	2%	-	7%
Ciarraí	12%	5%	4%
Dún na nGall	6%	2%	4%
Liatroim	5%	6%	4%
An Dún	-	-	4%
Corcaigh	2%	-	3%
Cill Dara	-	2%	3%
An Mhí	2%	4%	2%
Eile	15%	21%	15%
IOMLÁN	100%	100%	100%

Gearáin de réir cineál comhlachta phoiblí

	2007	2008	2009
Ranna & oifigí rialtais	23%	26%	23%
Údarás áitiúla	27%	19%	36%
Údarás sláinte	9%	7%	11%
Eagraíochtaí eile stáit	41%	48%	30%
IOMLÁN	100%	100%	100%

IMSCRÚDUI THE

Is é atá i gceist le himscrúdú ná fiosrúchán oifigiúil a sheoltar ar bhonn foirmiúil, reachtúil de réir na bhforálacha in Acht na dTeangacha Oifigiúla. Tá an t-údarás agus na cumhachtaí cuí chuige seo tugtha dom mar Choimisinéir Teanga faoin Acht, ní hamháin i gcásanna inar dóigh liom gur theip ar chomhlachtaí poiblí a ndualgais reachtúla a chomhlíonadh faoin Acht, ach chomh maith leis sin faoi aon achtacháin eile a bhaineann le stádas nó le húsáid na Gaeilge.

Is féidir imscrúdú a dhéanamh bunaithe ar ghearán ó aon duine, ar iarratas ón Aire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta nó ar mo thionscnamh féin.

Is próiseas foirmiúil é an córas imscrúdaithe a thógann cuid mhaith ama agus acmhainní ar an gcomhlacht poiblí atá i gceist agus ar m’Oifig. Dá bhrí sin, is iondúil go ndéantar iarracht an gearán a réiteach ar dtús trí chóras neamhfhoirmiúil réitithe gearán na hOifige.

Tá dualgas reachtúil ar chomhlachtaí poiblí agus ar dhaoine ar leith ar oifigh de chuid comhlachtaí poiblí iad comhoibriú leis an imscrúdú agus faisnéis nó taifid dá gcuid a bhaineann le hábhar an imscrúdaithe a thabhairt dom. Is iondúil go n-iarrtar tuairisc i scríbhinn maidir leis an ábhar ar an gcomhlacht poiblí chomh maith. Má iarraim ar aon duine ar leith teacht i mo láthair le faisnéis ó bhéal a thabhairt, tá an duine sin i dteideal na ndíolúintí agus na bpríbhleáidí céanna is atá ag finn é os comhair na hArd-Chúirte.

Forálann an tAcht d’fhíneáil nach mó ná €2,000 agus/nó príosúnacht ar feadh téarma nach faide ná 6 mhí a ghearradh ar dhuine a chiontófaí i gcúirt as diúltú a bheith ag comhoibriú le himscrúdú, as loiceadh ina d(h)ualgas comhoibriú le himscrúdú nó as bac a chur le hobair imscrúdaithe.

Is féidir go ndéanfaí imscrúdú i gcásanna ina líomhnaítear gur theip ar chomhlacht poiblí a dhualgais reachtúla a chomhlíonadh i dtaca le:

- Forálacha díreacha an Achta,
- Rialacháin déanta faoin Acht,
- Scéim teanga atá daingnithe faoin Acht,
- Aon fhoráil d’aon achtachán eile a bhaineann le stádas nó le húsáid na Gaeilge.

Ciallaíonn “achtachán” reacht nó ionstraim arna déanamh faoi chumhacht a thugtar le reacht.

Tá dualgas reachtúil orm faoin Acht tuarascáil a eisiúint chuig na páirtithe cuí i gcás ina seolaim imscrúdú. Bíonn mo chinneadh i leith an ghearáin agus na moltaí cuí sa tuarascáil sin. Is féidir achomharc a dhéanamh chuig an Ard-Chúirt ar phonc dlí i gcoinne an chinnidh laistigh de cheithre seachtaine.

Seoladh 17 n-imscrúdú nua le linn 2009. Bhí dhá imscrúdú neamhchríochnaithe a tugadh ar aghaidh ó 2008. Mar sin, bhí 19 n-imscrúdú idir lámha le linn na bliana 2009 agus bhí

ceann amháin acu sin nár críochnaíodh faoi dheireadh na bliana. Dá bhrí sin, tá achoimre ar 18 n-imscrúdú sa tuarascáil seo.

Líon na nImscrúduithe	2007	2008	2009
Tugtha ar aghaidh ón mbliain roimhe	0	2	2
Imscrúduithe seolta	<u>12</u>	<u>17</u>	<u>17</u>
Iomlán idir lámha	12	19	19
Tugtha ar aghaidh go dtí an chéad bhliain eile	<u>2</u>	<u>2</u>	<u>1</u>
Iomlán críochnaithe / scortha	10	17	18

Is ceart a thuiscint go soiléir nach bhfuil sna hachoirí seo ar na himscrúduithe ach cuntais ghairide ar chásanna a bhí in amanna casta agus teicniúil agus a bhí bunaithe go minic ar argóintí dlíthiúla agus praiticiúla. Achoimrí atá iontu ar na tuarascálacha oifigiúla a eisíodh i nGaeilge faoi réir alt 26 den Acht chuig na páirtithe cuí de thoradh na n-imscrúduithe.

Is sna tuarascálacha oifigiúla sin, agus iontu sin amháin, atá na tuairiscí údarásacha ar na himscrúduithe.

ACHOIMRÍ AR IMSCRÚDUI THE 2009

Comhairle Contae na Gaillimhe

Léirigh imscrúdú gur sháraigh Comhairle Contae na Gaillimhe dualgais reachtúla teanga nuair a cuireadh oifigeach de chuid na Comhairle gan líofacht i nGaeilge i mbun oibre i gceantar Gaeltachta. Léirigh an t-imscrúdú freisin go raibh sárú breise i gceist sa chás céanna nuair a eisíodh freagra i scríbhinn i mBéarla ar chumarsáid i nGaeilge.

D'eascair an t-imscrúdú as gearán faoi eachtra pháirceála ar an Spidéal i gCo. na Gaillimhe ar an 16 Samhain 2007 a chuaigh os comhair na Cúirte Dúiche. Phléigh an Chúirt leis an bpáirceáil agus níor bhain sé sin le hábhar an imscrúdaithe. I mí Eanáir 2009, tar éis don chás cúirte críochnú, a rinneadh an gearán leis an gCoimisinéir Teanga. Bhain an t-imscrúdú le cumas Gaeilge an mhaoir phobail a bhí ag plé leis an ngearánach faoin eachtra pháirceála agus le cumarsáid idir an Chomhairle agus an gearánach faoin eachtra pháirceála. Thug an maor pobail fianaise faoi mhóid sa chúirt gur i mBéarla amháin a dhéileáil sé leis an ngearánach.

Chinn an Coimisinéir Teanga i ndeireadh an imscrúdaithe go raibh maor pobail gan inniúlacht leordhóthanach i nGaeilge curtha ar dualgas i gceantar Gaeltachta agus gur sárú ar scéim teanga na Comhairle faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla a bhí ansin. Ní miste a lua gurb í an Chomhairle seachas an maor pobail féin a bhí faoi imscrúdú sa chás seo.

Ba é seasamh na Comhairle nár tháinig an maor pobail faoi théarmaí tagartha na scéime teanga ós rud é nach raibh aon tagairt ar leith déanta do sheirbhís an mhaoir phobail faoin scéim. Léirigh an t-imscrúdú, áfach, gur bhain an gealltanas teanga faoin scéim *“le haon phost a bhaineann le ceantar Gaeltachta, a bhíonn ag déileáil le ceantar Gaeltachta nó a bhíonn bunaithe i gceantar Gaeltachta”*.

Tháinig an scéim teanga i bhfeidhm le linn na tréimhse idir bunú scéim phíolótach na maor pobail agus cinneadh na Comhairle poist bhuana mar mhaoir phobail a fhógairt. Dá bhrí sin, dúirt an Chomhairle nach raibh dualgas uirthi cloí leis an scéim teanga sa chás seo ós rud é nárbh ann don scéim teanga nuair a bunaíodh scéim píolótach na maor pobail. Cé go raibh sé seo fíor i gcás na scéime píolótaí, an Coimisinéir Teanga go raibh dualgas ar an gComhairle cloí leis an scéim teanga agus í i mbun ceapachán do na poist bhuana mar mhaoir phobail, beag beann ar na ceapacháin shealadacha a bhí déanta roimhe sin.

Ba léir ón eolas a soláthraíodh don imscrúdú nach raibh an Ghaeilge luaite fiú mar chumas *“inmhianaithe”* nuair a bhí na poist bhuana le líonadh cé go raibh sé sin mar choinníoll nuair a bhí na poist shealadacha don scéim píolótach á bhfógairt ag an gComhairle. Níor ghlac an Coimisinéir Teanga le hargóint na Comhairle nach bhféadfadh sí coinníoll teanga a chur san áireamh do na ceapacháin bhuana ar fhaitíos go gcuirfeadh na ceardchumann ina choinne. Dúirt an Coimisinéir Teanga go gcaithfí tús áite a thabhairt don scéim reachtúil teanga.

Thagair an Coimisinéir Teanga don chaighdeán Gaeilge a bhí leagtha síos ag an gComhairle faoina scéim teanga do phoist i gceantair Ghaeltachta, mar atá *“go mbeadh líofacht/inniúlacht i nGaeilge de chaighdeán dóthanach ag oifigeach a chuirfeadh ar a chumas nó a cumas déileáil go compordach le cainteoir dúchais/líofa agus comhrá a dhéanamh go compordach leis/léi.”*

Ba léir don Choimisinéir Teanga nár lorg an Chomhairle aon duine leis an gcaighdeán Gaeilge sin le linn an phróisis earcaíochta do na poist bhuaana. Fiú dá mba ghá duine ar bheagán Gaeilge a cheapadh don phost mar mhaor pobail ar an Spidéal, léirigh an t-imscrúdú go raibh gealltanais eile tugtha faoi scéim teanga na Comhairle go gcuirfí coinníoll fostaíochta ar an duine sin an Ghaeilge a fhoghlaim, gealltanais eile nár chuir an Chomhairle san áireamh ach an oiread.

Maidir le ról an mhaoir phobail, ba léir don imscrúdú gur samhlaíodh go mbeadh plé díreach ag an maor leis an bpobal ina raibh sé/sí ag feidhmiú agus go mbeadh an maor mar nasc idir an pobal agus an Chomhairle agus é/í ag soláthar seirbhísí ar leith don phobal sin. Ní fhacthas don Choimisinéir Teanga gurb fhéidir le maor pobail an cúram a bhí socraithe don ról sin a fheidhmiú go sásúil mura mbeadh sé ar chumas an mhaoir plé leis an bpobal sin ina theanga dhúchais féin – an Ghaeilge i gcás pobal Gaeltachta mar atá ar an Spidéal.

Níor mhiste a lua gur choinnigh an Chomhairle roinnt cáipéisí siar ón imscrúdú i dtús aimsire agus go raibh eolas curtha faoi cheilt i gcáipéisí eile ar an gcúis go raibh eolas pearsanta i gceist a bhain le hiarrthóirí don chomórtas earcaíochta. Níor ghlac an Coimisinéir Teanga leis go raibh pribhléid dlí nó rúndacht ag baint le haon cheann de na cáipéisí seo ós rud é gur bhain siad le himscrúdú reachtúil. Ag deireadh an lae, soláthraíodh na cáipéisí ar fad ina n-iomláine don imscrúdú.

Chinn an Coimisinéir Teanga freisin gur sháraigh an Chomhairle Acht na dTeangacha Oifigiúla nuair a cuireadh dhá mheabhrúchán i mBéarla maidir le cionta le táillí seasta chuig an ngearánach sa chás seo mar fhreagra ar chumarsáid i nGaeilge uaithi. Cé gur mhaígh an Chomhairle nach freagraí sonracha ar chumarsáid i nGaeilge a bhí sna meabhrúcháin uathoibríocha a eisíodh i mBéarla, dearbhaíodh go raibh socrú á dhéanamh ag an gComhairle le cinntiú go n-eiseofaí meabhrúcháin uathoibríocha go dátheangach feasta. D’fháiltigh an Coimisinéir Teanga roimh an socrú seo agus mhínigh sé nár cheadaigh forálacha an Achta go mbeadh meabhrúcháin uathoibríocha i mBéarla mar fhreagra ar chumarsáid i scríbhinn i nGaeilge.

Rinne an Coimisinéir Teanga sraith de mholtaí inar iarr sé ar an gComhairle leithscéal a ghabháil leis an ngearánach agus na socruithe cuí a chur i gcrích a luaithe agus ab fhéidir le cinntiú go mbeadh duine a bheadh líofa i nGaeilge ag feidhmiú mar mhaor pobail ar an Spidéal. Dúradh freisin nár cheart moltaí an imscrúdaithe a úsáid le seirbhísí maor pobail a chosc nó a theorannú sa cheantar Gaeltachta atá i gceist anseo. Ghlac an Chomhairle leis na moltaí.

Imscrúdú seolta: 18 Feabhra 2009

Tuarascáil eisiithe: 8 Iúil 2009

Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim

Léirigh imscrúdú gur sháraigh Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim foráil de chuid Acht na dTeangacha Oifigiúla nuair nár comhlíonadh gealltanais ina scéim teanga maidir le foilsiú 20% dá preasráitis go dátheangach agus maidir le suíomh gréasáin scáthánaithe dátheangach a chur i gcrích.

Is mar thoradh ar iniúchadh a rinne Oifig an Choimisinéara Teanga ar chur i bhfeidhm na scéime teanga a tháinig sé chun solais nach raibh gealltanais áirithe curtha i gcrích ag Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim.

Maidir leis an ngealltanais faoin scéim teanga i leith preasráiteas, dúradh: *“Foilseofar 20% de na preas-ráitis ar fad ar bhonn détheangach.”*

Rinne Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim an argóint nár tugadh aon ghealltanais maidir le preasráitis a fhoilsiú go comhuaineach i nGaeilge agus i mBéarla. Níor aontaigh an Coimisinéir Teanga leis an léirmhíniú seo. Cé nach bhfuil an focal *“comhuaineach”* úsáidte faoin ngealltanais *per se*, chonacthas don Choimisinéir Teanga nárbh fhéidir le téacs a bheith *“dátheangach”* mura mbeadh sin déanta go *“comhuaineach”*.

Chonacthas don Choimisinéir Teanga go raibh modh oibre faoi leith ag Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim maidir leis an leagan Gaeilge de phreasráitis a fhoilsiú ar bhonn siarghabhálach. Ba léir ó na taifid a tugadh don imscrúdú go raibh moill idir ceithre agus naoi mí idir chéad fhoilsiú na bpreasráiteas i mBéarla agus foilsiú na bpreasráiteas i nGaeilge ar shuíomh gréasáin Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim.

Chonacthas don Choimisinéir Teanga nach raibh an cleachtas seo inglactha. Ós rud é gurb í aidhm an phreasráitis ná eolas tráthúil a sholáthar do na meáin chumarsáide, d’fhéadfaí a rá gur cur amú airgid agus áiseanna atá ann a bheith ag aistriú uallach de phreasráitis go siarghabhálach tar éis moille suas le naoi mí.

Ní hamháin go raibh sé mar mhodh oibre ag Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim preasráitis i nGaeilge a fhoilsiú ar bhonn siarghabhálach, ach léirigh an t-imscrúdú gur shocraigh sí éirí as preasráitis i nGaeilge a fhoilsiú ar an mbonn seo nuair a bhí an cuóta de 20% sáraithe aici. Mhol an Coimisinéir Teanga d’Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim breathnú ar an ngealltanais ar bhonn straitéiseach agus 20% de na preasráitis réamhphleanáilte agus is mó tábhacht a fhoilsiú ar bhonn dátheangach.

Maidir le suíomh gréasáin Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim, bhí an gealltanais seo tugtha faoina scéim teanga acu: *“Coimisiúnóimid forbairt bhreise ar an ngréasán chun suíomh scathánach dátheangach a thairiscint”*.

Ba í an bhrí a bhain Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim as an ngealltanais seo ná go mbeadh an fhorbairt ar an suíomh gréasáin coimisiúnaithe acu ach nach gá go mbeadh sí curtha i gcrích acu. Ba léir don Choimisinéir Teanga, áfach, gurb é an léirmhíniú ar an ngealltanais

seo ná go mbeadh leagan scáthánaithe dátheangach den suíomh gréasáin ar fáil faoi dheireadh na scéime.

Dá nglacfaí le hargóint Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim nár chiallaigh “*coimisiúnú*” sa chás seo ach coimisiún a bhronnadh le hobair áirithe a dhéanamh, dúirt an Coimisinéir Teanga nach raibh aon amhras ann ach gur gealltanas fíortheoranta a bheadh i gceist in imeacht tréimhse ama trí bliana agus nach mbeadh aon toradh le feiceáil ar fhorbairt seirbhíse trí Ghaeilge i súile an phobail le linn an ama sin.

Rinne an Coimisinéir Teanga seacht gcinn de mholtaí san imscrúdú le cinntiú go gcloífeadh Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim lena ndualgais reachtúla teanga feasta maidir lena suíomh gréasáin agus maidir le foilsíú preasráiteas, mar atá sonraithe faoina scéim teanga.

Imscrúdú seolta: 7 Aibreáin 2009

Tuarascáil eisithe: 14 Lúnasa 2009

Ard-Mhúsaem na hÉireann

Rinne an Coimisinéir Teanga seacht gcinn de mholtaí, tar éis dó a theacht ar chinneadh go raibh Ard-Mhúsaem na hÉireann ag sárú dualgais reachtúla teanga faoin *National Cultural Institutions Act 1997* maidir le líon leordhóthanach foirne a bheith ag an gcomhlacht poiblí sin a bhí inniúil sa Ghaeilge chun seirbhísí a sholáthar sa teanga sin chomh maith lena soláthar trí Bhéarla.

Tháinig sé chun solais le linn an imscrúdaithe nach raibh cumas sa Ghaeilge tugtha mar riachtanas i gcás aon cheann de na 103 folúntas a líonadh agus foireann bhreise á ceapadh ag an Ard-Mhúsaem ó thús feidhme na reachtaíochta i mí na Bealtaine 2005. Tugadh le fios go raibh an Ghaeilge “*inmhianaithe*” i gcás 17 de na folúntais ach ní dhearnadh aon tagairt ar chor ar bith do chumas sa teanga sna 86 cás eile.

Tá Ard-Mhúsaem na hÉireann ar an mbeagán comhlachtaí poiblí a bhfuil forálacha sonracha reachtúla teanga daingnithe ag an Oireachtas ina leith maidir le líon leordhóthanach foirne a bheith inniúil sa Ghaeilge chun seirbhísí a sholáthar in dhá theanga oifigiúla an Stáit. Dá bhrí sin, dúirt an Coimisinéir Teanga nárbh fhéidir an tArd-Mhúsaem a áireamh ar an mbealach céanna le comhlachtaí poiblí eile nár bhain na dualgais reachtúla sin leo.

Ba léir ón eolas a tugadh don imscrúdú nach raibh an tArd-Mhúsaem ag cur san áireamh go cuí na dualgais teanga a bhí air le linn dó a bheith ag earcú foireann nua.

Ba léir, áfach, gur chuir an tArd-Mhúsaem réimse leathan seirbhísí ar fáil i nGaeilge agus i mBéarla. Rinne an tArd-Mhúsaem cás leis an imscrúdú go raibh sé ag déileáil le forbairt ar sheirbhísí trí Ghaeilge mar chuid dá dhréachtscéim teanga a bhí le haontú fós ag an tráth sin leis an Roinn Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta.

Dúirt an Coimisinéir Teanga gur bhunphrionsabal de chuid an dlí é nárbh fhéidir le haon fhoráil i scéim teanga maolú, laghdú nó leasú a dhéanamh ar fhorálacha reachtúla a bhí daingnithe cheana féin in Acht de chuid an Oireachtais, sa chás seo faoin *National Cultural Institutions Act 1997*.

D’eascair an t-imscrúdú as gearán ó bhall den phobal faoi ábhar poiblíochta – féilire imeachtaí de chuid an Ard-Mhúsaeim – a bheith á fhoilsiú i mBéarla amháin.

Tuigeadh don Choimisinéir Teanga go gcaithfeadh an tArd-Mhúsaem feidhmiú laistigh den acmhainn airgeadais a bhí mar bhuiséad aige agus de réir na dteorainneacha earcaíochta a bhí i bhfeidhm san aeráid reatha eacnamaíochta. Fós féin, dúirt sé nach raibh aon teorannú déanta faoin reachtaíocht gur “*de réir mar is féidir le na hacmhainní atá againn*” a mheasfaí cé acu seirbhísí arbh fhéidir leis an Ard-Mhúsaem a sholáthar i nGaeilge agus i mBéarla.

Mhol an Coimisinéir Teanga go n-ullmhódh an tArd-Mhúsaem straitéis a luaithe agus ab fhéidir le cinntiú go mbeadh sé ag comhlíonadh na ndualgas atá daingnithe i bhfo-ailt

30(1) agus 11(2)(l) den National Cultural Institutions Act 1997 maidir le hinniúlacht sa Ghaeilge a bheith ag líon leordhóthanach foirne le seirbhísí a sholáthar trí Ghaeilge chomh maith lena soláthar trí Bhéarla. Moladh freisin go nglacfadh an tArd-Mhúsaem leis go bhféadfadh sé a bheith riachtanach foireann le hinniúlacht sa Ghaeilge a cheapadh ag gach deis earcaíochta feasta go dtí go mbeadh an líon leordhóthanach foirne le Gaeilge bainte amach chun na dualgais reachtúla teanga faoin *National Cultural Institutions Act 1997* a chomhlíonadh.

Moladh gur cheart don Ard-Mhúsaem tús áite a thabhairt san idirlinn do phlean gníomhaíochta le soláthar seirbhísí trí Ghaeilge a fhorbairt trí úsáid a bhaint as na hacmhainní foirne a bhí ann nó as conraitheoirí nó gníomhairí ar conradh, dá mba ghá, nó trí aon bhealach cuí eile a bheartófaí.

Imscrúdú seolta: 26 Eanáir 2009

Tuarascáil eisithe: 15 Bealtaine 2009

Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath

Léirigh imscrúdú nár sháraigh Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath a dualgas reachtúil teanga i gcás comharthaí nua i mBéarla amháin a chur in airde ag fógairt tosaíochta d'iompar poiblí ag Faiche an Choláiste i gcathair Bhaile Átha Cliath.

Rinneadh dhá ghearán le hOifig an Choimisinéara Teanga gur chuir an Chomhairle comharthaí leictreonacha a raibh teachtaireachtaí inathraithe orthu in airde i mBéarla amháin ag Faiche an Choláiste.

Tháinig dualgais reachtúla i bhfeidhm faoi úsáid na Gaeilge ar chomharthaíocht phoiblí nua ón 1 Márta 2009 faoi réir Rialachán atá déanta ag an Aire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta faoi fho-alt 9(1) d'Acht na dTeangacha Oifigiúla. Tá díolúine ó na dualgais sin i gceist do chomharthaí tráchta atá déanta faoin Acht um Thrácht ar Bhóithre 1961. Baineann dualgais teanga de chineál eile leis na comharthaí tráchta sin a thagann faoin *Lámhleabhar do Chomharthaí Tráchta*.

Níor ghlac an Chomhairle leis gur sháraigh sí aon dualgas reachtúil teanga sa chás seo ós rud é go raibh díolúine tugtha do chomharthaí tráchta faoi na Rialacháin um Acht na dTeangacha Oifigiúla. Chomh maith leis sin, mhaígh an Chomhairle nár sháraigh sí aon dualgas reachtúil teanga faoin *Lámhleabhar do Chomharthaí Tráchta* ach an oiread.

Chonacthas don imscrúdú ón eolas a bhí foilsithe ar an gcuid sin de shuíomh gréasáin na Roinne Iompair a bhaineann le sábháilteacht ar na bóithre gur leasaíodh nó go ndearnadh nuashonrú ar Chaibidil 8 den *Lámhleabhar do Chomharthaí Tráchta* agus gur eisíodh é mar Ordachán faoi fho-alt 95(16) den Acht um Thrácht ar Bhóithre i mí na Samhna 2006.

Bhí an fhoráil seo a leanas luaite i mír 8.2.4.5 den *Lámhleabhar* leasaithe maidir le húsáid na Gaeilge ar chomharthaí leictreonacha a bhfuil teachtaireachtaí inathraithe orthu nó comharthaí teachtaireachtaí dinimiciúla (VMS), mar a thugtar orthu:

“If a VMS is to be used to show text, each message should consist of either one or two phases, where the first sequence in the phase is in English and the second sequence is in Irish.”

Ba léir, áfach, go raibh an Chomhairle ag brath ar leagan nuashonraithe eile den chaibidil chúí den *Lámhleabhar do Chomharthaí Tráchta*, leagan nach raibh ar fáil le linn an imscrúdaithe ar an gcuid sin de shuíomh gréasáin na Roinne Iompair a bhaineann le sábháilteacht ar bhóithre. Ba chosúil gur cuireadh an leagan úrnua seo ar fáil ar an gcuid sin de shuíomh gréasáin na Roinne Iompair a bhaineann le foilseacháin agus go ndearnadh sin ar oíche Nollag 2008.

Thagair an Chomhairle don athrú a bhí déanta ansin ar an bhforáil faoi úsáid na Gaeilge ar chomharthaí leictreonacha a bhfuil teachtaireachtaí inathraithe orthu nó ar chomharthaí teachtaireachtaí dinimiciúla (VMS). Seo a leanas mar a bhí an mhír 8.2.4.5 úrnua:

“If a VMS is to be used to show text, the message should consist of one or two phases – table 8.2.6 shows the minimum recommended text sizes.”

Ba léir go raibh deireadh iomlán curtha leis an riachtanas maidir le húsáid na Gaeilge sa leagan nua reatha den Ordachán. Chonacthas don imscrúdú go raibh sé spéisiúil go raibh cinneadh déanta ag roinn rialtais amháin (an Roinn Iompair) cúngú a dhéanamh ar úsáid na Gaeilge ar chomharthaíocht áirithe tráchta ag an am céanna is a bhí roinn rialtais eile (an Roinn Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta) ag tabhairt i bhfeidhm Rialacháin nua maidir le leathnú a dhéanamh ar úsáid na teanga ar chomharthaíocht ghinearálta comhlachtaí poiblí.

Dúirt an Coimisinéir Teanga nach raibh aon amhras ar bith ann ach gur gnó don Aire Iompair agus dósan amháin é Rialacháin nó Ordacháin a dhéanamh faoin Acht um Thrácht ar Bhóithre 1961, forálacha teanga ar chomharthaí tráchta san áireamh.

Dúirt an Coimisinéir Teanga nach raibh sé soiléir agus nár ghnó don imscrúdú seo an chúis a leasaíodh i mí na Nollag 2008 an fhoráil teanga a bhí i bhfeidhm ó mhí na Samhna 2006. Mar sin féin, dúirt an Coimisinéir Teanga go bhféadfaí leid a bhaint as cumarsáid na Comhairle Cathrach gur de bharr *“na fadhbanna sábháilteachta a fhéadfadh a bheith ann mar gheall ar chomharthaí dátheangacha”* a smaoinfeadh ar fhorálacha teanga den chineál a bhí i gceist anseo a leasú.

Dúirt an Coimisinéir Teanga nach séanfadh aon duine ach go bhfuil sábháilteacht ar bhóithre fíorthábhachtach agus gur cóir tosaíocht a thabhairt do chúrsaí sábháilteachta. Fós féin, dúirt sé nárbh eol dó go raibh aon chás riamh ann inar cuireadh an locht ar chomharthaíocht dhátheangach mar chúis le timpiste.

Dúirt an Coimisinéir Teanga go n-úsáidtear dhá theanga oifigiúla ar chomharthaí leictreonacha a bhfuil teachtaireachtaí inathraithe orthu nó ar chomharthaí teachtaireachtaí dinimiciúla (VMS) i ndlínsí eile ina bhfuil níos mó ná teanga oifigiúil amháin, mar shampla sa Bhreatain Bheag (dearbhairte ag an mBord Breatnaise) agus i gCeanada (dearbhairte ag Oifig Choimisinéir na dTeangacha Oifigiúla, Ottawa).

Sa chás seo, ó tharla díolúine a bheith ag na comharthaí áirithe atá faoi chaibidil anseo ó na Rialacháin faoi fho-alt 9(1) d’Acht na dTeangacha Oifigiúla agus ó tharla go raibh leasú déanta ar na hOrdacháin a bhí i gceist ina dtaobh ó Shamhain 2006 go Nollaig 2008, d’fhág sin nach raibh aon dualgas reachtúil teanga i bhfeidhm. Dúirt an Coimisinéir Teanga nach raibh amhras dá laghad air sa chás seo: níor sháraigh Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath dualgais reachtúla teanga i gcás comharthaí nua i mBéarla amháin a chur in airde ag fógairt tosaíochta d’iompar poiblí ag Faiche an Choláiste i gcathair Bhaile Átha Cliath.

Imscrúdú seolta: 25 Lúnasa 2009

Tuarascáil eisithe: 15 Deireadh Fómhair 2009

Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte

Léirigh imscrúdú gur sháraigh Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte Acht na dTeangacha Oifigiúla agus í i mbun cumarsáide leis an bpobal maidir le heipidéim fliú na muc. Rinneadh líon suntasach gearán le hOifig an Choimisinéara Teanga maidir leis seo.

Sholáthair Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte comharthaí maidir le fliú na muc do chomhlachtaí poiblí lena gcur in airde in aerfoirt, i gcalafoirt agus in ospidéil, i measc áiteanna eile, agus is i mBéarla amháin a bhí na comharthaí sin. Chomh maith leis sin, scaip an Fheidhmeannacht leabhrán faisnéise dar teideal *Influenza A(H1N1)* i mBéarla amháin i mí na Bealtaine 2009 ar an bpobal i gcoitinne.

Dúirt an Fheidhmeannacht gur mar thoradh ar éigeandáil náisiúnta sláinte poiblí nár scaipeadh leagan Gaeilge den leabhrán faisnéise agus gur measadh go raibh díolúine ann i gcásanna eisceachtúla ó Acht na dTeangacha Oifigiúla. Thug an Fheidhmeannacht le fios gur thrua léi nár eisíodh leagan Gaeilge den leabhrán faisnéise agus go ndéanfaí gach iarracht a chinntiú nach dtarlódh a leithéid de shárú arís.

Tugadh le fios go raibh an t-ábhar ar fad aistriithe go Gaeilge agus ar fáil ar shuíomh gréasáin na Feidhmeannachta ón uair a tionscnaíodh an t-imscrúdú. Cuireadh cóip ar fáil don imscrúdú den leabhrán faisnéise i nGaeilge.

Thug an Coimisinéir Teanga chun cruinnis nach bhfacthas dó go mbeadh oiread agus duine amháin ar cas leo cosaint agus cur chun cinn na Gaeilge a roghnódh beatha daoine a chur i mbaol ar mhaithe lena gcearta teanga a chosaint le linn éigeandáil náisiúnta sláinte poiblí. Gan bheatha agus sláinte, ní ann d'aon teanga, a dúirt sé.

An cheist a tháinig chun cinn san imscrúdú seo ná an raibh coimhlínt dáiríre idir na dualgais thromchúiseacha sláinte a bhí ar Fheidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte in am na héigeandála agus dualgais i dtaca le cearta teanga? An gcabhródh beartais phleanála réamhghníomhacha le fadhbanna teanga a sheachaint? An ndéanfaí rogha i ndlínsí dátheangacha eile, in áiteanna ina raibh níos mó ná aon teanga oifigiúil amháin, gan faisnéis thábhachtach a sholáthar don phobal i gcoitinne ach i gceann amháin de na teangacha sin?

I gcás rogha teanga phobal na Gaeltachta, bhí an t-imscrúdú eolach ar thorthaí suirbhé a choimisiúnaigh Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte féin ón gcomhlacht Ipsos Mori i mí Dheireadh Fómhair 2007 sna príomhcheantair Ghaeltachta a léirigh go roghnódh 84% den phobal sin seirbhísí sláinte trí Ghaeilge dá mbeadh na seirbhísí sin ar fáil ar chomhchéim agus ar chomhleibhéal leis na seirbhísí céanna i mBéarla. Léirigh an taighde céanna go raibh 75% den phobal Gaeltachta sin a dúirt gur fearr a d'fhéadfaidís cúinsí sláinte a phlé trí Ghaeilge ná trí Bhéarla.

Chonacthas don Choimisinéir Teanga gur éigeandáil agus míthuiscint ar fhorálacha an Achta a d'fhág gur i mBéarla amháin a scaipeadh an chumarsáid atá i gceist anseo ar an bpobal i gcoitinne. Ba léir, áfach, go raibh dóthain ama ag an bhFeidhmeannacht chun an

leabhrán faisnéise i mBéarla a dhearadh agus dá bhrí sin chonacthas don Choimisinéir Teanga go raibh dóthain ama aici chun leabhrán de 1,132 focal a aistriú go Gaeilge. Níorbh fhiú trácht ar an méid moille a bheadh i gceist.

Maidir leis na comharthaí a eisíodh i mBéarla amháin, dúirt an Fheidhmeannacht gur ceapadh gur *“póstaeir”* seachas comharthaí a bhí iontu agus dá bhrí sin nár tháinig siad faoi na Rialacháin faoin Acht maidir le comharthaíocht. Ba é seasamh an Choimisinéara Teanga go raibh na *“póstaeir”* sa chás seo ag feidhmiú mar chomharthaí sa mhéid is gur léir gur comharthaí rabhaidh nó eolais maidir le fliú na muc a bhí i gceist leo chun teachtaireacht shoiléir a thabhairt don phobal ag aerfoirt, calafoirt, ospidéal agus áiteanna eile.

Chinn an Coimisinéir Teanga go raibh sé rómhall an leabhrán faisnéise a scaipeadh i nGaeilge ag an tráth seo ach mhol sé go gcuirfí leagan Gaeilge den chomharthaíocht ar fáil do na húdaráis chuí. Dúirt sé nach bhféadfadh an cur chuige seo a bheith mar fhasach, áfach, dá dtarlódh sárúithe den chineál céanna arís ar Acht na dTeangacha Oifigiúla. Rinne sé sraith de mholtaí a chinnteodh go mbeadh Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte ag cloí lena dualgais reachtúla teanga feasta.

Imscrúdú seolta: 13 Bealtaine 2009

Tuarascáil eisiithe: 11 Meitheamh 2009

An Roinn Oideachais agus Eolaíochta

Léirigh imscrúdú gur sháraigh an Roinn Oideachais agus Eolaíochta foráil de chuid Acht na dTeangacha Oifigiúla nuair nár comhlíonadh gealltanais ina scéim teanga chomh fada is a bhain sé leis na nithe seo a leanas:

- (1) Foireann nuacheaptha/sannaithe – tosaíocht a thabhairt d'fhoireann a bhfuil inniúlacht sa Ghaeilge acu a shannadh do rannóga riaracháin a sholáthraíonn seirbhísí do bhunscoileanna sa Ghaeltacht agus do Ghaelscoileanna;
- (2) Céatadán d'ábhar Gaeilge ar a suíomh gréasáin a mhéadú go 30%;
- (3) Foilsíú leaganacha Gaeilge de phreaseisiúintí a fhógraíonn scéimeanna nua nó athruithe polasaí;
- (4) Uimhir theileafóin thiomnaithe a sholáthar le haghaidh fiafraithe as Gaeilge.

Mar chuid d'obair iniúchta Oifig an Choimisinéara Teanga a chinntiú go bhfuil comhlachtaí poiblí ag comhlíonadh a ndualgas reachtúil faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla, tháinig sé chun cinn go raibh amhras áirithe maidir le cur i bhfeidhm cuí scéim teanga na Roinne chomh fada is a bhain sé leis na gealltanais thuasluaite. Níor mhiste a lua gur léirigh an t-iniúchadh a rinneadh ar chur i bhfeidhm scéim teanga na Roinne gur éirigh léi formhór mór na ngealltanais faoin scéim a chomhlíonadh go héifeachtach.

Cé gur thug an Roinn le fios don imscrúdú go raibh cur chuige uaillmhianach aici, i gcomhréir le spiorad an Achta, agus í ag dréachtú a scéime teanga, dúradh go raibh dhá thoisic ann a d'fhéadfadh drochthionchar a imirt ar chur i bhfeidhm na scéime, .i. an dílárú agus an *moratorium* ar earcaíocht sa tseirbhís phoiblí. D'admhaigh an Roinn nár éirigh léi gealltanais na scéime a chur i gcrích go hiomlán ar na cúiseanna sin.

(1) Maidir leis an ngealltanais faoin scéim i dtaca le foireann nuacheaptha nó sannaithe, dúirt an Roinn nár éirigh léi an gealltanais seo a chur i gcrích mar gheall ar na hathruithe foirne a bhain le cúrsaí dílárach. Chonacthas don Choimisinéir Teanga nach ndearnadh aon iarracht dháiríre tabhairt faoin ngealltanais seo a chomhlíonadh agus nach raibh aon straitéis nó polasaí curtha i bhfeidhm ag an Roinn a chiallódh go mbeadh córas ann le hinniúlacht sa Ghaeilge a chur san áireamh nuair a bheadh foireann á sannadh aici. Dúirt an Coimisinéir Teanga gur ghealltanais an-tábhachtach é seo sa mhéid is gur luigh sé le réasún go mbeadh foireann le Gaeilge ar fáil sna rannóga a bhí ag cur seirbhísí ar fáil do bhunscoileanna sa Ghaeltacht agus do Ghaelscoileanna, mar a bhí geallta faoin scéim.

(2) Maidir leis an ngealltanais faoin scéim i dtaca le céatadán d'ábhar Gaeilge ar shuíomh gréasáin na Roinne a mhéadú go 30%, dúradh nár baineadh an sprioc seo amach mar gheall ar an méadú suntasach a tháinig ar an ábhar breise i mBéarla a cuireadh ar an suíomh. Rinneadh tagairt ar leith don líon ollmhór tuairiscí cigireachta scoile (beagnach 3,000 acu a bhí foilsithe go dáta) a bhí curtha ar an suíomh gréasáin, a bhformhór i mBéarla. Dúradh gur foilsíodh líon teoranta acu i nGaeilge.

Fiú dá bhfágfaí na tuairiscí cigireachta scoile as an áireamh, rud nach raibh déanta sa ghealltanais faoin scéim teanga, fós féin ba léir don Choimisinéir Teanga nár éirigh leis an Roinn an céatadán foriomlán d'ábhar Gaeilge ar an suíomh a mhéadú go dtí 30%.

Thuirisc an Roinn don imscrúdú gur 21.6% an céatadán a bhí bainte amach aici. Dúirt an Coimisinéir Teanga gur feabhas beag a bhí ansin ar an 18% a bhí i gceist roimh thús na scéime, méadú de bheagán le cois 1% in aghaidh na bliana. Leis an ráta forbartha sin, ba léir dó go mbeadh fanacht fada i gceist go dtí go mbeadh suíomh iomlán dátheangach á thairiscint ag an Roinn.

(3) Maidir leis an ngealltanas faoin scéim i dtaca le foilsiú leaganacha Gaeilge de phreaseisiúintí a fhógraíonn scéimeanna nua nó athruithe polasaí, dúirt an Roinn gur cuireadh preaseisiúintí trí Ghaeilge ar fáil ar éileamh. Chonacthas don Choimisinéir Teanga nach raibh de rogha ag an Roinn ach tabhairt faoin sárú seo a cheartú láithreach agus a chinntiú go n-eiseofaí an leagan Gaeilge de phreasráitis a d'fhógródh scéimeanna nua nó athruithe polasaí chuig na meáin chúig a fheidhmíonn trí Ghaeilge go comhuaineach leis an leagan Béarla a d'eiseofaí chuig na meáin a fheidhmíonn sa teanga sin.

(4) Maidir leis an ngealltanas faoin scéim i dtaca le huimhir theileafóin thiomnaithe a sholáthar le haghaidh fiafraithe as Gaeilge, thug an Roinn le fios nach bhféadfadh sí an tseirbhís seo a sholáthar ón uair a díscaoileadh an tAonad Cumarsáide in 2006 ar chúinsí gnó. Dúirt an Coimisinéir Teanga nárbh ionann ar chor ar bith agus an rud a gealladh an socrú a cuireadh i bhfeidhm ag an Roinn, is é sin go ndearnadh tairiscint do chustaiméirí ar ghlaó a fháil ar ais taobh istigh de lá amháin oibre. Ba é seasamh an Choimisinéara Teanga gur mar thaca don tseirbhís sin a bhí an gealltanas tugtha i dtaca le huimhir thiomnaithe d'fhiosrúcháin trí Ghaeilge agus ní mar mhalairt ar an tseirbhís sin.

Dúirt an Coimisinéir Teanga gurb é an teileafón go minic an chéad phointe teagmhála a bhí ag baill den phobal leis an Roinn agus i gcás na Roinne áirithe seo, gur cinnte go raibh go leor páirtithe leasmhara aici ar mhian leo a ngnó a dhéanamh leis an Roinn trí mheán na Gaeilge. Ar an mbonn seo, chonacthas don Choimisinéir Teanga gurbh é seo ceann de na forálacha ba thábhachtaí i scéim teanga na Roinne – go mbeadh fáil ar sheirbhís trí Ghaeilge ar an nguthán ar an gcéad iarracht agus gur ghá an uimhir thiomnaithe d'fhiosrúcháin trí Ghaeilge chuige sin.

Ós rud é gur chinn an Coimisinéir Teanga go raibh na ceithre ghealltanas thuasluaite sáraithe ag an Roinn, rinne sé sraith de mholtaí le cinntiú go ndéanfadh an Roinn grúpa ardleibhéil a bhunú láithreach bonn leis na gealltanais seo a fhorfheidhmiú go hiomlán agus go críochnúil taobh istigh den tréimhse ama ba ghiorra.

Imscrúdú seolta: 3 Meitheamh 2009

Tuarascáil eisithe: 10 Meán Fómhair 2009

An Roinn Gnóthaí Eachtracha

Léirigh imscrúdú gur sháraigh an Roinn Gnóthaí Eachtracha Acht na dTeangacha Oifigiúla i bhfoilsíú trí Bhéarla amháin a dhéanamh ar an doiciméad ar a dtugtar *White Paper – The Lisbon Treaty 2009*, ar doiciméad é ina leagtar amach tograí beartais phoiblí, ag tráth nach raibh leagan Gaeilge ar fáil go comhuaineach.

Tháinig sé chun solais, de bharr fiosrúcháin a rinne Oifig an Choimisinéara Teanga mar chuid dár ndualgas faireacháin le cinntiú go gcomhlíonann comhlachtaí poiblí a ndualgais reachtúla faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla, nach raibh fáil ar an leagan Gaeilge den doiciméad comhairliúcháin phoiblí seo ag tráth a fhoilsithe i mBéarla ar an 8 Iúil 2009.

Faoi fho-alt 10(a) den Acht, tá dualgas ar chomhlachtaí poiblí, an Roinn Gnóthaí Eachtracha san áireamh, a chinntiú go bhfoilsítear aon doiciméad ina leagtar amach tograí beartais phoiblí go comhuaineach i ngach ceann de na teangacha oifigiúla, is é sin i nGaeilge agus i mBéarla.

Tugadh eolas cuimsitheach don imscrúdú faoin gcúlra a bhain le foilsíú an Pháipéir Bháin. Ba é croí na hargóinte ag an Roinn nach raibh dóthain ama aici chun leagan Gaeilge a chur ar fáil mar go raibh práinn le foilsíú an doiciméid.

Tugadh le fios don imscrúdú nár cuireadh bailchríoch ar an téacs Béarla den Pháipéar Bán go dtí an 2 Iúil agus gur seoladh é chuig an gclódóir an lá dár gcionn. Dúradh gur tíolacadh an leagan Béarla don rialtas ar an 7 Iúil agus gur seoladh é ar an 8 Iúil i dTithe an Rialtais. Tugadh le fios go raibh an Roinn “*faoi bhrú mór ama*” chun cóipeanna den Pháipéar Bán a chur ar fáil do Theachtaí agus do Sheanadóirí tráthnóna an 7 Iúil de bharr go raibh an reachtaíocht le plé i dTithe an Oireachtais ar an 8 agus 9 Iúil.

Tugadh le fios don imscrúdú gur foilsíodh an leagan Gaeilge den Pháipéar Bán ar láithreán gréasáin Chonradh Liospóin ar an 23 Iúil. Dúradh gur cuireadh an leagan clóite den leagan Gaeilge den Pháipéar Bán ar fáil ar an 30 Iúil agus gur fógraíodh é san *Irish Independent* ar an 31 Iúil.

Dúradh go raibh toradh na hidirbheartaíochta maidir leis an bPáipéar Bán go hiomlán oscailte go dtí an 19 Meitheamh agus go raibh dréachtaí á malartú idir ranna rialtais éagsúla suas go dtí an 2 Iúil. Tugadh le fios go raibh 12 chaibidil sa Pháipéar Bán agus gur cuireadh téacsanna de na caibidlí chuig an aistritheoir ar bhonn céimnithe.

Cé is moite den eolas a tugadh faoi fhoilsíú an Pháipéir Bháin, dúirt an Roinn gur cuireadh cárta poist dátheangach chuig 1.9 milliún teaghlach ag tús mhí Iúil agus go raibh réimse forleathan ábhair ar fáil i nGaeilge ar shuíomh gréasáin Chonradh Liospóin www.lisbontreaty.ie. Tugadh le fios freisin go raibh aistriúchán Gaeilge déanta ar an mbileog a bhí le scaipeadh ar gach teaghlach i mí Mheán Fómhair agus go raibh cainteoir líofa Gaeilge ag déileáil le fiosruithe i nGaeilge maidir le Conradh Liospóin.

Thug an Coimisinéir Teanga chun cruinnis nach raibh faoi chaibidil san imscrúdú seo ach an Páipéar Bán amháin, agus thréaslaigh sé a cuid dea-oibre leis an Roinn maidir leis an gcáipéisíocht eile a bhain le Conradh Liospóin a chur ar fáil go dátheangach.

Ba léir don Choimisinéir Teanga gur sháraigh an Roinn Acht na dTeangacha Oifigiúla nuair a foilsíodh an Páipéar Bán i mBéarla amháin i dtús báire. Cé gur ghlac sé leis go raibh an t-amscála an-ghairid, dúirt sé nár leor mar leithscéal fadhbanna den sórt sin le cealú, laghdú nó leasú a dhéanamh ar dhualgas reachtúil a bhí daingnithe i ndlí ag an Oireachtas.

Chonacthas don Choimisinéir Teanga nach raibh leagan críochnúil den doiciméad ar fáil i gcló i nGaeilge go dtí an 30 Iúil, os cionn trí seachtaine tar éis sheoladh oifigiúil an leagain Bhéarla. Ba léir dó nach raibh fáil ach ar an leagan Béarla den doiciméad ag an tráth is mó a raibh aird agus díospóireacht air sna meáin chumarsáide tar éis a sheolta. Ina fhianaise sin, dúirt sé nach bhféadfaí a bheith ag brath go gceapfadh pobal na Gaeilge go raibh an tseirbhís chéanna ar chomhchaighdeán á cur ar fáil dóibh le hais mar a bhí déanta don chuid sin den phobal gurb é an Béarla a rogha teanga oifigiúil.

Ós rud é go raibh an dara reifreann le bheith ann faoi Chonradh Liospóin ar an 2 Deireadh Fómhair, mheas an Coimisinéir Teanga go raibh tábhacht faoi leith ag baint le foilsiú an Pháipéir Bháin go comhuaineach i nGaeilge agus i mBéarla sa chaoi is nach mbeadh pobal na Gaeilge fágtha faoi aon mhíbhuntáiste agus na hargóintí i bhfabhar agus i gcoinne an Chonartha á bplé roimh lá an reifrinn.

Rinne an Coimisinéir Teanga sraith de mholtaí don Roinn le cinntiú nach dtarlódh sárú den chineál céanna arís.

Imscrúdú seolta: 16 Iúil 2009

Tuarascáil eisithe: 2 Deireadh Fómhair 2009

Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte

Léirigh imscrúdú nach raibh sárú déanta ag Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte ar Acht na dTeangacha Oifigiúla maidir le cur i bhfeidhm gealltanais ar leith de chuid a scéime teanga do Limistéar an Iarthair. D'éascair an t-imscrúdú as gearán a rinne coiste forbartha pobail i nGaeltacht na Gaillimhe le linn na bliana 2009 maidir le córas nua a bhí curtha i bhfeidhm in 2008 ag an bhFeidhmeannacht chun cúram iarobráide a chur ar fáil d'othair i gContae na Gaillimhe.

Bhí an coiste den tuairim go raibh éagóir á déanamh ar lucht labhartha na Gaeilge agus ar mhuintir na Gaeltachta de bharr gur shíl an coiste nach raibh cúinsí teanga curtha san áireamh ag an bhFeidhmeannacht nuair a lorg sí tairiscintí in 2008 ó thithe altranais príobháideacha i gContae na Gaillimhe don tseirbhís iarobráide. Ní miste a lua nach de bharr aon ghearán ar leith ó dhuine den phobal nó ó othar a bhí thíos le cinneadh na Feidhmeannachta a tharraing an coiste an cheist anuas leis an gCoimisinéir Teanga.

Ba léir don Choimisinéir Teanga go raibh forálacha ar leith de scéim teanga na Feidhmeannachta do Limistéar an Iarthair a leag dualgas uirthi cúram iarobráide a chur ar fáil trí Ghaeilge agus cúinsí teanga a chur san áireamh agus polasaithe nua á n-ullmhú aici. Shéan an Fheidhmeannacht go tréan go raibh aon sárú déanta aici ar fhorálacha a scéime teanga.

Mar chúlra, thug an Fheidhmeannacht le fios gur tosaíodh roinnt blianta ó shin ar othair de chuid Ospidéal na hOllscoile Gaillimh agus Ospidéal Pháirc Mheirlinne i nGaillimh a threorú chuig ionaid altranais sa phobal tar éis dóibh a gcóireáil leighis a chríochnú, ar mhaithe le leapacha a shaoradh.

Tar éis don Fheidhmeannacht athbhreithniú a dhéanamh ar an bpolasaí seo le déanaí, dúradh go raibh sé beartaithe aici tús a chur le pacáistí cúram baile. Mar mhíniú ar an gcóras nua, thug an Fheidhmeannacht le fios gur baineadh 15 mhilliún Euro de bhuiséad na n-ospidéal le linn na bliana agus gurbh éigean ciorrú a dhéanamh ina réimse seirbhísí ar fad dá bharr.

Mar thoradh air seo, d'iarr an Fheidhmeannacht ar gach ionad altranais a bhí cláraithe i gcathair agus i gcontae na Gaillimhe tairiscintí a dhéanamh chun seirbhís a sholáthar, bunaithe ar chaighdeán cúraim, shuíomh tíreolaíochta agus chostas.

Dúirt an Fheidhmeannacht gur roghnaíodh cúig ionad altranais ar fad ón bpróiseas tairisceana. Dhearbhaigh sí go raibh péire de na hionaid altranais a roghnaíodh lonnaithe sa Ghaeltacht, is é sin i mBaile Chláir agus i Maigh Cuilinn. Tugadh le fios go raibh an dá ionad altranais seo ábalta freastal ar othair a labhraíonn Gaeilge agus go raibh othair a raibh Gaeilge acu ag freastal ar na tithe altranais seo.

Tar éis dó an scéal a fhiosrú, chonacthas don Choimisinéir Teanga nach raibh a scéim teanga sáraithe ag an bhFeidhmeannacht sa chás seo. Ba léir dó go raibh dhá ionad as na cúig ionad a roghnaíodh ón bpróiseas tairisceana lonnaithe i gceantair oifigiúla

Ghaeltachta de réir na dteorainneacha a bhí leagtha síos faoin reachtaíocht. Cuireadh mioneolas ar fáil freisin don imscrúdú faoi líon na bhfostaithe sa dá ionad le líofacht i nGaeilge.

Cé gurbh eol dó nár cheantair láidre Ghaeltachta iad ceachtar den dá cheantar a bhí san áireamh (.i. Baile Chláir agus Maigh Cuilinn), dúirt an Coimisinéir Teanga nach bhféadfaí a shéanadh gur cheantair oifigiúla Ghaeltachta iad faoi láthair agus nár ghnó dó teorainneacha na Gaeltachta a athrú. Dúirt an Coimisinéir Teanga go gcaithfeadh sé plé leis an gcás ar bhonn reachtúil agus feidhmiú dá réir sin.

Agus sin ráite, ba léir don Choimisinéir Teanga nach raibh ceist na Gaeilge ná na Gaeltachta curtha san áireamh go foirmiúil in aon iarratas ar thairiscintí ón bhFeidhmeannacht. Cé go ndúirt an Fheidhmeannacht go raibh cúram ar fáil trí Ghaeilge sna hionaid altranais atá lonnaithe i gceantair Ghaeltachta, ba chosúil don Choimisinéir Teanga go raibh sé seo amhlaidh mar thoradh ar chomhtharlú agus nach de thoradh ar bheartas réamhghníomhach de chuid na Feidhmeannachta a tharla sé.

Ba chúis inní don Choimisinéir Teanga gur mar seo a bhí i bhfianaise fhorálacha scéim teanga na Feidhmeannachta a thugann le fios go *“measfar an tionchar teanga nuair a bheidh polasaithe agus beartais nua á n-ullmhú.”* Dúirt an Coimisinéir Teanga go raibh sé tábhachtach don Fheidhmeannacht a chinntiú go gcuirfí é seo san áireamh ar bhonn réamhghníomhach in aon phróiseas tairisceana feasta le deimhin a dhéanamh de go mbeifí ag cloí le forálacha na scéime.

Imscrúdú seolta: 23 Meitheamh 2009

Tuarascáil eisithe: 25 Meán Fómhair 2009

Oifig an Choimisinéara Faisnéise

Léirigh imscrúdú gur sháraigh Oifig an Choimisinéara Faisnéise foráil de chuid Acht na dTeangacha Oifigiúla nuair nár comhlíonadh go cuí gealltanais amháin ina scéim teanga maidir le príomhchinntí an Choimisinéara Faisnéise a fhoilsiú ar shuíomh gréasáin na hOifige go comhuaineach agus go dátheangach.

Mar chuid d'fheidhm faireacháin Oifig an Choimisinéara Teanga, rinneadh iniúchadh ar chur i bhfeidhm scéim teanga Oifig an Ombudsman agus Oifig an Choimisinéara Faisnéise. De thoradh an phróisis iniúchta, thángthas ar chomhaontú a chinntigh go raibh beagnach gach gealltanais faoin scéim teanga curtha i bhfeidhm go cuí cé is moite de ghealltanais i dtaca le príomhchinntí an Choimisinéara Faisnéise a fhoilsiú go comhuaineach ar an suíomh gréasáin i ngach ceann de na teangacha oifigiúla.

Deimhníodh d'Oifig an Choimisinéara Teanga i mí Mheán Fómhair 2008 nach rabhthas tar éis aon cheann de na príomhchinntí a fhoilsiú go comhuaineach agus go dátheangach ar an suíomh gréasáin go dtí sin. Is go siarghabhálach a bhí leaganacha Gaeilge á bhfoilsiú ar an suíomh gréasáin.

Tugadh le fios ag cruinniú i mí Lúnasa 2009 go raibh cinneadh déanta ag Oifig an Choimisinéara Faisnéise gan aon leagan Gaeilge de na príomhchinntí a fhoilsiú ar chor ar bith ón 1 Meitheamh 2009 ar aghaidh. Ag an bpointe sin, bheartaigh an Coimisinéir Teanga imscrúdú a thionscnamh.

Chun amhras a sheachaint, ní miste a dhearbhu nár bhain an t-imscrúdú seo ach le gealltanais amháin de chuid na scéime teanga agus nach raibh amhras de chineál ar bith á chaitheamh san imscrúdú ar thiomantas ginearálta Oifig an Choimisinéara Faisnéise (nó, go deimhin, Oifig an Ombudsman) i leith soláthar seirbhísí trí Ghaeilge nó i leith ghealltanais eile na scéime.

As na príomhchinntí a foilsíodh ar an suíomh gréasáin ó Eanáir 2006 ar aghaidh, ba chosúil go raibh 14 acu sin (as 32) nach raibh aon leagan Gaeilge díobh foilsithe fós faoin 1 Meán Fómhair 2008, rud a thug le fios go bhféadfadh, i gcásanna áirithe, moill bliana nó dhó a bheith i gceist leis na leaganacha Gaeilge nó nach raibh fáil in aon chor orthu faoin dáta sin.

Dúirt Oifig an Choimisinéara Faisnéise gur sárú teicniúil seachas sárú substainteach ar an scéim teanga a bhí i gceist. Cuireadh in iúl go soiléir nach trí dhearmad ná trí fhaillí a tharla an sárú. Dúradh gur glacadh cinneadh éirí as na cinntí a fhoilsiú go dátheangach tar éis na cúinsí a bhreithníú go cuimsitheach agus tar éis teacht ar an tuiscint go raibh an gealltanais a tugadh ró-uaimhianach.

Ba léir don Choimisinéir Teanga nár cloíodh go hiomlán agus go cuí leis an ngealltanais faoin scéim ag aon tráth le linn na scéime. Dúirt sé nach raibh aon bhunús reachtúil leis an gcur chuige nua a tharraing Oifig an Choimisinéara Faisnéise chuici féin ón 1

Meitheamh 2009 ar aghaidh gan aon leagan Gaeilge de na príomhchinntí cuí a fhoilsiú ar a suíomh gréasáin.

Maidir le tagairt a bhí déanta d'alt 16 den Acht maidir le scéimeanna a leasú de thoradh imthosca áirithe, dúirt An Coimisinéir Teanga gur gnó don Aire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta go príomha aon leasú den chineál sin a dhaingniú. Thug an Coimisinéir Teanga chun cruinnis nárbh fhéidir le comhlacht poiblí leasú a dhéanamh as a stuaim féin ar aon fhoráil i scéim teanga agus nach raibh an t-údarás aige féin ach an oiread leasú a dhéanamh ar scéim teanga.

Tugadh léargas cuimsitheach don imscrúdú ar na fadhbanna a bhí ag Oifig an Choimisinéara Faisnéise i gcomhlíonadh an ghealltanais seo faoin scéim, agus orthu sin bhí fadhbanna aistriúcháin, fadhbanna teicniúla, am foirne agus acmhainní. Tagraíodh don easpa éilimh ón bpobal.

Chonacthas don Choimisinéir Teanga nár leor na hargóintí seo le leasú a dhéanamh ar fhoráil reachtúil. Dúirt sé gurbh ionann cumhachtaí nua nach raibh i gceist ag an Oireachtas a bhronnadh air féin mar Choimisinéir Teanga agus aontú le leasú den chineál a bhí i gceist anseo nó neamhaird a thabhairt ar chomhlíonadh an dualgais a bhí i gceist. Dúirt sé go mbeadh fasach nach bhféadfaí a chosaint á chruthú aige.

Maidir le ceist an éilimh, dúirt an Coimisinéir Teanga gur dheacair forbairt a dhéanamh ar an éileamh ar sheirbhísí trí Ghaeilge nó measúnú ceart a dhéanamh ar an éileamh sin mura raibh fáil ar na seirbhísí sin go comhuaineach agus ar aon chaighdeán le seirbhísí trí Bhéarla.

Ní fhacthas don Choimisinéir Teanga gur sárú teicniúil a bhí i gceist anseo. Chonacthas dó gurbh ionann sárú teicniúil agus sárú gan tábhacht nó ar bheagán substainte. Dúirt an Coimisinéir Teanga go raibh sárú leanúnach i gceist anseo ó thus feidhme na scéime agus gur tógadh cinneadh comhfhiosach níos déanaí cúlú go hiomlán ón bhforáil.

Bhí sé mar argóint ag Oifig an Choimisinéara Faisnéise go raibh moill fhada ar chomhaontú an dara dréachtscéim aici ag an Roinn Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta. Dúirt an Coimisinéir Teanga go raibh sé ar an taifead faoin inní a bhí air faoin mhoill a bhain le comhaontú dara scéimeanna. Mar sin féin, dúirt sé nárbh eol dó gur cealaíodh riamh aon ghealltanais sa chéad scéim teanga trí chomhaontú an dara scéim.

Bhí sé molta ag Oifig an Choimisinéara Faisnéise don Choimisinéir Teanga dearcadh réasúnta a ghlacadh san imscrúdú seo seachas dearcadh docht dlí. Dúirt an Coimisinéir Teanga go raibh a Oifig ag feidhmiú mar ghníomhaireacht ghéilliúlachta sa chás seo. Dúirt sé nach raibh aon cheist ann maidir le pionós a ghearradh ach go raibh air fionnachtana a dhéanamh agus bearta réasúnta a mholadh chun a chinntiú go gcomhlíonadh Oifig an Choimisinéara Faisnéise an gealltanais faoina scéim teanga feasta.

Ní dhearnadh aon achomharc i gcoinne chinneadh an imscrúdaithe agus dheimhnigh Oifig an Choimisinéara Faisnéise go gcuirfí moltaí an imscrúdaithe i bhfeidhm.

Imscrúdú seolta: 12 Lúnasa 2009

Tuarascáil eisithe: 5 Samhain 2009

An Chomhairle Ealaíon

Chinn an Coimisinéir Teanga tar éis imscrúdú go raibh an Chomhairle Ealaíon ag sárú dhá fhoráil éagsúla reachtúla a bhain le húsáid na Gaeilge agus preasráitis á n-eisiúint aici.

Bhain foráil amháin le hAcht na dTeangacha Oifigiúla 2003 agus bhain an fhoráil eile leis an Acht Ealaíon 2003.

Le heisiúint preasráiteas amháin a bhain an t-imscrúdú seo agus ní raibh amhras á chaitheamh ar thiomantas ginearálta na Comhairle Ealaíon maidir le seirbhísí i nGaeilge a sholáthar.

Bhí gealltanais i scéim teanga na Comhairle Ealaíon go raibh sí *“tiomanta do gach preasráiteas a eisiúint i nGaeilge agus i mBéarla.”* Sa bhreis air sin, tá dualgas ar an gComhairle Ealaíon faoi fho-alt 29(5) den Acht Ealaíon 2003 dóthain líofachta a bheith ag oiread d’fhoireann na Comhairle Ealaíon i nGaeilge agus i mBéarla le go mbeidh sí in ann a cuid feidhmeanna a chur i gcrích i gceachtar teanga.

Tháinig sé chun solais in iniúchadh a rinne Oifig an Choimisinéara Teanga ar chur i gcrích na ngealltanais a bhí tugtha i scéim teanga na Comhairle Ealaíon go raibh amhras ann maidir le preasráitis a bheith á n-eisiúint ar an mbealach céanna i nGaeilge agus i mBéarla. Ba chosúil go raibh preasráitis á n-eisiúint i mBéarla amháin don chuid is mó agus á bhfoilsíú ag tráth níos déanaí i nGaeilge ar shuíomh gréasáin na Comhairle Ealaíon.

Mhaígh an Chomhairle Ealaíon nach raibh aon tiomantas ina scéim teanga go n-eiseofaí preasráitis sa dá theanga oifigiúla go comhuaineach. *“Is tiomantas difriúil ar fad a bheadh ansin, agus ceann nach ndearnamar,”* a dúradh.

Séanadh freisin go raibh fo-alt 29(5) den Acht Ealaíon á shárú agus dúradh go raibh Gaeilge mhaith ag go leor de bhaill foirne bhuna na Comhairle Ealaíon.

Má bhí dóthain foirne ag an gComhairle Ealaíon lena feidhmeanna a chomhlíonadh i nGaeilge, níor léir don Choimisinéir Teanga an chúis nach mbeadh an tseirbhís chumarsáide a bhaineann le heisiúint preasráiteas, a sholáthraítear de bhun agus de bhua a feidhmeanna, á tairiscint aici ar chomhchéim agus go comhuaineach i nGaeilge agus i mBéarla.

Dúirt an Coimisinéir Teanga gur cinnte go raibh dualgas teanga ar leith daingnithe san fhoráil ábhartha den Acht Ealaíon (fo-alt 29(5)) agus nach bhféadfaí cás a dhéanamh ach gur dhualgas lárnach seachas dualgas imeallach nó fánach é.

Maidir leis an ngealltanais i scéim teanga na Comhairle Ealaíon i dtaca le heisiúint preasráiteas, dúirt an Coimisinéir Teanga nárbh ionann na téarmaí *“foilsíú”* agus *“eisiúint”* agus nár leor an leagan Gaeilge a bheith foilsithe ar an suíomh gréasáin le go

gcomhlíonfaí an gealltanais sa mhír seo den scéim teanga má bhí, mar shampla, an leagan Béarla á eisiúint chuig na meáin chumarsáide.

Anuas air sin, cé nach raibh an téarma “*go comhuaineach*” luaite go sonrach i ngealltanais na scéime teanga, chonacthas don Choimisinéir Teanga go raibh sé intuigthe ón gcomhthéacs. Dúirt sé nach raibh aon idirdhealú déanta faoin am nó faoin mbealach ina n-eiseofaí an dá leagan den phreasráiteas agus nach raibh aon cháilíocht eile déanta ar an ngealltanais.

Chinn an Coimisinéir Teanga nár leor go n-eiseofaí preasráiteas i dteanga amháin i dtosach agus go bhfoilseofaí sa teanga eile é ar shuíomh gréasáin trí lá níos déanaí ar an meán nó, go deimhin, aon tréimhse níos déanaí.

Mheas an Coimisinéir Teanga go raibh dualgas dúbailte ar an gComhairle Ealaíon ar an ábhar seo faoina scéim teanga agus faoin Acht Ealaíon. Dúirt sé nach raibh aon choimhlint idir an dá dhualgas reachtúla agus go raibh ceann acu ag treisiú leis an gceann eile.

Rinne an Coimisinéir Teanga 6 cinn de mholtaí de thoradh an imscrúdaithe a chinnteodh go mbeadh an Chomhairle Ealaíon ag cloí lena dualgais reachtúla teanga feasta ar an ábhar ar leith seo.

Imscrúdú seolta: 31 Nollaig 2008

Tuarascáil eisithe: 5 Meitheamh 2009

An Roinn Oideachais agus Eolaíochta

Léirigh imscrúdú gur sháraigh an Roinn Oideachais agus Eolaíochta Acht na dTeangacha Oifigiúla maidir le cumarsáid a fhreagairt sa teanga oifigiúil chéanna i gcás freagra a eisíodh chuig cathaoirleach bord bainistíochta gaelscoile.

D'eascair an t-imscrúdú as gearán a rinneadh le hOifig an Choimisinéara Teanga i mí Iúil 2009 gur eisigh an Roinn admháil i mBéarla mar fhreagra ar litir i nGaeilge chuig an Aire Oideachais agus Eolaíochta.

Roimhe seo, ba chosúil go raibh litir dhátheangach curtha ceithre huair ag an ngearánach chuig an Roinn idir mí an Mhárta agus mí na Bealtaine gan aon fhreagra a bheith faighte aige. Dá bhrí sin, shocraigh an gearánach litir i nGaeilge a chur chuig an Aire Oideachais agus Eolaíochta inar lorg sé go sonrach freagra i nGaeilge ón Aire. Admháil i mBéarla amháin a fuair sé ón Aire i mí an Mheithimh.

Leagann fo-alt 9(2) d'Acht na dTeangacha Oifigiúla dualgas ar chomhlachtaí poiblí, an Roinn Oideachais agus Eolaíochta san áireamh, a chinntiú gur i nGaeilge a fhreagraítear aon chumarsáid i scríbhinn a dhéantar leis an gcomhlacht poiblí sa teanga sin.

Toisc go raibh a mhacasamhail de cheist tarraingthe anuas ag Oifig an Choimisinéara Teanga ar bhonn neamhfhoirmiúil i gcásanna eile leis an Roinn, chinn an Coimisinéir Teanga go raibh sé riachtanach imscrúdú foirmiúil a thionscnamh sa chás seo. Bhí a chinneadh spreagtha ag an eolas nárbh é seo an chéad uair le tamall roimhe sin a bhí sárúithe ar an bhfo-alt seo den Acht admhaithe ag an Roinn le linn an phróisis neamhfhoirmiúil réitithe gearán atá ag Oifig an Choimisinéara Teanga.

Ghlac an Roinn leis gan cheist gur sháraigh sí an tAcht sa chás seo i dtaca le heisiúint admhála i mBéarla ar litir i nGaeilge chuig an Aire. Mar chúlra, thug an Roinn le fios gur cosúil go raibh meascán éigin ann de bhrí go raibh cuid den chomhfhreagras ón ngearánach dátheangach agus dá bhrí sin gur eisíodh admháil i mBéarla go hearráideach. D'aontaigh an Roinn go mba cheart, sa chás seo, admháil a eisiúint i nGaeilge.

Thug an Roinn eolas don imscrúdú maidir le nósanna imeachta Oifig an Aire Oideachais agus Eolaíochta chun déileáil le comhfhreagras sa dá theanga oifigiúla agus dúradh go raibh athbhreithniú déanta ar na nósanna imeachta seo chun a chinntiú nach dtarlódh an earráid seo arís. Dúradh freisin go raibh fógra oifige maidir leis na nósanna imeachta athbhreithnithe curtha chuig gach ball foirne lenar bhain siad.

Ós rud é go bhfuil an fhoráil reachtúil seo den Acht i bhfeidhm anois le beagnach cúig bliana, dúirt an Coimisinéir Teanga go mbeifí ag súil go mbeadh an dualgas a ghabhann leis daingnithe go maith faoin am seo i nósanna agus i gcleachtais bhaill foirne na gcomhlachtaí poiblí, an Roinn Oideachais agus Eolaíochta san áireamh.

Dúirt an Coimisinéir Teanga nárbh é seo an chéad uair a bhí ceist ann faoi fheasacht baill foirne éagsúla sa Roinn faoin dualgas a bhaineann le cumarsáid scríofa i nGaeilge a

fhreagairt sa teanga chéanna sin. Rinne sé sraith de mholtaí don Roinn agus é ag súil mar thoradh ar chur i bhfeidhm na moltaí go ndaingneofaí faisnéis faoin dualgas reachtúil seo i gcleachtais oibre na foirne ar fad agus go laghdófaí nó go gcuirfí ar ceal ar fad tuilleadh gearán faoi shárú na forála seo ag foireann na Roinne.

Imscrúdú seolta: 7 Lúnasa 2009

Tuarascáil eisiithe: 15 Meán Fómhair 2009

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

Léirigh imscrúdú nár sháraigh Coimisiún na Scrúduithe Stáit foráil den Acht Oideachais 1998 i dtaca le cinntiú go raibh inniúlacht sa Ghaeilge ag scrúdaitheoirí agus ag scrúdaitheoirí comhairleacha na scrúduithe stáit a roghnaíodh le marcáil a dhéanamh ar pháipéir a freagraíodh sa teanga sin.

D'eascair an gearán ba chúis leis an imscrúdú as riachtanas a bhí ag mac léinn dara leibhéal achomharc a dhéanamh ar an athsheiceáil ar pháipéar Ardteistiméireachta a freagraíodh trí Ghaeilge agus an inní a bhí air go bhféadfadh baint a bheith ag cumas Gaeilge an scrúdaitheora a bhí i mbun marcála ar an bpáipéar leis na fadhbanna a tháinig chun cinn.

Bhain an t-imscrúdú le foráil a bhaineann le stádas nó le húsáid teanga oifigiúla, .i. fo-alt 7(2)(d) den Acht Oideachais, a deir gur feidhm de chuid an Aire Oideachais agus Eolaíochta é *“seirbhísí taca trí Ghaeilge a sholáthar do scoileanna aitheanta...”*.

Ba é dearcadh Choimisiún na Scrúduithe Stáit nach raibh dlínse ag an gCoimisinéir Teanga an t-imscrúdú seo a thionscnamh. Dúirt an Coimisiún gur seirbhísí taca do scoláirí seachas do scoileanna iad na scrúduithe stáit. Chonacthas don Choimisinéir Teanga, áfach, go raibh dlínse aige an t-imscrúdú seo a thionscnamh ós rud é nach raibh aon sainmhíniú tugtha nó aon teorannú déanta ar na scrúduithe stáit faoin Acht Oideachais a léireodh gur seirbhís taca do scoláirí amháin iad. Dúirt an Coimisinéir Teanga gur seirbhísí taca iad na scrúduithe stáit a raibh an-tábhacht ag baint leo le haghaidh chóras oideachais na tíre ina iomláine agus nach bhféadfaí aon chás a dhéanamh nach raibh na scoileanna i gcroílár an chórais sin.

Maidir le substaint an imscrúdaithe, tugadh eolas cuimsitheach don imscrúdú maidir leis an bpróiseas a bhí i bhfeidhm ag Coimisiún na Scrúduithe Stáit le slánchúis na scrúduithe a chosaint. D'admhaigh an Coimisiún nárbh fhéidir le haon chóras scrúduithe a bheith gan earráid mar go raibh sé á fheidhmiú agus á riar ag daoine agus go raibh daoine inearráide. Mar sin féin, thug an Coimisiún le fios go raibh córas réasúnta cuí i bhfeidhm leis na scrúduithe stáit a mharcáil agus go rabhthas sásta go raibh inniúlacht leordhóthanach sa teanga chuí ag na scrúdaitheoirí a ceapadh.

Leag an Coimisiún amach don imscrúdú na nósanna imeachta a bhí ann le hiontaofacht na hoibre a fheabhsú agus le hearráidí a laghdú. Dhearbhaigh an Coimisiún go raibh córas achomhairc i bhfeidhm faoina bhféadfadh scoláirí a gcuid scrípteanna a fheiceáil agus iarratas a dhéanamh go ndéanfadh scrúdaitheoir agus scrúdaitheoir comhairleach eile an script a athmharcáil. Dúradh freisin gurbh fhéidir achomharc a dhéanamh ar an toradh sin chuig an mBord Neamhspleách Achomhairc.

I bhfianaise an eolais a tugadh don imscrúdú, dúirt an Coimisinéir Teanga go raibh córas cuí i bhfeidhm ag Coimisiún na Scrúduithe Stáit le cinntiú go mbeadh inniúlacht sa Ghaeilge ag scrúdaitheoirí agus ag scrúdaitheoirí comhairleacha na scrúduithe stáit a roghnófaí le marcáil a dhéanamh ar pháipéir a d'fhreagrófaí sa teanga sin. Dúirt an

Coimisinéir Teanga gur léiriú follasach iad na staitisticí achomhairc ó 2008 go raibh córas cuí ann le cinntiú go ndéanfaí marcáil chóir ar na scrípteanna Gaeilge agus go raibh an córas sin ag feidhmiú chomh maith agus a d'fhéadfaí a bheith ag súil leis.

Cé gur admhaigh Coimisiún na Scrúduithe Stáit don imscrúdú gur le féinmheasúnú seachas le tástáil fhoirmiúil a fiosraíodh inniúlacht Ghaeilge na scrúdaitheoirí nuair a chéadcheapadh iad, tugadh le fios go raibh an córas féinmheasúnaithe seo ag teacht leis an gcleachtas idirnáisiúnta. Cé go ndúirt an Coimisinéir Teanga go mbeadh sé inmholta tástáil fhoirmiúil a dhéanamh ar chumas Gaeilge na scrúdaitheoirí, ghlac sé leis nach raibh aon fhianaise ann a léireodh go mbeadh aon athrú dá bharr ar thorthaí na bpáipéar a freagraíodh i nGaeilge.

Imscrúdú seolta: 2 Márta 2009

Tuarascáil eisithe: 23 Deireadh Fómhair 2009

Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte

Léirigh imscrúdú go raibh sárú déanta ag Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte ar fhoráil d’Acht na dTeangacha Oifigiúla maidir le cur i bhfeidhm gealltanais áirithe dá scéim teanga do Limistéar an Iarthair. I measc na ngealltanais a sáraíodh, bhí forálacha maidir le leaganacha dátheangacha d’fhoirmeacha a bheith ar fáil, gealltanais maidir le hearcaíocht agus socrúcháin i gceantair Ghaeltachta, cúram othar a bheith ar fáil sna hospidéal i rogha teanga an othair agus aonad riaracháin Gaeilge ar leith le foireann le Gaeilge líofa a bheith bunaithe i nGaeltacht na Gaillimhe.

Is mar thoradh ar iniúchadh a rinne Oifig an Choimisinéara Teanga ar chur i bhfeidhm na scéime teanga a tháinig sé chun solais nach raibh gealltanais áirithe curtha i gcrích ag Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte i Limistéar an Iarthair.

Ghlac an Fheidhmeannacht leis gur sáraíodh an scéim teanga. Tugadh le fios gur tharla sé seo toisc gurb é Bord Sláinte an Iarthair a d’aontaigh an scéim teanga do Limistéar an Iarthair agus go ndeachaigh rudaí ar gcúl nuair a nascadh na boird sláinte ar fad le chéile faoin bhFeidhmeannacht. Dúradh go raibh sé an-deacair a chur ina luí ar an eagraíocht nua go raibh ciallachais ag na gealltanais a tugadh sa scéim teanga don eagraíocht ina hiomláine.

Tugadh le fios don imscrúdú gur tionscnaimh náisiúnta a bhí i go leor de na tograí nár baineadh amach agus gur dá bharr sin a bhí moill ann iad a fheidhmiú. Luadh chomh maith go mbeadh tionchar ag géarchéim eacnamaíochta na tíre ar chur i bhfeidhm na scéime teanga amach anseo. Dúirt an Coimisinéir Teanga nár leor aon cheann nó fiú gach ceann acu sin le chéile mar leithscéal chun dualgas atá daingnithe go reachtúil a leasú, a mhaolú, a mhoilliú ná a chur ar ceal.

Thairg an Fheidhmeannacht mar réiteach don imscrúdú go bhféadfaí na gealltanais seo nach raibh comhlíonta a chur san áireamh faoin scéim teanga náisiúnta a bhí á beartú don chomhlacht poiblí. Dhiúltaigh an Coimisinéir Teanga don mholadh seo toisc nach bhfuil aon bhunús reachtúil ann le gealltanais i scéim teanga a chur ar athló go dtí an chéad scéim eile.

Ba léir don Choimisinéir Teanga nár ghlac an Fheidhmeannacht freagracht as an scéim ó thús ama in ainneoin dualgas reachtúil a bheith uirthi an scéim a chur i bhfeidhm. Léirigh an saothar ollmhór de cháipéisíocht inmheánach riaracháin a cuireadh ar fáil don imscrúdú nach ndearnadh aon phoiblíocht ar an scéim. B’ábhar mór inní don Choimisinéir Teanga an méid sin. Dúirt sé nár léir go ndearna an Fheidhmeannacht aon iarracht an pobal a chur ar an eolas go gníomhach faoi fhorálacha na scéime agus gur dheacair a thuiscint cén chúis a cheapfaí go n-éireodh le scéim den chineál seo nuair nár cuireadh an pobal a bhí le tairbhe a bhaint aisti ar an eolas gurbh ann di ar chor ar bith.

Ba léir don Choimisinéir Teanga go raibh fadhbanna ann ón tús maidir le cur i bhfeidhm na scéime agus nár ghlac an eagraíocht nua, Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte, freagracht as nó seilbh ar an scéim ó thús ama, d’ainneoin an dualgas reachtúil sin a

bheith uirthi. Ba chosúil gur chothaigh lárú na gcumhachtaí i bhFeidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte deacrachtaí suntasacha maidir le cur i bhfeidhm na scéime.

Fiú nuair a díródh aird ar chásanna ar leith trí ghearáin, imscrúduithe eile, iniúchadh agus tuairisc de chuid Oifig an Choimisinéara Teanga ar an gcéad bhliain feidhme den scéim, dúirt an Coimisinéir Teanga gur theip ar an bhFeidhmeannacht dul i ngleic go foirfe leis an scéim. Níor léir dó gur thug an Fheidhmeannacht riamh faoin tionscnamh leis an dúthracht agus an díograis a theastaigh leis an scéim a chur i bhfeidhm ina hiomláine.

Chinn an Coimisinéir Teanga go gcaithfí an scéim ina hiomláine a chur i bhfeidhm agus mhol sé go mbunófaí grúpa ardleibhéil laistigh den Fheidhmeannacht leis na cumhachtaí, leis an údarás agus leis na hacmhainní cuí le forfheidhmiú na scéime a chinntiú go hiomlán agus go críochnúil taobh istigh den tréimhse ama ba ghiorra agus laistigh de 6 mhí ó dháta thuarascáil an imscrúdaithe seo ar a dheireanaí.

Imscrúdú seolta: 17 Nollaig 2008

Tuarascáil eisithe: 9 Márta 2009

Comhairle Contae Fhine Gall

Léirigh imscrúdú gur sháraigh Comhairle Contae Fhine Gall Acht na dTeangacha Oifigiúla nuair a scaipeadh leabhrán faisnéise dar teideal *Your Fingal – The Future is in Your Hands* ar dhaoine i gceantar feidhme na Comhairle i mBéarla amháin. D'eascair an t-imscrúdú as gearán ó bhall den phobal maidir le scaipeadh an leabhráin a bhain le Plean Forbartha Fhine Gall 2011-2017.

Thug an Chomhairle le fios don imscrúdú gur tarraingíodh anuas ceist na reachtaíochta sular dáileadh an leabhrán ach measadh an cás faoi alt 10 den Acht a bhaineann le foilsiú doiciméad áirithe go comhuaineach sa dá theanga oifigiúla. Léirigh an t-imscrúdú go raibh an Chomhairle i gceart sa mhéid is nár bhain alt 10 le hábhar anseo ós rud é nach raibh an leabhrán seo áirithe i measc na ndoiciméad a bhí sonraithe faoi alt 10 den Acht. Ba léir don imscrúdú, áfach, go ndearna an Chomhairle neamhaird ar fho-alt 9(3) den Acht maidir le cora poist a eisiúint i nGaeilge amháin nó go dátheangach.

Ghlac an Chomhairle leis go raibh botún déanta aici gan fo-alt 9(3) den Acht a chur san áireamh. Thug an Chomhairle le fios go raibh céimeanna áirithe á dtógáil aici le cinntiú nach dtarlódh a leithéid arís. I measc na gcéimeanna seo, bhí comhordaitheoir aistriúcháin ceaptha i ngach roinn de chuid na Comhairle agus bhí leabhrán inmheánach maidir le dualgais teanga curtha ar fáil do na comhordaitheoirí sin. Chomh maith leis sin, bhí eolas maidir le dualgais na Comhairle faoin Acht curtha ar fáil ar inlíon na Comhairle in éineacht le sonraí na gcomhlachtaí aistriúcháin a bhí ar phainéal na Comhairle.

Chonacthas don Choimisinéir Teanga gur earráid dhaonna agus míthuiscint ar fhorálacha an Achta a d'fhág gur i mBéarla amháin a scaipeadh an leabhrán. Bhí an Coimisinéir Teanga sásta glacadh le moltaí na Comhairle a cuireadh faoi bhráid an imscrúdaithe le cinntiú nach dtarlódh a leithéid de shárú ar an Acht arís.

Ba léir don Choimisinéir Teanga go raibh sé rómhall agus nach mbeadh sé chun leas an phobail ná an státchórais ag an tráth seo, ag féachaint do thosca iomlána an cháis, leagan Gaeilge den leabhrán a dháileadh ar an aicme den phobal i gcoitinne chun an dochar a rinne an sárú ar dhualgais reachtúla a chealú nó a laghdú. Dúirt sé, áfach, nach bhféadfadh an cur chuige seo a bheith mar fhasach dá dtarlódh sárú den chineál céanna arís ar an bhforáil i bhfo-alt 9(3) den Acht.

Imscrúdú seolta: 15 Bealtaine 2009

Tuarascáil eisithe: 10 Meitheamh 2009

Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte

Léirigh imscrúdú gur sháraigh Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte Acht na dTeangacha Oifigiúla nuair a scaipeadh cumarsáid i mBéarla amháin maidir leis an leicneach i mí Aibreáin 2009. Scaipeadh an chumarsáid ar gach dalta dara leibhéal ón Idirbhliain go dtí an Ardeistiméireacht agus ar a gcuid tuismitheoirí/caomhnóirí le faisnéis a thabhairt maidir leis an leicneach.

Leagann fo-alt 9(3) d'Acht na dTeangacha Oifigiúla dualgas ar chomhlachtaí poiblí, Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte san áireamh, a chinntiú gur i nGaeilge nó go dátheangach a dhéantar aon chumarsáid i scríbhinn nó leis an bpost leictreonach leis an bpobal i gcoitinne nó le haicme den phobal i gcoitinne, más chun faisnéis a thabhairt don phobal nó don aicme atá an chumarsáid sin.

Ós rud é go raibh an ráig leicní is mó sa tír ó 1988 tar éis briseadh amach, bheartaigh an Fheidhmeannacht feachtas práinneach Vacsaíniú MMR a reáchtáil do 132,000 mac léinn i 735 scoil dara leibhéal.

Dúirt an Fheidhmeannacht gur sháraigh sí Acht na dTeangacha Oifigiúla mar thoradh ar bhrú ama. Fiú leis an mbrú ama seo, áfach, dhearbhaigh an Fheidhmeannacht gur éirigh léi leagan Gaeilge den ábhar ba thábhachtaí a fhoilsiú ar an suíomh www.mumps.ie agus a chur chuig na hOifigigh Shláinte Áitiúla i bhfoirm leictreonach sular thosaigh an feachtas ag plé leis na daltaí scoile. Tugadh le fios gur chuir na hOifigigh Shláinte Áitiúla an leagan Gaeilge den ábhar i gcló de réir mar a bhí gá leis.

Dúirt an Fheidhmeannacht gur thrua léi gur sáraíodh Acht na dTeangacha Oifigiúla agus go ndéanfadh sí gach iarracht feasta a chinntiú go gcloífí leis na riachtanais a bhí ann maidir le hábhar faisnéise a chur ar fáil i nGaeilge agus i mBéarla araon.

Dúirt an Coimisinéir Teanga nach raibh aon amhras ann faoi cé chomh tromchúiseach agus a bhí an fhreagracht ar an bhFeidhmeannacht dul i ngleic ar bhonn práinne leis an bhfeachtas Vacsaíniú MMR le ráig den leicneach a smachtú.

Ba í an cheist a tháinig chun cinn san imscrúdú seo ná an raibh coimhlint dáiríre idir na dualgais thromchúiseacha náisiúnta i dtaca le sláinte phoiblí a bhí ar an bhFeidhmeannacht in am na práinne agus a cuid dualgas i dtaca le cearta teanga. Chonacthas don Choimisinéir Teanga go raibh trí seachtaine de thréimhse réamhphleanála ag an bhFeidhmeannacht chun toisí teanga a chur san áireamh i measc na ngnéithe eile den fheachtas cumarsáide.

Dúirt an Coimisinéir Teanga gur glacadh leis go raibh réamhphleanáil ag teastáil le dul i ngleic leis na dúshlán a bhain le déileáil le ráig den chineál seo. Ba léir dó gur cheart go mbeadh an réamhphleanáil chéanna déanta le déileáil leis na toisí teanga a bhainfeadh le feachtas cumarsáide nó faisnéise dá leithéid.

Níor ghlac an Coimisinéir Teanga le tuairim na Feidhmeannachta go raibh díolúine ar fáil ó Acht na dTeangacha Oifigiúla i gcásanna éigeandála ós rud é nach bhfuil aon díolúine daingnithe ag an Oireachtas faoi fho-alt 9(3) den Acht.

Dúirt an Coimisinéir Teanga go raibh sé rómhall, agus nach mbeadh sé chun leas an phobail ná an státchórais, an chumarsáid a scaipeadh i nGaeilge ag an tráth seo. Ach ós rud é go raibh imscrúdú eile tionscanta aige maidir le scaipeadh cumarsáide i gcás eile ag an bhFeidhmeannacht, dúirt sé nach bhféadfadh sí leanúint uirthi ag tabhairt neamhairde ar Acht na dTeangacha Oifigiúla.

Thug an Coimisinéir Teanga le fios go gcaithfeadh Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte cosc a chur le rannóga de chuid na Feidhmeannachta ó a bheith ag tabhairt neamhairde ar dhualgais reachtúla teanga le linn feachtais chumarsáide le faisnéis i scríbhinn a sholáthar don phobal i gcoitinne nó d'aicme den phobal i gcoitinne.

Sa chás is go dtarlódh sárú den chineál céanna ar Acht na dTeangacha Oifigiúla arís, dúradh gur cheart don Fheidhmeannacht glacadh leis an imscrúdú seo mar réamhfhógra rabhaidh nach mbeadh de rogha ag an gCoimisinéir Teanga ach céimeanna i bhfad Éireann níos tromchúisí a mholadh. Dúradh nach bhféadfaí leanúint d'imscrúduithe mura mbeadh gníomh cinnte mar thoradh orthu.

Imscrúdú seolta: 21 Bealtaine 2009

Tuarascáil eisithe: 1 Iúil 2009

Iarnród Éireann

Léirigh imscrúdú gur sháraigh Iarnród Éireann Acht na dTeangacha Oifigiúla i gcás inar scaipeadh bileog eolais i mBéarla amháin ar aicme den phobal i gcoitinne i mí an Mheithimh 2009 i dtaca le cruinniú poiblí a bhí á reáchtáil in Inse Chór i mBaile Átha Cliath an mhí sin. D’eascair an t-imscrúdú as gearán ó bhall den phobal.

Leagann fo-alt 9(3) den Acht dualgas ar chomhlachtaí poiblí, Iarnród Éireann san áireamh, a chinntiú gur i nGaeilge nó go dátheangach a dhéantar aon chumarsáid i scríbhinn nó leis an bpost leictreonach leis an bpobal i gcoitinne nó le haicme den phobal i gcoitinne, más chun faisnéis a thabhairt don phobal nó don aicme atá an chumarsáid sin.

Ghlac Iarnród Éireann leis go neamhbhalbh gur sáraíodh an tAcht sa chás seo. Míníodh gur tharla an sárú toisc gur bhraith Iarnród Éireann *“go raibh débhríocht sna treoirlínte do bhileoga eolais den chineál sin agus sna riachtanais dátheangachais, agus ní raibh sé soiléir gur chóir don bhileog a bheith dhátheangach.”*

Dúirt an Coimisinéir Teanga gur ar chomhlachtaí poiblí féin amháin atá an dualgas a chinntiú go bhfuil siad ar an eolas agus cothrom le dáta faoina ndualgais reachtúla faoin dlí. Má bhí Iarnród Éireann den tuairim go raibh débhríocht sna treoirlínte, dúirt an Coimisinéir Teanga nach raibh le déanamh ag an gcomhlacht poiblí ach soiléiriú a lorg maidir leis an ábhar sular scaipeadh an bhileog. Dúirt sé freisin go bhféadfaí an t-imscrúdú seo a sheachaint ar fad agus déileáil leis an ábhar ar bhonn neamhfhoirmiúil dá gcuirfí in iúl i scríbhinn le linn an phróisis neamhfhoirmiúil réitithe gearáin an seasamh a bhí ag Iarnród Éireann, rud a bhí déanta ó bhéal.

Imscrúdú seolta: 2 Meán Fómhair 2009

Tuarascáil eisithe: 23 Deireadh Fómhair 2009

Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim

Imscrúdú scortha

Rinne an Coimisinéir Teanga cinneadh imscrúdú a scor i gcás a bhain le hOifig na gCoimisinéirí Ioncaim nuair a tugadh dearbhuithe ar leith a chinnteodh go mbeadh an dualgas teanga a bhí ina ábhar amhrais san imscrúdú seo á chomhlíonadh go cuí ag an gcomhlacht poiblí sin.

Bhain an t-imscrúdú le leabhrán eolais de chuid Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim a bhí seolta chuig an bpobal i gcoitinne sa chlúdach céanna leis an teastas cánach a eisíodh tar éis na cáinainéise.

De réir fho-alt 9(3) d'Acht na dTeangacha Oifigiúla, tá dualgas ar chomhlachtaí poiblí a chinntiú go bhfuil cora poist a eisítear chuig an bpobal i gcoitinne i nGaeilge nó dátheangach.

Shocraigh an Coimisinéir Teanga an t-imscrúdú a scor nuair a dhearbhaigh Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim i scríbhinn gur mar seo a leanas a bheadh a cleachtas ar an ábhar seo feasta:

- Go mbeadh aon bhileoga agus/nó leabhráin eolais a d'eiseofaí ar an mórchóir dá gcustaiméirí ÍMAT (.i. PAYE) i bhfoirm dhátheangach nó i nGaeilge, de réir fho-alt 9(3) den Acht.
- Nuair a sheolfaí comhfhreagras scríofa pearsanta (m.sh. deimhniú creidmheasa cánach) chuig custaiméirí, go mbeadh comhfhreagras den sórt sin i nGaeilge áit a mbeadh sé tugtha le fios ag an gcustaiméir gur theastaigh uaidh/uaithi go ndéileálfaí leis/léi trí Ghaeilge, agus go mbeadh sé i mBéarla áit nach mbeadh iarratas den sórt sin déanta ag an gcustaiméir.
- Áit a n-eiseofaí eolas pearsanta scríofa agus eolas ginearálta ar ÍMAT (.i. PAYE) i dteannta a chéile, go mbeadh an t-eolas pearsanta i nGaeilge áit a mbeadh sé tugtha le fios ag an gcustaiméir gur theastaigh uaidh/uaithi go ndéileálfaí leis/léi trí Ghaeilge, nó i mBéarla áit nach mbeadh iarratas den sórt sin déanta ag an gcustaiméir, agus go mbeadh an t-eolas ginearálta dátheangach nó i nGaeilge.

Toisc gur réitigh na dearbhuithe seo an t-ábhar a bhí á fhiosrú san imscrúdú, chinn an Coimisinéir Teanga go bhféadfaí an t-imscrúdú a scor. Thug sé le fios gur mhór aige comhoibriú Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim leis an toradh seo a bhaint amach agus d'aithin sé dearbhú na hOifige sin maidir le cloí feasta leis an dualgas atá daingnithe faoi fho-alt 9(3) den Acht.

Imscrúdú seolta: 24 Feabhra 2009

Imscrúdú scortha: 30 Meitheamh 2009

An Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí

Imscrúdú scortha

Rinne an Coimisinéir Teanga cinneadh imscrúdú a scor i gcás a bhain leis an Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí nuair a tugadh dearbhú ar leith a chinnteodh go mbeadh an dualgas teanga a bhí ina ábhar amhrais san imscrúdú seo á chomhlíonadh go cuí ag an gcomhlacht poiblí sin.

Bhain an t-imscrúdú le cur i bhfeidhm gealltanais de chuid scéim teanga na Roinne maidir le *Lámhleabhair Shaorála Faisnéise (Alt 15 & 16)* na Roinne a fhoilsiú i nGaeilge agus i mBéarla faoi dheireadh dara bliain na scéime.

Mar chuid d'obair iniúchta Oifig an Choimisinéara Teanga a chinntiú go bhfuil comhlachtaí poiblí ag comhlíonadh a ndualgas reachtúil teanga, tháinig sé chun cinn go raibh amhras áirithe ann maidir le cur i bhfeidhm cuí scéim teanga na Roinne chomh fada is a bhain sé leis na *Lámhleabhair Shaorála Faisnéise*. Níor mhiste a lua gur léirigh an t-iniúchadh a rinne Oifig an Choimisinéara Teanga ar chur i bhfeidhm scéim teanga na Roinne nach raibh amhras maidir le comhlíonadh na ngealltanais eile sa scéim..

Shocraigh an Coimisinéir Teanga an t-imscrúdú a scor nuair a dhearbhaigh an Roinn i scríbhinn gur mar seo a leanas a bheadh a cleachtas ar an ábhar seo feasta:

“Déanfaidh an Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí an chéad eagrán eile de Lámhleabhair Shaorála Faisnéise (Alt 15 & 16) na Roinne a fhoilsiú i nGaeilge agus i mBéarla san am céanna.

Foilseofar na lámhleabhair sin faoi dheireadh 2010 ar a dhéanaí.”

Toisc gur réitigh an dearbhú seo an t-ábhar a bhí á fhiosrú san imscrúdú, chinn an Coimisinéir Teanga go bhféadfaí an t-imscrúdú a scor. Ba mhór aige comhoibriú na Roinne leis an toradh seo a bhaint amach agus d'aithin sé dearbhú na Roinne maidir le cloí feasta leis an dualgas atá daingnithe faoina scéim reachtúil teanga.

Imscrúdú seolta: 4 Meán Fómhair 2009

Imscrúdú scortha: 23 Deireadh Fómhair 2009

CÚRSAÍ AIRGEADAIS

Bhí buiséad de €60,000 curtha ar fáil don Oifig don bhliain 2009 ach níor tarraingíodh anuas ach €64,438 den airgead sin. Tharla sin toisc folúntais foirne a bheith gan líonadh agus toisc go ndearnadh coigilteas ag teacht le polasaí an stáit i leith cúrsaí fógraíochta agus eile le linn na bliana.

Tá cuntais na hOifige don bhliain 2009 ullmhaithe don Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste lena n-iniúchadh de réir fho-alt 8(2) den Dara Sceideal d' Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003.

A luaithe agus is féidir tar éis an iniúchta, déanfaidh an Coimisinéir Teanga cóip de na cuntais sin, nó de cibé sleachta as na cuntais sin a shonróidh an tAire Gnóthaí Pobail, Tuaithe agus Gaeltachta, mar aon le tuarascáil an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste maidir leis na cuntais, a chur i láthair an Aire.

Beidh cóipeanna de na doiciméid sin á leagan faoi bhráid Thithe an Oireachtais. Foilseofar freisin iad ar shuíomh gréasáin na hOifige seo.

FOIREANN

An Coimisinéir Teanga – Seán Ó Cuirreáin
Stiúrthóir – Máire Killoran
Bainisteoir Cumarsáide – Damhnait Uí Mhaoldúin
Bainisteoir Imscrúduithe – Órla de Búrca
Bainisteoir Géilliúlachta – Colm Ó Coisdealbha
Riarthóir Oifige – Éamonn Ó Bróithe
Oifigeach Feidhmiúcháin – folúntas
Oifigeach Cléireachais – Deirdre Nic Dhonncha
Oifigeach Cléireachais – folúntas

SONRAÍ TEAGMHÁLA

Is féidir teagmháil a dhéanamh leis an Oifig tríd an bpost, ar facs, le ríomhphost nó ar an teileafón ar chostas glao áitiúil, mar seo a leanas:

POST: An Coimisinéir Teanga
An Spidéal
Co. na Gaillimhe
Éire

FÓN: 091-504 006

GLAO ÁITIÚIL: 1890-504 006

FACS: 091-504 036

RÍOMHPHOST: eolas@coimisineir.ie

SUÍOMH GRÉASÁIN: www.coimisineir.ie

Is é an leagan Gaeilge an bhunchóip den tuarascáil seo.